UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

Odsjek	Odsjek za filozofiju				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	ANALITIČKA FILOZOFIJA - I				
Šifra/kod	FIL FIL 307	Status (obavezni ili izborni)	Obavezni	ECTS	Filozofija i sociologija – 5 Jednopredmetni studij filozofije – 4 Filozofija i druga studijska grupa - 3
Ciklus studija	Prvi (I)	Semestar	Peti (V)	Ak. godina	2022 / 23
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	Položen ispit iz predmeta: Logika sa metodologijom sociioloških istraživanja - I (Simbolička logika) Logika sa metodologijom sociioloških istraživanja – II (Filozofska logika).				
Jezik izvođenja nastave	Bosanski				
Nastavnik	Ime i prezime	Dr.Nijaz Ibrulj, redovni profesor			
	Kontakt podaci	Kabinet: 66 / I Email:nijaz.ibrulj@ff.unsa.ba Telefon: 033 253 126	Termin konsultacija	Vidjeti raspored konsultacija za redovne i vanredne studente	
Saradnik	Ime i prezime	Dr.Nijaz Ibrulj, redovni profesor			
	Kontakt podaci	Kabinet: 66 / I Email:nijaz.ibrulj@ff.unsa.ba Telefon: 033 253 126	Termin konsultacija	Vidjeti raspored konsultacija za redovne i vanredne studente	
Sedmični broj kontakt sati	Predavanja: 2 sata; seminar: 0 sati; vježbe: 2 sata				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Sadržaj predmeta izlaže se kroz dva kontekstualno interaktivna sklopa. Kroz sklop I. (Filozofija logičkog atomizma) studenti se upoznaju s glavnim topikama analitičke filozofije u djelima osnivača analitičke filozofije Gottloba Fregea, Bertranda Russella, Ludwiga Wittgensteina i Rudolfa Carnapa. Ukazuje se na nužnu povezanost ove vrste filozofiranja o jezičkim svojstvima sa filozofijom matematike, sa tretiranjem iskaza kao logičke funkcije kojoj se treba odrediti istinosna vrijednost, odnosno značenje i smisao. Objašnjava se razlikovanje znaka i označenog, predmeta i funkcije, denotacije i denotiranog, određenog opisa i teorije tipova. Kroz sklop II (Primjena analitičke filozofije) studenti se upoznaju s glavnim pravcima i temeljnim filozofskim djelima unutar kojih analitička filozofija ulazi u interdisciplinarna područja povezujući kognitivnu psihologiju, kognitivnu lingvistiku, kognitivnu znanost, različite tipove logike (monotonijsku, fuzzy, devijantnu, situacijsku, epistemsku,..), informatiku, fuzzy semiotiku, i druge znanosti koje koriste različite metode i tehnike analiziranja logičke strukture iskaza, djelovanja, donošenja odluka, rješavanja problema, proizvodnje				

	i dizajniranja reprezentacijskih i identifikacijskih struktura. Filozofija logičkog atomizam i filozofija logičkog holizma se uzimaju kao najširi teorijski okviri unutar kojih se logika i jezik neposredeno uzajamno određuju prema ontološkim i epistemološkim pretpostavkama mišljenja prirodnog i simboličkog svijeta.
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Osnovni cilj predmeta jeste da prezentira povezanost logičkih, kognitivnih, lingvističkih, epistemoloških i ontoloških aspekata one filozofije koja za svoj objekt i za svoje sredstvo uzima konceptualnu analizu različitih vrsta reprezentacije: od semantičkih i strukturalnih svojstava prirodnih jezika u svakodnevnom diskursu preko artificijelnih jezika u diskursu moderne tehnologije do jezika logičkog programiranja i semiotičkih modeliranja u kognitivnoj lingvistici. Studenti se osposobljavaju da koriste različite tehnike konceptualne analize u hijerarhijama logičkih, lingvističkih i ontoloških varijabli i da fiksiraju kontekst-senzitivne aspekte smisla i značenja reprezentacijskih struktura u logičkim, metalogičkim, lingvističkim i metalingvističkim transformacijama jednog sadržaja.
Ishodi učenja	Studiranjem predmeta Analitička filozofija-I student stiče određena znanja, vještine i kompetencije: <u>Znanja</u> 1. Zna pozitivne obrazovne činjenice o porijeklu i primjeni analitičke filozofije 2. Zna smisao, vrijednost i uotrebu jasne i precizne simboličke notacije u procesu mišljenja i izražavanja 3. Zna razlikovati hijerarhije i tipove diskursa, od objekat jezika do meta jezika 4. Zna otkriti i prepoznati semantičke paradokse u konstrukcijama iskaza koji miješaju hijerarhije referencije i samo-referencije 5. Zna izvršiti karakterizaciju i vrednovati različite koncepte istine i istinosne vrijednosti iz relacije značenja i referencije <u>Vještine</u> 1. Vješto otkriva nekonzistentnost u formuliranju iskaza, tvrdnji, stavova, propozicija, zahtijeva, izjava u različitoj vrsti diskursa, verbalnoj i pisanoj komunikaciji (deklaracije, obligacije, izjave, molbe, žalbe, ugovori, sporazumi, presude, naučni radovi, izvještaji komisija, saopštenja,…) 2. Vješto primjenjuje kanonsku simboličku notaciju za rasvjetljavanje logičke strukture neprecizno furmulisanih iskaza, nejasnih i nepreciznih informacija 3. Vješto prikuplja i analizira prikupljene podatke, vrši njihovu klasifikaciju i vrednovanje

	Kompetencije 1. *Obrazovne kompetencije*: profesionalno i stručno vrši edukaciju učenika u nastavnom procesu ili obuku strtudenata na univerzitetskom nivou za oblast filozofije 2. *Naučne kompetencije*: u oblasti humanističkih nauka aktivno sudjeluje u naučno-istraživačkom radu, u evropskim projektima, u projektima od značaja za lokalnu zajednicu 3. *Istraživačke kompetencije*: u oblasti humanističkih i društvenih nauka, samostalno vrši istraživanja i objavljuje rezultate u indeksiranim časopisima 4. *Analitičke kompetencije*: daje samostalne analize datih podataka i formulira jasne i precizne informacije u različitim područjima društvenog života (politika, ekonomija, kultura, umjetnost,…)

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	**Sklop I: Porijeklo analitičke filozofije** **Tema 1. Uvodna odredba analitičke filozofije**. Centralne topike analitičke filozofije
2.	**Tema 2. Generativna simbolička kombinatorika.** Nededuktivni kategorički silogizam: tabele predikacije, atribucije, supstancijacije**.** *Reimundus Lullus: Ars Generalis Ultima* (*Ars Magna*), (1305)
3.	**Tema 3. Analitička simbolička kombinatorika (***Artis Meditandi seu* **Logica Inventiones).** *Gottfried Wilhelm Leibniz, Dissertatio de Arte Combinatoria,…* (1666). *Anasthasius Kircher, Ars Magna Sciendi sive Combinatorica*, 1669. *Syntaxes Artis Miarbilis.*
4.	**Tema 4. Kritika jezika života u djelima Gottloba Fregea** Zahtjev za razlikovanjem broja i brojevne oznake, znaka i označenog, smisla i značenja. Veza simboličke logike i analitičke filozofije: opća algebra i teorija skupova kao osnove simboličke logike
5.	**Tema 5. Ideja o jeziku čistog mišljenja:kanonska notacija i logički calculus** Koncept pojmovne kanonske notacije. Ideja o jeziku čistog mišljenja. Logički zakoni-zakoni čistog mišljenja i zakoni pojmovnog pisma .
6.	**Tema 6. Ideja logičkog calculusa kao pojmovnog pisma (jezika čistog mišljenja)** Temeljne postavke Fregeovog *Begriffsschrifta*: tretiranje iskaza kao logičke funkcije (logička varijabla, predikativni dio). Transformacija suda (die Urteil) u stav (die Satz).
7.	**Tema 7. Jezik kao logička slika svijeta (činjenica)** Temeljne ideje *Logičko-filozofskog Tractatusa* Ludwiga Wittgensteina. Znakovni jezik. Koncept činjenice, stanja stvari, stvarnosti. Jezik kao logička slika svijeta.
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata: **Test 1.**
9.	**Tema 9. Russellov koncept logičke funkcije** Bertrand Russell: Koncept logičke funkcije u *The principles of Mathematics* (1905). U djelu *Principia Mathematica* (1910), Bertrand Russell i Alfred North Whitehead:

	sinergija dva znanstvena područja: matematičkog (analitička geometrija, Cantorove teorija skupova) i logičkog (simboličke logike). Logička teorija tipova - sposobna za eleiminaciju semantičkih paradoksa i logičkih kontradikcija.
10.	**Tema 10. Logička konstrukcija svijeta teorijskog znanja od iskaza motrenja do teorijskih iskaza** Analitička filozofija ***kao teorija konstrukcije*** i ***rekonstrukcije***, odnosno kao teorija semiotičke transformacije i prevodjenja shemata u hijerarhijama jezika od njihove dekriptivne prema čistoj sintaksi. Rudolf Carnap: *Der Logische Aufbau der Welt*
11.	**Tema 11. Analiza jezika i/ili Logika kao jezik znanosti.** Objekt-jezik i meta-jezik u modelima referencije i inferencije Rudolf Carnap: *The logical Syntax of Language*
12.	**Sklop II: Pravci razvoja analitičke filozofije** **Tema 12. Logičke i semantičke forme upotrebe jezika u različitim tipovima govornih činjenja**. John R. Searle: *Speech Acts*
13.	**Tema 13. Logičko-lingvistička interpetacija iskaza anomalijskog kauzaliteta između fizičkih djelovanja mentalnih stanja** Donald Davidson: *Mental Events*
14.	**Tema 14. Analitička filozofija u modelu analitičkog pragmatizma** Dekompozicija vokabulara. Logika kao organon semantičke samosvijesti. Artificijelna inteligencija i analitički pragmatizam. Robert Brandom: *Between Saying and Doing: Towards an Analytic Pragmatism*
15.	**Tema 15. Test 2.**
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17. **18.**	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	1. Predavanja po tematskim sklopovima 2. Tematiziranje problema / problemskog sklopa 3. Pitanja i odgovori (Q&A) između sklopova 4. Vježbe (analiza izabranih topika, konstrukcija primjera upotrebe logičkih struktura u diskursu, heuristički modeli diskurzivnih situacija) 5. Seminarski rad 6. Konsultacije 7. Elektronske kosultacije 8. Upotreba repozitorija BISER (Bibliotečki Sarajevski Elektronički Repozitorij). 9. Individualni dopunski kontakt sati / *

	10. Uključivanje studenata u naučno-istraživački rad / **
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	Prisutnost	10	10
2.	Aktivnost	10	10
3.	Test 1	15	15
4.	Test 2	15	15
5.	Pismeni ispit	50	50
		Ukupno: 100 bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

- Redovnim prisustvom nastavi i vježbama
- Interaktivnim sudjelovanjem u kontakt satima
- Pokazanim znanjem na testu 1
- Pokazanim znanjem na testu 2
- Pokazanim znanjem na ispitu
-

Skala ocjenjivanja	Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi: a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova; b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda; c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda; d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda; e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda; f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.
Literatura	*Obavezna* 1. Ibrulj, N. Filozofija logike. Sarajevo.Sarajevo-Publishing,1999 2. Ejvrum Strol: Analitička filozofija u dvadesetom veku. Beograd, 2005. 3. Ayer, Alfred: Filozofija u dvadesetom vijeku.Svjetlost, Sarajevo, 1990. 4. Tugendhat, E. Uvod u jezičkoanalitičku filozofiju. Sarajevo, Veselin Masleša, 1986 5. Frege,G. O smislu i značenju. U: Osnove aritmetike i drugi spisi. Zagreb: Kruzak, 2004. 6. Wittgestein, L.Logičko-filozofski traktat. Sarajevo. Veselin Masleša,

	1987. 7. Dummitt, Michael (1992): The Origins of Analytic Philosophy. 8. Glock, Hans-Johann, edit.,(1997): The Rise of Analytic Philosophy. Blackwell Publishers. Reprinted 1999. 9. Prevedeni tekstovi u časopisu *SOPHOS* (Austin, Quine, Davidson)
	Dodatna 1. Martinich, A.P. and Sosa, David (2001): Analytic Philosophy:an anthology. Blackwell Publishers. 2. Brandom, Robert B.: Between Saying and Doing. 3. Strawson, Analiza i metafizika. 4. Austin, How to do things with words. 5. Strawson, Individuals 6. Carnap, R. The Logical Syntax of Language. Harcourt, Brace, New York, 1937. 7. Carnap, R. Der logische Aufbau der Welt. Berlin, 1928. 8. Quine, W.V.O. Philosophy of Logic.New York.Prentice-Hall, 1970. 9. Sorell, Tom and Rogers, G.A.J., edit., (2005): Analytic philosophy and history of philosophy. Oxford University Press. 10. MARTINICH, A.P. and SOSA, DAVID, Edit.(2001): Blackwell Companions to Philosophy. A Companion to Analytic Philosophy. Blackwell Publishers. 11. Kenny, Anthony (2000): Frege: An Introduction to the Founder of Modern Analytic Philosophy. Blackwell Publishers. 12. The Collected Works of Ludwig Wittgenstein. Copyright © Blackwell Publishers 1998. First published 1961. Second edition 1979. Reprinted 1998. Blackwell Publishers Ltd, 108 Cowley Road, Oxford OX4 1JFUK. Blackwell Publishers Inc. 350 Main Street, Malden, Massachusetts 02148 USA 13. Follesdal, Dagfinn: Analytic Philosophy: What Is It And Why Should One Engage In It ? In: Glock, Hans-Johann: The Rise of Analytic Philosophy. Blackwell Publishers, 1997, 1999. pp. 1-16.

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

Odsjek	Filozofija				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	ANALITIČKA FILOZOFIJA - II				
Šifra/kod	FIL FIL 308	Status (obavezni ili izborni)	Obavezni	ECTS	4
Ciklus studija	Prvi (I)	Semestar	Šesti (V)	Ak. godina	2022 / 23 2023 / 24 2024 / 25
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	Položen ispit iz predmeta: Analitička filozofija - I				
Jezik izvođenja nastave	Bosanski				
Nastavnik	Ime i prezime	Dr.Nijaz Ibrulj, redovni profesor			
	Kontakt podaci	Kabinet: 66 / I Email:nijaz.ibrulj@ff.unsa.ba Telefon: 033 253 126	Termin konsultacija	Vidjeti raspored konsultacija za redovne i vanredne studente	
Saradnik	Ime i prezime	Dr.Nijaz Ibrulj, redovni profesor			
	Kontakt podaci	Kabinet: 66 / I Email:nijaz.ibrulj@ff.unsa.ba Telefon: 033 253 126	Termin konsultacija	Vidjeti raspored konsultacija za redovne i vanredne studente	
Sedmični broj kontakt sati	Predavanja: 2 sata; seminar: 0 sati; vježbe: 2 sata				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Izlaže se razvoj analitičke filozofije u pravcu logičke, semantičke i pragmatičke analize upotrebe prirodnog jezika. Ukazuje se na povezanost topika analitičke filozofije sa filozofijom jezika, filozofijom uma i filozofijom kognitivne znanosti.U središtu izlaganja je holistički koncept analitičke filozofije. Holistička pozicija u djelima Wittgensteina, Austina, Searlea, Quinea, Putnama, Davidsona podrazumijeva analizu logičke strukture iskaza različitih mentalnih stanja i fizičkih djelovanja u propozicijskim stavovima. Dovodi se u vezu holistička filozofija i ontološki relativitet, neodređenost prevođenja i nedokučivost referencije, anomalijski monizam relacija fizičko-mentalno i falibilizam kognitivnog subjekta. Ukazuje se na nove forme analitičke filozofije u konceptima postanalitičke filozofije i socijalne epistemologije. Studenti se upoznaju sa temeljnim idejama Roberta Brandoma (analitički pragmatizam i ekspresivna racionalnost, dealgoritmizacija normativnih vokabulara).				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Cilj predmeta je da ukaže na povezanost i interakciju logičkih, kognitivnih, lingvističkih, epistemoloških i ontoloških aspekata one filozofije koja za svoj objekt i za svoje sredstvo uzima konceptualnu analizu različitih vrsta reprezentacije: od semantičkih i strukturalnih svojstava jezika znanosti kao logičke sintakse jezika, do analize semantičkih i pragmatičkih svojstva prirodnih jezika u svakodnevnom diskursu i upotrebe artificijelnih jezika u diskursu				

	moderne tehnologije (jezika logičkog programiranja i semiotičkih modeliranja ukognitivnoj lingvistici). Studenti se osposobljavaju da koriste različite tehnike konceptualne analize u hijerarhijama logičkih, lingvističkih i ontoloških varijabli i da fiksiraju kontekstsenzitivne aspekte smisla i značenja reprezentacijskih struktura u logičkim, metalogičkim, lingvističkim i metalingvističkim transformacijama jednog pojmovnog sadržaja.
Ishodi učenja	Studiranjem predmeta ANALITIČKA FILOZOFIJA – II student stiče određena znanja, vještine i kompetencije: Znanja 1. Zna pozitivne obrazovne činjenice o razvoju i primjeni analitičke filozofije u holističkom konceptu 2. Zna temeljne topike holističkog koncepta analitičke filozofije i pluralističkog koncepta epistemologije 3. Zna smisao, vrijednost i uotrebu jasne i precizne simboličke notacije u procesu mišljenja i izražavanja 4. Zna razlikovati hijerarhije i tipove diskursa, od objekat jezika do meta jezika 5. Zna otkriti i prepoznati semantičke paradokse u konstrukcijama iskaza koji miješaju hijerarhije referencije i samo-referencije 6. Zna primjeniti principe logičke i semantičke analize različite vrste diskursa 7. Zna razlikovati metafizički koncept Istine i konstrukcije istinitosti kod različite vrste iskaza, tvrdnji, propozicija, Vještine 1. Vješto otkriva nekonzistentnost u formuliranju iskaza, tvrdnji, stavova, propozicija, zahtijeva, izjava u različitoj vrsti diskursa, verbalnoj i pisanoj komunikaciji (deklaracije, obligacije, izjave, molbe, žalbe, ugovori, sporazumi, presude, naučni radovi, izvještaji komisija, saopštenja,…) 2. Vješto primjenjuje kanonsku simboličku notaciju za rasvjetljavanje logičke strukture neprecizno furmulisanih iskaza, nejasnih i nepreciznih informacija 3. Vješto prikuplja i analizira prikupljene podatke, vrši njihovu klasifikaciju i vrednovanje Kompetencije 1. Obrazovne kompetencije: profesionalno i stručno vrši edukaciju učenika u nastavnom procesu ili obuku strtudenata na univerzitetskom nivou za oblast filozofije 2. Naučne kompetencije: u oblasti humanističkih nauka aktivno sudjeluje u naučno-istraživačkom radu, u evropskim projektima, u projektima od značaja za lokalnu zajednicu 3. Istraživačke kompetencije: u oblasti humanističkih i društvenih nauka, samostalno vrši istraživanja i objavljuje rezultate u indeksiranim časopisima 4. Analitičke kompetencije: daje samostalne analize datih podataka i formulira jasne i precizne informacije u različitim područjima društvenogformulira jasne i precizne informacije u različitim područjima društvenog života (politika, ekonomija, kultura, umjetnost,…)

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Tema 1: Holistički koncept analitičke filozofije Uvod u tzv. oxfordsku filozofiju: analitička filozofija, filozofija jezika, filozofija uma. Orjentacija na semantičke koncepte istine i značenja
2.	Tema 2. Princip mnogostrukosti u analitičkoj filozofiji Mnogostrukost životnih formi i mnogoznačnost mentalnih i jezičkih reprezentacija:''jezička igra'' kao model značenja i istine. Konstelacije jezičkih igara. Wittgenstein, Logička istraživanja Wittgenstein, Bemmerkungen uber Philosophie des Psichologie.
3.	Tema 3. Intencionalnost jezičke upotrebe To say something is to do soemthing: performativi i konstativi J.L.Austin, How to Do Things with Words, J.L.Austin, Truth
4.	Tema 4. Analitička filozofija i topike filozofije jezika Pet generalnih načina upotrebe jezika i pet generalnih kategorija ilokucijskih činova (tvrdnje, direktive, obavezivanja, izražavanje, deklariranje).Imenovanje. Deskripcija. John R. Searle, Speech Acts
5.	Tema 5. Analitička filozofija i filozofija uma Svijest i intencionalnost u modelima govornih činova i djelovanja John R. Searle , Expression and Meaning John R. Searle, Intentionality Donald Davidson, Essays on Actions and Events..
6.	Tema 6. Holizam i empirijska negacija jednoznačnosti Tri Quineove negativne teze :Neodređenost prevođenja. Nedokučivost referencije. Ontološki relativitet Quine, Riječ i predmet Quine, Dvije dogme empirizma
7.	Tema 7. Tema 10. Naturalizirana epistemologija, logika i jezik teorije Značenja riječi i čulna evidencija (podražajna značenja). Jezik i naturalizirana epistemologija. Kritika Karnapove teorije rekonstrukcije pojmova (Der logische Aufbau der Welt). Quine, Ontological Relativity and Other Essays Quine, Dvije dogme empirizma, Quine, From a Logical Point of View
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata: **Test 1.**
9.	Tema 9. Semantički koncept istine- Pojam istine u formaliziranim jezicima Semantička metoda analize istine: značenje i istina. Alfred Tarsky, The Concept of Truth in Formalized Languages Rudolf Carnap, Meaning and Necessity
10.	Tema 10. Jedinstvena teorija mišljenja, značenja i djelovanja Davidson, Jedinstvena teorija mišljenja, značenja i djelovanja Donald Davidson: Mental Events, Essays on Actions and Events

11.	Tema 11. Jedinstvena teorija mišljenja, značenja i djelovanja Davidson, Jedinstvena teorija mišljenja, značenja i djelovanja Donald Davidson: Mental Events, Essays on Actions and Events
12.	Tema 12. Razdvajanje referencije i mentalne reprezentacije Protiv mentalističkih teorija značenja: Referencija kao društveni fenomen. Referent kao kontigentni kulturni fenomen koji se mijenja u prostoru i vremenu. Argument lingvističke podjele rada. Hilary Putnam, Menaning and Reference Hilary Putnam, The Meaning of "Menaing" Hilary Putnam, Representation And Reality
13.	Tema 13: Hibridni koncept analitičkog pragmatizma Algoritmizirana semantika i "treniranje značenja", logika ko instrument semantičke samosvjesti. Strategije inferencijalizma, jezički stereotipi i ekspresivni racionalizam Robert B. Brandom: Between Saying and Doing Robert B. Brandom: Making It Explicite
14.	**Tema 14. Analitička filozofija u modelu analitičkog pragmatizma** Dekompozicija vokabulara. Logika kao organon semantičke samosvijesti. Artificijelna inteligencija i analitički pragmatizam. Robert Brandom: *Between Saying and Doing: Towards an Analytic Pragmatism*
15.	**Tema 15. Test 2.**
16.	Tema 15: Društvo u doba informacijsko-komunikacijske tehnologije Artificijelni jezik i artificijelna inteligencija. Nanoznanost i nanotehnologija. Ambijent inteligentnog prostora i društvo zasnovano na znanju. Ibrulj, N. Stoljeće rearanžiranja
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	1. Predavanja po tematskim sklopovima 2. Tematiziranje problema / problemskog sklopa 3. Pitanja i odgovori (Q&A) između sklopova 4. Vježbe (analiza izabranih topika, konstrukcija primjera upotrebe logičkih struktura u diskursu, heuristički modeli diskurzivnih situacija) 5. Seminarski rad 6. Konsultacije 7. Elektronske kosultacije 8. Upotreba repozitorija BISER (Bibliotečki Sarajevski Elektronički Repozitorij). 9. Individualni dopunski kontakt sati / * 10. Uključivanje studenata u naučno-istraživački rad / **

Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra

(struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)

Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	Prisutnost	10	10
2.	Aktivnost	10	10
3.	Test 1	15	15
4.	Test 2	15	15
5.	Pismeni ispit	50	50
		Ukupno: 100 bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

- Redovnim prisustvom nastavi i vježbama
- Interaktivnim sudjelovanjem u kontakt satima
- Pokazanim znanjem na testu 1
- Pokazanim znanjem na testu 2
- Pokazanim znanjem na ispitu
-

Skala ocjenjivanja

Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi:

a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova;
b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;
c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;
d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;
e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;
f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.

Literatura

Obavezna

1. Ibrulj, Nijaz. Filozofija logike. Sarajevo: Sarajevo Publishing,1999.
2. Ibrulj, Nijaz. Usklađivanje identiteta. Istraživanja o logici i semantici nepreciznog svijeta. Zagreb: Prolegomena, 2005.
3. Wittgenstein, L. Filozofska istraživanja.Beograd: Nolit, 1978.
4. Quine, W.V.O.Riječ i predmet. Zagreb: Kruzak, 1999.
5. Davidson, D. Istraživanja o istini i interpretaciji. Zagreb, 2000.
6. Chomsky, N. Gramatika i um. Beograd: Nolit,1972
7. John R. Searle, Govorni činovi.Beograd, 1999
8. Robert B. Brandom, Making It Explicite. Reasoning, Representing, and Discursive Commitment, 1994, 1998. Harvard University Press Cambridge, Massachusetts London, England
9. Putnam, Hilary. Representation and Reality, 1989

	10. Quine, W.V.O 1969. „Epistemology Naturalized." Ontological Relativity and Other Essays.pp.60-90.New York: Columbia University Press. 11. Davidson, Donald. Essays on Actions and Events. Oxford: Clarendon, 1980. Prevedeni tekstovi u domaćim časopisima 1. AUSTIN, John L. Istina. Sophos : časopis mladih istraživača. 2019, br. 12, str. 173-187. Prevod: Nijaz Ibrulj 2. QUINE, Willard Van Orman. Bilješke o teoriji referencije. Sophos : časopis mladih istraživača. 2019, br. 12, str. 189-195. Prevod: Nijaz Ibrulj 3. QUINE, Willard Van Orman. Stvari i njihovo mjesto u teorijama. Sophos : časopis mladih istraživača. 2019, br. 12, str. 197-216. Prevod: Nijaz Ibrulj 4. DAVIDSON, Donald. Viđenje kroz jezik. Sophos : časopis mladih istraživača. 2019, br. 12, str. 217-230. Prevod: Nijaz Ibrulj 5. SEARLE, John R. Jezik i društvena stvarnost. Život : mjesečni časopis za književnost i kulturu. 2019, br. 1-2, str. 20-30. Prevod: Nijaz Ibrulj 6. SEARLE, John R. Šta je institucija? = What is an insitution?. Pregled : časopis za društvena pitanja. 2018, br. 2, str. 211-235.. Prevod: Nijaz Ibrulj 7. QUINE, Willard Van Orman. Logička istina. Sophos : časopis mladih istraživača. 2018, br. 11, str. 115-128. Prevod: Nijaz Ibrulj 8. SEARLE, John R. Društvena ontologija: neki temeljni principi. Sophos : časopis mladih istraživača. 2018, br. 11, str. 129-151. Prevod: Nijaz Ibrulj 9. PUTNAM, Hilary. Značenje i mentalizam. Sophos : časopis mladih istraživača. 2021, br. 14, str. 173-187. Prevod: Nijaz Ibrulj 10. DAVIDSON, Donald. Racionalne životinje. Sophos : časopis mladih istraživača. 2022, br. 15, str. 217-230. Prevod: Nijaz Ibrulj 11.DAVIDSON, Donald. Jedinstvena teorija mišljenja, značenja i djelovan ja. Sophos : časopis mladih istraživača. 2022, br. 15, str. 230-250. Prevod: Nijaz Ibrulj 12. BRANDOM, Robert B. Umjetna inteligencija i analitički pragmatizam. 2022, br. 15, str. 230-250. Prevod: Nijaz Ibrulj
	Dodatna 1. Ibrulj, N. Stoljeće rearanžiranja, Sarajevo, 2005. 2. Austin, J . L. 1962. How to Do Things with Words. Edited by James Urmson. Oxford: Clarendon.. 3. Strawson. Individuals: An Essay in Descriptive Metaphysics. London: Methuen, 1959. 4. Carnap, R. Der logische Aufbau der Welt. Berlin, 1928. 5. Quine, W.V.O. Philosophy of Logic.New York.Prentice Hall, 1970. 6. Quine, W.V.O. From a Logical Point of View. New York: Harper and Row , 1953 7. A.P. MARTINICH and DAVID SOSA, Edit.(2001): Blackwell Companions to Philosophy. A Companion to Analytic Philosophy. Blackwell Publishers. 8. Kenny, Anthony (2000): Frege: An Introduction to the Founder of Modern Analytic Philosophy. Blackwell Publishers. 9. Evans, Gareth (1982): The Varieties of Reference. Oxford University Press.

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

Odsjek	Filozofija				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	Logika sa metodologijom sociioloških istraživanja –II [FILOZOFSKA LOGIKA]				
Šifra/kod	FIL FIL 402	Status (obavezni ili izborni)	Obavezan	ECTS	8
Ciklus studija	Drugi (II)	Semestar	Prvi (I)	Ak. godina	2022 / 23
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	Nema				
Jezik izvođenja nastave	Bosanski				
Nastavnik	Ime i prezime	Dr. Nijaz Ibrulj, redovni profesor			
	Kontakt podaci	Kabinet: 66 / I E-mail:nijaz.ibrulj@ff.unsa.ba Telefon: 033 253 126	Termin konsultacija	Vidjeti raspored konsultacija za redovne i vanredne studente	
Saradnik	Ime i prezime	Dr.Nijaz Ibrulj, redovni profesor			
	Kontakt podaci	Kabinet: 66 / I E-mail:nijaz.ibrulj@ff.unsa.ba Telefon: 033 253 126	Termin konsultacija	Vidjeti raspored konsultacija za redovne i vanredne studente	
Sedmični broj kontakt sati	Predavanja: 3 sata; seminar: 0; vježbe: 3 sata				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Studenti se najprije upoznaju s idejom transcendentalne logike I.Kanta (Kritika čistog uma) i spekulativne logike G.W.F. Hegela (Znanost logike). Razlika izmedju ontoloških i epistemoloških pretpostavki ova dva filozofska sistema pokazuje se kao razlika u metodu mišljenja. Na razlici nastaloj u ovoj tradiciji mišljenja nastavlja se istraživanje filozofske logike u diskursu transcendentalnih kategorija doživljaja, evidencije, čiste istine (Huserl) koja se zasniva u samom aktu spoznaje-u ideji kao takvoj koja utemeljuje svoje fenomenološke modele. U pravcu sasvjetljavanja novih mogućnosti razumjevanja logičkog instrumentarija uvodi se u kolegiji ekspliciranje statusa logike i njinih koncepata u teorijama moderne znanosti. Analizira se induktivna i deduktivna metoda, metoda analize i sinteze, metoda apstrakcije i konkretizacije, metoda generalizacija i specijalizacije, dokazivanja i opovrgavanja, metoda klasifikacije, metoda deskripcije, metod kompilacije , komparativna metoda, statistička metoda, matematilka metoda, metode modeliranja itd.				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Osnovni cilj predmeta Logika sa metodologijom sociioloških istraživanja - II [Filozofska logika] jeste da studente upozna s glavnim konceptima filozofske logike i logičkim teorijama onih filozofskih sistema koji su nastali na različitim pristupima sadržaju i formi mišljenja, od epistemološko-transcendentalnog preko dijalektičko-spekulativnog do matematsko-simboličkog i lingvističko-transcendentalnog.				

Ishodi učenja	Izučavanjem sadržaja *predmeta Logika sa metodologijom socioloških istraživanja – II (Filozofska logika)* student stiče sljedeća znanja, vještine i kompetencije: <u>Znanje:</u> 1. Zna obrazovne pozitivne činjenice iz područja filozofske logike, odnosno onih filozofskih sistema koji su producirali epistemološki orijentiranu logiku 2. Zna principe epistemološki orijentirane logike 3. Zna konceptualnu mrežu i doktrinarnu osnovu transcendentalne filozofije i njihovu transformaciju u hermeneutički orijentiranu filozofiju i analitičku filozofiju 4. Zna konceptualnu mrežu i doktrinatnu osnovu dijalektičke logike i fenomenologije duha 5. Zna porijeklo i razvoj ideje naučne filozofije, odnosno modele logike i epistemologije naučne filozofije 6. Zna porijeklo i razvoj fenomenološke metode u filozofiji <u>Vještine:</u> 1. Vješto vrši koristi strategije transcendentalne i dijalektičke filozofije u kritičkom promišljanju društvenih fenomena 2. Vješto koristi strategije pragmatizma u kritičkom promišljanju teorijskih stavova spekulativne filozofije 3. Vješto analizira društvene fenomene primjenom fenomenoloških istraživanja 4. Vješto komunicira s učesnicima u edukaciji, u naučnim i istraživačkim timovima, u poslovnom i radnom okruženju <u>Kompetencije</u> 1. *Obrazovne i pedagoške kompetencije*: profesionalno i stručno vrši edukaciju učenika u nastavnom procesu ili sarđuje u obuci studenata na univerzitetskom nivou za oblast filozofije, posebno u području logike, odnosno simboličke i matematičke logike 2. *Naučne kompetencije*: u oblasti humanističkih nauka aktivno sudjeluje u naučno-istraživačkom radu, u evropskim projektima, u projektima od značaja za lokalnu zajednicu 3. *Istraživačke kompetencije*: u oblasti humanističkih i društvenih nauka, samostalno vrši istraživanja i objavljuje rezultate u indeksiranim časopisima 4. *Metodološke kompetencije*: samostalno određuje primjenu zadovoljavajućih metoda kod disciplinarnih, inter-disciplinarnih, multi-disciplinarnih i trans-disciplinarnih istraživanja u području bihevioralnih znanosti. Primjenjuje konzorcij metodologija u integriranim projektima.

	5. *Analitičke kompetencije*: daje samostalne analize datih podataka i formulira jasne i precizne informacije u različitim područjima društvenog života (politika, ekonomija, kultura, umjetnost,…) 6. *Komunikacijske kompetencije*: promovira razumijevanje vrijednosti i univerzalnost logički valjane argumenatcije u društvenom dijalogu

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	**Sklop I: Ideja transcendentalne logike** Tema 1. Kantov koncept transcendentalne dedukcije i mogućeg iskustva
2.	Tema 2. Trancendentalna logika i transcendentalna analitika
3.	Tema 3. Transcendentalna dijalektika
4.	**Sklop II: Dijalektička – spekulativna logika** Tema 4. Logika kao znanost o čistoj ideji**.**
5.	Tema 5. Odnos subjekta i predikata u dijalektičkoj logici
6.	Tema 6.Kretanje i rad pojma:odnos metode i sadržaja
7.	Tema 7. Negativna dijalektika i njena kritika
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata **TEST #1**
9.	Tema 9. Sistem apsolutnog znanja
10.	**Sklop III: Fenomenološka analiza i čista logika** Tema 10. Transcendentalna evidencija za logiku doživljaja
11.	Tema 11: Logička istraživanja
12.	Tema 12 Jedinstvo znanosti kao jedinstvo dovršene teorije.
13.	**Sklop IV: Logika naučnog otkrića** Tema 13. Shvatanje nauke kao kosmologije.
14.	Tema 14. Logika kao pragmatička teorija znanstvenog istraživanja

15.	**Tema 15. TEST #2**
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	1. Predavanja po tematskim sklopovima 2. Tematiziranje problema / problemskog sklopa 3. Pitanja i odgovori (Q&A) između sklopova 4. Vježbe (analiza izabranih topika, konstrukcija primjera upotrebe logičkih struktura u diskursu, heuristički modeli diskurzivnih situacija) 5. Seminarski rad 6. Konsultacije 7. Elektronske kosultacije 8. Upotreba repozitorija BISER (Bibliotečki Sarajevski Elektronički Repozitorij). 9. Individualni dopunski kontakt sati / * 10. Uključivanje studenata u naučno-istraživački rad / **
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	Prisutnost	10	10
2.	Aktivnost	10	10
3.	Test 1	15	15
4.	Test 2	15	15
5.	Pismeni ispit	50	50
		Ukupno: 100 bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

- Redovnim prisustvom nastavi i vježbama
- Interaktivnim sudjelovanjem u kontakt satima
- Pokazanim znanjem na testu 1
- Pokazanim znanjem na testu 2
- Pokazanim znanjem na završnom ispitu

Skala ocjenjivanja	Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi: a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova; b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda; c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda; d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda; e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda; f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.
Literatura	*Obavezna* 1. N. Ibrulj. (1999): *Filozofija logike*. Sarajevo: Sarajevo-Publishing. 2. I.Kant. *Kritika čistog uma*. Zagreb, 1984. 3. G.W.F.Hegel, *Znanost logike*. I-III. Zagreb 2003. 4. E.Husserl. *Logička istraživanja*. Zagreb, 2005. 5. Dewey, John. *Logika-Teorija istraživanja*. Beograd.Nolit. 1962. 6. Popper, K.: *Logika naučnog otkrića*. Beograd, Nolit, 1973. 7. Kuhn, Thomas. *Struktura naučnih revolucija*. Beograd, Nolit, 1974.
	Dodatna 1. N. Ibrulj, *Stoljeće rearanžiranja*. Sarajevo: Filozofsko društvo theoria, 2005. 2. Comte, Auguste. *Kurs pozitivne filozofije*. 1989. 3. Weber, Max. *Metodologija društvenih nauka*. Zagreb, globus, 1989. 4. Durkheim, Emile. *Pravila sociološke metode*. Beograd, 1963.

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

Odsjek	Filozofija				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	Logika sa metodologijom socioloških istraživanja - I (SIMBOLIČKA LOGIKA)				
Šifra/kod	FIL FIL 106	Status (obavezni ili izborni)	Obavezni	ECTS	8
Ciklus studija	Prvi (I)	Semestar	Drugi (II)	Ak. godina	2022 / 23 2023 / 24 2024 / 25
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	Položen ispit iz predmeta Logika sa metodologijom socioloških istraživanja I (Uvod u logiku), FIL FIL 103				
Jezik izvođenja nastave	Bosanski				
Nastavnik	Ime i prezime	Dr. Nijaz Ibrulj-redovni profesor			
	Kontakt podaci	Kabinet: 66 / I E-mail:nijaz.ibrulj@ff.unsa.ba Telefon: 033 253 126	Termin konsultacija	Vidjeti raspored konsultacija za redovne i vanredne studente	
Saradnik	Ime i prezime	Dr. Nijaz Ibrulj-redovni profesor			
	Kontakt podaci	Kabinet: 66 / I E-mail:nijaz.ibrulj@ff.unsa.ba Telefon: 033 253 126	Termin konsultacija	Vidjeti raspored konsultacija za redovne i vanredne studente	
Sedmični broj kontakt sati	predavanja 3 sata; seminar_____; vježbe 3 sata				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Sadržaj predavanja izlaže se kroz dva sklopa. Prvi sklop: SIMBOLIČKA LOGIKA. Izlažu se osnovni koncepti formalne logike (formalni sistem, formalni jezik, formalna sintaksa, formalna semantika, formalna pravila zaključivanja i dokazivanja). Navode se karakteristike simboličke i matematske logike. Vrste deduktivne formalizacije (aksiomatska, neaksiomatska). Izlažu se koncepti logičke funkcije (Frege, Boole, Russell) kao osnove logike iskaza. Izlažu se osnovne logičke funkcije (negacija, konjunkcija, disjunkcija, impikacija, ekvivalencija, tautologija). Navode se pravila za analizu zaključivanja i dokazivanja (tabele istinosnih vrijednosti, stabla istinitosti). Izlažu se logika predikata prvog reda, logika predikata drugog reda, logika klasa, logika relacija). Drugi sklop: VELIKI METODOLOŠKI PROJEKTI U DRUŠTVENIM ZNANOSTIMA. U drugom sklopu predavanja studenti se upoznaju s primjenom metoda istraživanja u području društvenih znanosti. Izlaže se razlika izmedju metoda i metodologije, metodologije i epistemologije. Prezentiraju se veliki metodološki projekti u društvenim znanostima (M.Weber, A.Conte, E.Durkheim).				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Osnovni cilj predeta *Logika sa metodologijom socioloških istraživanja I (Simbolička logika)* jeste da studenti steknu pozitivna znanja o obrazovnim				

	činjenicama (fundamentalnim učenjima) i aplikativnim mogućnostima vezanim uz formalnu logiku, posebno uz suvremenu simboličku logiku, prije svega logike iskaza i logike predikata. Studiranje centralnih topika simboličke logike treba da studentima omogući razumijevanje općih zakona i deriviranih pravila valjanog zaključivanja primjenom formalnih simboličkih konstrukcija. Istovremeno kroz predmet studentima se izlaže primjena logičkih metoda na području društvene ontologije. Studenti se informiraju o temeljnim principima i pojmovima metodologije naučnih istraživanja društvenih fenomena. Navode se ideje glavnih metodoloških projekata u 19. i 20. stoljeću.
Ishodi učenja	Izučavanjem sadržaja *predmeta Logika sa metodologijom sociioloških istraživanja – I (Simbolička logika)* student stiče sljedeća znanja, vještine i kompetencije: <u>Znanje</u>: 1. Zna obrazovne pozitivne činjenice iz područja logike, posebno iz područja simboličke i matematičke logike 2. Zna prevesti i transformirati iskaze prirodnog jezika u kanonsku simboličku notaciju 3. Zna ustanoviti istinosnu vrijednost iskaza čija istinitost zavisi od njihove logičke strukture 4. Zna konstruirati jasan i precizan, koherentan i konzistentan naučni dokaz za skup tvrdnji, iskaza, propozicija 5. Zna kritički i argumentovano promišljati verbalne i neverbalne konstrukcijeu različim vrstama diskursa 6. Zna obraditi nejasnu i nepreciznu informaciju 7. Zna analizirati kompleksne društvene fenomene koji imaju logičku strukturu 8. Zna osnove primjene logike u logičkom programiranju 9. Zna primijeniti metodu projektivne semantike društvenih relacija u interpretaciji datih društvenih fenomena i u predviđanju nastanka njihovih mogućih konsekvenci <u>Vještine</u>: 1. Vješto vrši simboličku reprezentaciju kognitivnih sadržaja 2. Vješto otkriva logičku strukturu kognitivnih sadržaja I konstruira njihovu pojmovnu strukturu 3. Vješto konstruira naučni dokaz I izvodi kompleksnu vrstu argumentacije 4. Vješto otkriva nekonzistenciju, nekoherenciju i odsustvo korespondencije u iskazima i dokazima 5. Vješto vrši pobijanje suprotnih teza u dijalogu 6. Vješto koristi znanja o primjeni simboličke logike i artificijelnih jezika u informacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji i upotrebi suvremene tehnologije (u edukaciji, u analitici) 7. Vješto primjenjuje različita metodološka stanovišta u naučnoistraživačkom radu 8. Vješto komunicira s učesnicima u edukaciji, u naučnim i istraživačkim timovima, u poslovnom i radnom okruženju

	<u>Kompetencije</u> 1. *Obrazovne i pedagoške kompetencije*: profesionalno i stručno vrši edukaciju učenika u nastavnom procesu ili sarađuje u obuci studenata na univerzitetskom nivou za oblast filozofije, posebno u području logike, odnosno simboličke i matematičke logike 2. *Naučne kompetencije*: u oblasti humanističkih i društvenih nauka aktivno sudjeluje u naučno-istraživačkom radu, u evropskim projektima, u projektima od značaja za lokalnu zajednicu 3. *Istraživačke kompetencije*: u oblasti humanističkih i društvenih nauka, samostalno vrši istraživanja i objavljuje rezultate u indeksiranim časopisima 4. *Metodološke kompetencije*: samostalno određuje primjenu zadovoljavajućih metoda kod disciplinarnih, inter-disciplinarnih, multi disciplinarnih i trans-disciplinarnih istraživanja u području bihevioralnih znanosti. Primjenjuje konzorcij metodologija u integriranim projektima. 5. *Analitičke kompetencije*: daje samostalne analize datih podataka i formulira jasne i precizne informacije u različitim područjima društvenog života (politika, ekonomija, kultura, umjetnost,…) 6. *Informacijsko-komunikacijske kompetencije*: u oblasti primjene logike, artificijelnog jezika i artificijelne inteligencije posjeduje visok stupanj informacijske pismenosti i sposobnost upotrebe suvremene tehnologije (u edukaciji, u poslovanju, u analitičkim projektima)

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	**Tema 1: OSNOVNI KONCEPTI FORMALNE LOGIKE** Koncept formalno-logičkog sistema. Koncept formalno-logičkog jezika (formalna semantika / formalna sintaksa). Koncept aksiomatizacije i formalne dedukcije. Koncept formalno-logičke istinitosti . Koncept formalno-logičke validnosti. Koncept formalno-logičkog zaključka. Koncept formalno-logičkog dokaza
2.	**Tema 2: SIMBOLIČKA LOGIKA** Matematska analiza logike (Peano, Boole) Logička analiza matematike / aritmetike (Frege, Russell) Osnovne karakterizacije simboličke logike (Scholz, Strawson) Vrste formalizacije u simboličkoj logici
3.	**Tema 3. Glavne deduktivne metode simboličke logike** Hilbertova metoda aksiomatske dedukcije Gentzenova metoda calculusa prirodne dedukcije Gentzenova metoda calculusa sekvenci
4.	**Tema 4: LOGIKA ISKAZA** Jezik logike iskaza (sintaksa, semantika) Koncept logičke funkcije za logiku iskaza (Peano, Frege, Boole, Russell)

	Logički konektivi za iskazne funkcije Normalna forma iskaznih funkcija (redeskripcija, rekognicija)
5.	**Tema 5: LOGIČKE FUNKCIJE - I** Negacija. Konjunkcija. Disjunkcija.
6.	**Tema 6: LOGIČKE FUNKCIJE – II** Implikacija. Ekvivalencija. Tautologija **Tema 7: Metode analize istinosne vrijednosti za logiku iskaza** Tabele istinosne vrijednosti za logiku iskaza, Redukcija ad imposibile. Rezolucija (Quine)
7.	**Tema 8: LOGIKA PREDIKATA PRVOG REDA** Jezik predikata prvog reda (sintaksa, semantika). Rekurzivna pravila za konstrukciju formula. Kvantifikacija predikatskih shema. Aksiomatizacija u logici predikata prvog reda
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata **TEST #1**
9.	**Tema 9: LOGIKA PREDIKATA DRUGOG REDA** Jezik logike predikata drugog reda (sintaksa, semantika). Pravila za formiranje formula u logici predikata drugog reda. Standardna semantika i Henkinova semantika. Aksiomatski sistemi logike predikata drugog reda. Aksiom izbora. Validnost dedukcije
10.	**Tema 10: Metode analize validnosti dedukcije dokaza** Semantičke tabele istinitosti za logiku predikata Stabla istinitosti za logiku predikata
11.	**Tema 11: LOGIKA KLASA** Jezik logike klasa (sintaksa, semantika). Aksiomatizacija za logiku klasa. Zermelo Fraenkelovi aksiomi (ZF 1-10)). Von Neumann-Bernayes aksiomi (VNB)
12.	**Tema 12: LOGIKA RELACIJA** Relacije prvog, drugog, n-reda. Jezik logike relacija (sintaksa, semantika). Dedukcija dokaza u logici relacija **Test #2**
13.	**Sklop II. VELIKI METODOLOŠKI PROJEKTI** Tema 13: *Glavne karakteristike "pozitivnog duha" i u djelu Ogista Konta*
14.	**Tema 14: Definicija društva prema učenju Džona Stjuarta Mila** **Tema 15: Definicija društva prema Emilu Dirkhemu.**
15.	**Tema 16: Glavni problemi društvenih nauka po Maksu Veberu. Definicija "Idealnog tipa"**

16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	1. Predavanja po tematskim sklopovima 2. Tematiziranje problema / problemskog sklopa 3. Pitanja i odgovori (Q&A) između sklopova 4. Vježbe (analiza izabranih topika, konstrukcija primjera upotrebe logičkih struktura u diskursu, heuristički modeli diskurzivnih situacija) 5. Seminarski rad 6. Konsultacije 7. Elektronske kosultacije 8. Upotreba repozitorija BISER (Bibliotečki Sarajevski Elektronički Repozitorij). 9. Individualni dopunski kontakt sati / * 10. Uključivanje studenata u naučno-istraživački rad / ** * Studentima koji pokažu nadprosječne rezultate (prosjek ocjena 9 do 10) i interes za dodatnim radom i učenjem bit će omogućeno da sudjeluju u radu Znanstveno-istraživačkog inkubatora (ZINK) **https://ziink.wordpress.com** na Odsjeku za filozofiju i da objavljuju svoje radove u indeksiranom časopisu SOPHOS – časopis za mlade istraživače.
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	Prisutnost	10	10
2.	Aktivnost	10	10
3.	Test 1	15	15
4.	Test 2	15	15
5.	Pismeni ispit	50	50
		Ukupno: 100 bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

- Redovnim prisustvom nastavi i vježbama
- Interaktivnim sudjelovanjem u kontakt satima
- Pokazanim znanjem na testu 1

	• Pokazanim znanjem na testu 2 • Pokazanim znanjem na završnom ispitu Napomena:
Skala ocjenjivanja	Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi: a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova; b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda; c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda; d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda; e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda; f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.
Literatura	*Obavezna* 1. Ibrulj, Nijaz. Formalna logika (III.dio: Simbolička logika). Sarajevo. Aca demia Analitica, 2022 (manuscript, sažetak predavanja) 2. Tarski, Alfred. Uvod u matematsku logiku i metodologiju matematike. Beograd, 1973. 3. Klenk, Virginia. Understanding Symbolic Logic. Fifth Edition. Prentice Hall, 2008. 4. Agler, David. Symbolic Logic. Syntax, Semantics, and Proof. Rowman & Littlefield Publishers, 2012. 5. Milić, Vojin. Sociološki metod. Beograd, Nolit, 1978. 6. Durkheim, Emil. Pravila sociološke metode. 7. Weber, Max. Metodologija društvenih nauka. 8. Conte, Auguste. Kurs pozitivne filozofije.
	Dodatna Frege, Gottlob. Osnove aritmetike i drugi spisi. Zagreb, Kruzak, 1999. 2. Frege, Gottlob. Begriffsschrift und andere Aufsatze. 2. Auflage, Georg Olms, Hildesheim, 1964. 3. Russell, Bertrand. The Principles of Mathematics. London, 1905. 4. Quine, Willard Van Orman. Methods of Logic.

	5. Boole, George. The Laws of Thought. Dover Publications, 1780. 6. Heijenoort, Jean Van (ed.). From Frege to Godel. A Source Book in Math ematical Logic, 1879 – 1931. Cambridge. Harvard University Press. 1976. 7. A. Ule. Znanost i realizam. HFD. Zagreb, 1996.

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

Odsjek	Filozofija				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	Logika sa metodologijom sociioloških istraživanja - I (UVOD U LOGIKU)				
Šifra/kod	FIL FIL 103	Status (obavezni ili izborni)	Obavezni	ECTS	7
Ciklus studija	Prvi (I)	Semestar	Prvi (I)	Ak. godina	2022 / 23
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	Nema				
Jezik izvođenja nastave	Bosanski				
Nastavnik	Ime i prezime	Dr. Nijaz Ibrulj-redovni profesor			
	Kontakt podaci	Kabinet: 66 / I E-mail:nijaz.ibrulj@ff.unsa.ba Telefon: 033 253 126	Termin konsultacija	Vidjeti raspored konsultacija za redovne i vanredne studente	
Saradnik	Ime i prezime	Dr. Nijaz Ibrulj-redovni profesor			
	Kontakt podaci	Kabinet: 66 / I E-mail:nijaz.ibrulj@ff.unsa.ba Telefon: 033 253 126	Termin konsultacija	Vidjeti raspored konsultacija za redovne i vanredne studente	
Sedmični broj kontakt sati	predavanja 3 sata; seminar_____; vježbe 3 sata				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Izlažu se centralne topike znanosti logike na području antičke i srednjevjekovne formalne logike. Obuhvaćeni su principi Platonove *dijalektike* (dihairesis, tekhne dialektike), Aristotelove *analitike* (syllogistike), i *srednjevjekovne logike* (proprietates terminorum). Poduka iz elementarne logike o teorijama pojma, suda, zaključka, definicije, dokaza. Studenti dobijaju znanja o metodologiji kao znanosti o metodama znanstvenog istražvanja i kao znanstvenoj disciplini koja kritički ispituju i eksplicitno izlaže različite opće i posebne znanstvene metode. Sadržaj predmeta se izlaže u četri sklopa: (I) Logika pojmova, (II) Logika termina, (III) Logika, metodologija deduktivnih znanosti i društvena ontologija, (IV) Razvoj logike u Bosni i Hercegovini				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Cilj predmeta *Logika sa metodologijom sociioloških istraživanja - I (Uvod u logiku)* je da studenti steknu pozitivno obrazovno znanje o činjenicama povezanim sa fundamentalnim konceptima formalne logike i s njihovom aplikacijom u različitim kontekstima modeliranim u prirodnim / životnim i artificijelnim / znanstvenim jezicima. Studenti se obučavaju za primjenu logičkih metoda u formuliranju, zaključivanju i dokazivanju tvrdnji o društvenim fenomenima i stanjima stvari kroz razumijevanje logike društvene fenomenologije.				

Ishodi učenja	Izučavanjem sadržaja *predmeta Logika sa metodologijom sociioloških istraživanja – I (Uvod u logiku)* student stiče sljedeća znanja, vještine i kompetencije: <u>Znanje:</u> 1. Zna obrazovne pozitivne činjenice iz područja logike, posebno iz područja formalne deduktivne logike, srednjevjekovne logike, induktivne logike 2. Zna konstrurirati pojam, sud, zaključak, dokaz i definiciju 3. Zna primjeniti figure silogizma u zaključivanju 4. Zna primjeniti tehniku pronalaska supozicija u zaključivanju i argumentaciji 5. Zna jasno i precizno formulisati i eksplicirati pojmove 6. Zna jasno i precizno koristiti različite vrste sudova u argumentaciji 7. Zna primjeniti deduktivnu metodu u argumentaciji 8. Zna primjeniti induktivnu metodu u istraživanju i argumentaciji <u>Vještine:</u> 1. Vješto kostruira definiciju objekata, činjenica, fenomena, procesa, stanja stvari 2. Vješto konstruira dokazni postupak i argumanetaciji 3. Vješto otkriva pogreške u zaključivanju 4. Vješto otkriva sofizme, paralogizme i pogreške u dokazivanju 5. Vješto primjenjuje deduktivnu metodu 6. Vješto primjenjuje induktivnu metodu 7. Vješto komunicira s učesnicima u edukaciji, u naučnim i istraživačkim timovima, u poslovnom i radnom okruženju <u>Kompetencije</u> 1. *Obrazovne i pedagoške kompetencije*: profesionalno i stručno vrši edukaciju učenika u nastavnom procesu ili sarđuje u obuci studenata na univerzitetskom nivou za oblast filozofije, posebno u području logike, odnosno simboličke i matematičke logike 2. *Naučne kompetencije*: u oblasti humanističkih nauka aktivno sudjeluje u naučno-istraživačkom radu, u evropskim projektima, u projektima od značaja za lokalnu zajednicu 3. *Istraživačke kompetencije*: u oblasti humanističkih i društvenih nauka, samostalno vrši istraživanja i objavljuje rezultate u indeksiranim časopisima 4. *Metodološke kompetencije*: samostalno određuje primjenu zadovoljavajućih metoda kod disciplinarnih, inter-disciplinarnih, multi-disciplinarnih i trans-disciplinarnih istraživanja u području bihevioralnih znanosti. Primjenjuje konzorcij metodologija u integriranim projektima. 5. *Analitičke kompetencije*: daje samostalne analize datih podataka i formulira jasne i precizne informacije u različitim područjima društvenog života (politika, ekonomija, kultura, umjetnost,…) 6. *Komunikacijske kompetencije*: promovira razumijevanje vrijednosti i univerzalnost logički valjane argumenatcije u društvenom dijalogu

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	**Sklop I: Logika pojmova**. Tema 1. Prolegomena. Logika u sistemu prirodnih i društvenih znanosti
2.	Tema 2.Temeljne logičke forme i kompleksne logičke strukture
3.	Tema 3. Teorija kategoričkog silogizma (Aristotel: *Prva analitika*)
4.	Tema 4. Osnovi silogistike: definicija i dokaza (Aristotel: *Druga analitika*)
5.	Tema 5. Teorija definicije. Tipovi logičkog koncepta identiteta u iskazu
6.	Tema 6. Terija primjene tipova predikacije (sinonimna, homonimna, paronimna)
7.	Tema 7. Rod.Vrsta.Razlika.Univer.akcidencija.Part.akcidencija (Porfirije:*Isagoge*)
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata **TEST #1**
9.	**Sklop II: Logika termina** Tema 9. Proprietates Terminorum
10.	Tema 10. Significatio. Suppositio. Appelatio.
11.	**Sklop III: Metodologija deduktivnih znanosti i društvena ontologija** Tema 11. Logikai metodologija
12.	Tema 12. Kvalitativne metode istraživanja u društvenim znanostima)
13.	Tema 13. Kvantitativne metode istraživanja u društvenim znanostima
14.	**Sklop IV: Razvoj logike u Bosni i Hercegovini** Tema 14. Logička djela na latinskom i arapskom jeziku. Logička djela na bosanskom jeziku.
15.	**TEST #2**
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu

18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	1. Predavanja po tematskim sklopovima 2. Tematiziranje problema / problemskog sklopa 3. Pitanja i odgovori (Q&A) između sklopova 4. Vježbe (analiza izabranih topika, konstrukcija primjera upotrebe logičkih struktura u diskursu, heuristički modeli diskurzivnih situacija) 5. Seminarski rad 6. Konsultacije 7. Elektronske kosultacije 8. Upotreba repozitorija BISER (Bibliotečki Sarajevski Elektronički Repozitorij). 9. Individualni dopunski kontakt sati / * 10. Uključivanje studenata u naučno-istraživački rad / ** * Studentima koji pokažu nadprosječne rezultate (prosjek ocjena 9 do 10) i interes za dodatnim radom i učenjem bit će omogućeno da sudjeluju u radu Znanstveno-istraživačkog inkubatora (ZINK) **https://ziink.wordpress.com** na Odsjeku za filozofiju i da objavljuju svoje radove u indeksiranom časopisu SOPHOS – časopis za mlade istraživače.
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	Prisutnost	10	10
2.	Aktivnost	10	10
3.	Test 1	15	15
4.	Test 2	15	15
5.	Pismeni ispit	50	50
		Ukupno: 100 bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

- Redovnim prisustvom nastavi i vježbama
- Interaktivnim sudjelovanjem u kontakt satima
- Pokazanim znanjem na testu 1
- Pokazanim znanjem na testu 2
- Pokazanim znanjem na završnom ispitu

Napomena:

Skala ocjenjivanja	Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi: a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova; b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda; c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda; d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda; e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda; f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.
Literatura	*Obavezna* 1. Platon, *Parmenid*. Beograd, Bigz, 1973. 2. Aristotel. *Organon*. Beograd, Kultura, 9170. 3. Porfirije. *Isagoge*. Dijalog, Sarajevo, 2008. Prevod: Nijaz Ibrulj 4. Ernstu Tugendhat. *Uvod u jezičko-analitičku filozofiju*. Predavanja 1-7. Sarajevo 5. Nijaz Ibrlju: *Filozofija logike*. Sarajevo: Sarajevo Publishing, 1999. 6. Gajo Petrović: Logika. Zagreb: ŠKZ, 2020. 7. Milić, Vojin. *Sociološki metod*. Beograd, Nolit, 1978. 8. Ule.Andrej. *Zananost i realizam*. HFD. Zagreb, 1996. 9. Vujević, M. *Uvođenje u znanstveni rad u području društvenih znanosti*, Informator, Zagreb, 1983. 10. Zaječaranović, G. *Osnovi metodologije nauke* (drugo izdanje), Naučna knjiga, Beograd, 1973. 11. Kaplan, Abraham Jr., Wolf, Charles.*The Conduct of Inquiry. Methodology for Behavioral Science*-Transaction Publishers (1998)
	Dodatna 1. Nijaz Ibrulj. *Tipovi karakterizacije logičkog*. Sarajevo. Dijalog. 2. Nijaz Ibrulj. *Racinalna konstrukcija svijeta iz ontologije znaka*. Sarajevo. Dijalog 3. William and Marta Kneale. *Development of Logic*. London, 1978. 4. Quine, Willard Van Orman. *Methods of Logic*. 5. Creswell, John W. *Qualitative Inquiry and Research Design. Choosing among Five Approaches*, 2nd edition (2007) 6. Creswell, John W. *Research Design. Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*-SAGE Publications, Inc (2009) 7. W. Lawrence Neuman. *Social Research Methods. Qualitative and Quantitative Approaches*-Pearson Education Limited (2013)

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

Odsjek	Filozofija				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	FILOZOFIJA JEZIKA				
Šifra/kod	FIL FIL 412	Status (obavezni ili izborni)	Izborni	ECTS	3
Ciklus studija	Drugi (II)	Semestar	Drugi (II)	Ak. godina	2022 / 23 2023 / 24 2024 / 25
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	Nema				
Jezik izvođenja nastave	Bosanski				
Nastavnik	Ime i prezime	Dr. Nijaz Ibrulj, redovni profesor			
	Kontakt podaci	Kabinet: 66 / I E-mail:nijaz.ibrulj@ff.unsa.ba Telefon: 033 253 126	Termin konsultacija	Vidjeti raspored konsultacija za redovne i vanredne studente	
Saradnik	Ime i prezime	Dr.Nijaz Ibrulj, redovni profesor			
	Kontakt podaci	Kabinet: 66 / I E-mail:nijaz.ibrulj@ff.unsa.ba Telefon: 033 253 126	Termin konsultacija	Vidjeti raspored konsultacija za redovne i vanredne studente	
Sedmični broj kontakt sati	Predavanja: 1 sat; semina: 0; vježbe: 1 sat				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Predmetni sadržaj se izlaže kroz dva temeljna sklopa koji predstavljaju dva dominantna pristupa istraživanju odnosa jezika, mišljenja i realiteta. Prvi sklop izlaže *klasični pristup* teoriji značenja i teoriji istine za prirodni jezik (semantički i pragmatički aspekti prirodnog jezika) u djeloma Fregea, Russella, Wittgensteina, Carnapa, Austina, Strawsona, Quinea, Davidsona, Putnama. Izražena je veza filozofije jezika sa analitičkom filozofijom i simboličkom logikom. Drugi sklop izlaže *suvremeni pristup* teoriji značenja i istine (semantički i pragmatički aspekti prirodnog jezika) u djelima Chomskog, Dennetta, Searlea, Pinkera, Fodora, Minskog, McDowella, Millikiana, Schiffera, Horwicha. Izražena je veza filozofije jezika sa filozofijom uma, filozofijom kognitivne znanosti i kognitivnom lingvistikom. Dodatno se razmatraju i pragmatička i semantička svojstva artificijelnog jezika i artificijelne inteligencije u informacijsko-komunikacijskoj tehnologiji.				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Osnovni cilj ovog predmeta jeste da upozna studente sa klasičnim i suvremenim topikama u filozofiji jezika. Obuhvaćene su topike: (1) priroda prirodnog jezika, (2) istina i značenje, (3)govorni činovi, (4) referencija i deskripcija, (5)				

	imenovanje i demonstrativni izrazi, (6) propozicijski stavovi, (7) jezik, svijest i intencionalnost, (8) interpretacija i prevođenje, (9) analitički pragmatizam i ekspresivna racionalnost, (10) priroda artificijelnog jezika, (11) mentalni jezik i arhitektura uma, (12) jezik i društvena ontologija. Okvir za razmatranje ovih topika određuje nekoliko generalnih pitanja: Kako se odnose svijet, jezik i mišljenje? Kako jezik funkcionira kao prirodni simbolički sistem? Kako jezik funkcionira kao artificijelni simbolički sistem (jezik strojeva)? Kako se proizvodi i interpretira smisaona poruka? Kako istina i značenje iskaza stoje u vezi sa činjenicama, stanjima stvari i mentalnim procesima? U kakvoj vezi stoje mnogostrukost pojave oblika, mnogostrukost značenja riječi, koncept "jezičke igre", mentalne reprezentacije, identitet subjekta i društvena ontologija? Da li jezik konstitutivan za mentalna stanja i društvene institucije?
Ishodi učenja	Izučavanjem predmeta *Filozofija jezika* student stječi određena znanja, vještone i kompetencije: Znanje: 1. Zna pozitivne obrazovne činjenice o biti jezika, o funkcioniranju jezika u različitim vokabularima 2. Zna kako se jezik i njegove strukture odnose prema mišljenju i logičkim strukturama u procesima izražavanja i mišljenja 3. Zna principe teorije generativne gramatike 4. Zna kako se semantička, strikturalna i pragmatička svojstva jezika odnose u izvođenju govornih činova (govornik) i njihovoj interpretaciji / razumijevanju (slušatelj) 5. Zna kako upotrijebiti ekspresivna svojstva jezika, njegovu simboličku strukturu, u komunikaciji (mediji, marketing,) 6. Zna kako se odnose sadržaj i forma jezičkih činova prema psihološkim / mentalnim stanjima i prema kognitivnim sadržajima i intencionalnimstanjima subjekata komunikacije Vještine: 1. Vješto otkriva i prepoznaje, analizira, iz verbalnog ponašanja i upotrebe vokabulara socijalna, kulturna, mentalna, psihološka, kognitivna stanja stanja društvenih aktera 2. Vješto koristi znanja o funkcioniranju jezika u procesu analize društvenih fenomena (društvene ontologije) koji su jezički konstituirani 3. Vješto komunicira s učesnicima u edukaciji, u naučnim i istraživačkim timovima, u poslovnom i radnom okruženju Kompetencije 1. *Obrazovne i pedagoške kompetencije*: profesionalno i stručno vrši edukaciju učenika u nastavnom procesu ili sarađuje u obuci studenata na univerzitetskom nivou za oblast filozofije, posebno u području filozofije, filozofije jezika, analitičkog pragmatizma, 2. *Naučne kompetencije*: u oblasti humanističkih nauka aktivno sudjeluje u naučno-istraživačkom radu, u evropskim projektima, u projektima od značaja za lokalnu zajednicu 3. *Istraživačke kompetencije*: u oblasti humanističkih i društvenih nauka, samostalno vrši istraživanja i objavljuje rezultate u indeksiranim časopisima 4. *Metodološke kompetencije*: samostalno određuje primjenu zadovoljavajućih metoda kod disciplinarnih, inter-disciplinarnih, multi

	disciplinarnih i trans-disciplinarnih istraživanja u području bihevioralnih znanosti. Primjenjuje konzorcij metodologija u integriranim projektima. 5. *Analitičke kompetencije*: daje samostalne analize datih podataka i formulira jasne i precizne informacije u različitim područjima društvenog života (politika, ekonomija, kultura, umjetnost,…) 6. *Komunikacijske kompetencije*: primjenjuje znanja o semantičkim , strukturalnim i pragmatičkim svojstvima jezika za razumijevanje psiholoških, kognitivnih, emotivnih stanja društvenih aktera u komunikaciji

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Tema 1. UVOD: GLAVNE TOPIKE FILOZOFIJE JEZIKA
2.	Tema 2. PRIRODA PRIRODNOG JEZIKA
3.	Tema 3. ZNAČENJE I ISTINA U MODELIMA LOGIČKE SINTAKSE, LOGIČKE SEMANTIKE I LOGIČKE PRAGMATIKE
4.	Tema 4. GOVORNI ČINOVI I KONVENCIJE
5.	Tema 5. REFERENCIJA I DESKRIPCIJA
6.	Tema 6. IMENOVANJE I DEMONSTRATIVNI IZRAZI
7.	Tema 7. PROPOZICIJSKI STAVOVI
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata **TEST #1**
9.	Tema 9. INTERPERETACIJA I PREVOĐENJE
10.	SKLOP II: SUVREMENI PRISTUP Tema 10. JEZIK, SVIJEST I INTENCIONALNOST
11.	Tema 11. MENTALNI JEZIK I GRAMATIKA UMA
12.	Tema 12. JEZIK I DRUŠTVENA ONTOLOGIJA

13.	Tema 13. ANALITIČKI PRAGMATIZAM I EKSPRESIVNA RACIONALNOST
14.	Tema 14. KOGNITIVNA LINGVISTIKA
15.	Tema 15. ARTIFICIJELNA INTELIGENCIJA, KOGNITIVNI MODELI ZNAČENJA, JEZIK STROJEVA I FUZZY LINGVISTIKA
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	1. Predavanja po tematskim sklopovima 2. Tematiziranje problema / problemskog sklopa 3. Pitanja i odgovori (Q&A) između sklopova 4. Vježbe (analiza izabranih topika, konstrukcija primjera upotrebe logičkih struktura u diskursu, heuristički modeli diskurzivnih situacija) 5. Seminarski rad 6. Konsultacije 7. Elektronske kosultacije 8. Upotreba repozitorija BISER (Bibliotečki Sarajevski Elektronički Repozitorij). 9. Individualni dopunski kontakt sati / * 10. Uključivanje studenata u naučno-istraživački rad / **
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	Prisutnost	10	10
2.	Aktivnost	10	10
3.	Test 1	15	15
4.	Test 2	15	15
5.	Pismeni ispit	50	50
		Ukupno: 100 bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

	• Redovnim prisustvom nastavi i vježbama • Interaktivnim sudjelovanjem u kontakt satima • Pokazanim znanjem na testu 1 • Pokazanim znanjem na testu 2 • Pokazanim znanjem na završnom ispitu
Skala ocjenjivanja	Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi: a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova; b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda; c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda; d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda; e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda; f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.
Literatura	*Obavezna* 1. Devitt, Michael and Sterelny, Kim. *Jezik i stvarnost. Uvod u filozofiju jezika*. Zagreb, Kurzak, 2002. 2. Ibrulj,Nijaz. *Filozofija logike*. Sarajevo, Sarajevo Publishing, 1999. 3. Frege, Gottlob. *Smisao i značenje*. 4. Wittgenstein, Ludwig. *Filozofska istraživanja-* 5. Wittgenstein, *Tractatus logico-philosophicus*. 6. Austin, J. L. *How to do things with Words*. 7. Carnap, Rudolf. *Der Logische Aufbau der Welt*. 8. Carnap, Rudolf. *The Logical Syntax of Language*. 9. Searle, John R. *Govorni činovi*. 10. Strawson, P. Francis. *Individuals*. 11. Quine ,W. v. O. *Riječ I predmet*. 12. Davidson, Donald. *Istraživanja o istini i interpretaciji*. 13. Martinich, A.P.: *Philosophy of language* 14. Wittgenstein, *Filozofska istraživanja* 15. Wittgenstein, *Tractatus logico-philosophicus*
	Dodatna 1. Colin McGinn, Philosophy of Language 2. Rorty , Richard (ed.). Linguistics Turn 3. Frege, Gottlob. Begriffsschrift- 4. Searle, John R. Rationality in Action. 5. Searle, John R. The Construction of Social Reality. 6. Burgharda B. Riegera. Semiotic Cognitive Information Processing. 7. Brandom, Between Saying and Doing. Towards an Analytic Pragmatism 8. Brandom, From Empiricism to Expressivism 9. Brandom, Making It Explicite 10. Chomsky, Language and Thought 11. Chomsky, Rules and Representations 12. Daniela Isac, Charles Reiss, I-Language: An Introduction to Linguistics as Cognitive Science

	13. Davidson, Essays on Actions and Events 14. Davidson, Inquiries into Truth and Interpretation 15. Davidson, Jedinstvena teorija mišljenja, značenja i djelovanja 16. Davidson, Mental Events 17. Davidson, Problems of Rationality 18. Dennett, Intentional Stance 19. Fodor, Psychosemantics: The Problem of Meaning in the Philosophy of Mind 20. Fodor, Rerepresentation: Readings in the Philosophy of Mental Represen tation 21. Frege, Begriffsschrift 22. Frege, O smislu i značenju 23. Kripke, Imenovanje i nužnost 24. Locke: O riječima (Rasprave o prirodi ljudskog razuma, 1690) 25. Minsky, M., 1968, Semantic Information Processing, Cambridge, MA: MIT Press. 26. Nuccetelli, S., Seay, G. Philosophy of language: the central topics (2008) 27. Putnam, Menaning and Reference 28. Putnam: Značenje i mentalizam 29. Quine, From a Logical Point of View 30. Quine, Riječ i predmet 31. Rieger, Burghard B. Computing Granular Word Meanings 32. Rieger, Burghard B. Semiotics and Computational Linguistics 33. Rieger, Burghard B. Understanding is Meaning Constitution 34. Russell, O denotaciji 35. Searle, Consciousness and Language 36. Searle, *Govorni činovi* 37. Searle, *Intentionality: An Essay in the Philosophy of Mind* 38. Searle, *Mind, Language And Society: Philosophy In The Real World* 39. Searle, *Social Ontology*: *Some Basic Questions* 40. Searle, *The Construction of Social Reality* 41. Strawson, *O referiranju* 42. *The Oxford Handbook of Cognitive Linguistics* 43. Vyvyan Evans, Melanie C. Green, *Cognitive Linguistics: An Introduction*

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

Odsjek	Odsjek za filozofiju				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	UVOD U KOGNITIVNU ZNANOST				
Šifra/kod	FIL FIL 504	Status (obavezni ili izborni)	Izborni	ECTS	3
Ciklus studija	Drugi (II)	Semestar	Trći (III)	Ak. godina	2022 / 23
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	Nema				
Jezik izvođenja nastave					
Nastavnik	Ime i prezime	Dr. Nijaz Ibrulj, redovni profesor			
	Kontakt podaci	Kabinet: 66 / I E-mail:nijaz.ibrulj@ff.unsa.ba Telefon: 033 253 126	Termin konsultacija	Vidjeti raspored konsultacija za redovne i vanredne studente	
Saradnik	Ime i prezime	Dr.Nijaz Ibrulj, redovni profesor			
	Kontakt podaci	Kabinet: 66 / I E-mail:nijaz.ibrulj@ff.unsa.ba Telefon: 033 253 126	Termin konsultacija	Vidjeti raspored konsultacija za redovne i vanredne studente	
Sedmični broj kontakt sati	Predavanja: 1 sat; semina: 0; vježbe: 1 sat				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Kroz izlaganje sadržaja predmeta pokazuje se šta znači svjesno djelovanje/činjenje i kako se verbalno interpretiraju svjesne intencije u semantičkom i strukturalnom području jezika. Bit će pokazano kako se odnose mentalne reakcije i mentalne reprezentacije, kao i jezičke konstrukcije i jezičke reprezentacije prema realnim stanjima i procesima. Nakon toga će se eksplicirati u širem području istraživanja šta su i kako se odnose inteligentni fizički sistemi koji upotrebljavaju simboličku reprezentaciju i operiraju po određenim algoritmima. Studente je potrebno upoznati s računarskim i neurobiološkim modelom prirodne inteligencije te sa funkcionalističkim interpretacijama komunikacije među ljudima kao odnosa između intencionalnih sistema.				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Osnovni cilj predmeta *Uvod u kognitivnu znanost* jeste upoznati studente sa savremenim filozofskim istraživanjma spoznaje koja se bave s arhitekturom i funkcijama ljudskog uma u kontekstu holizma mentalnog. Studiranjem ovih tema student otkrivaju bit mentalnih procesa (mišljenje, vjerovanje, nadanje, željenje, strahovanje, očekivanje, predviđanje, naslućivanje) i intencionalnu strukturu ljudskih djelovanja (primarni razlozi: uvjerenja, želje).				

Ishodi učenja	Izučavanjem predmeta Uvod u kognitivnu znanost student stječi određena znanja, vještone i kompetencije: <u>Znanje:</u> 1. Zna pozitivne obrazovne činjenice o nastanku i razvoju kognitivne znanosti i njene veze sa filozofijom uma 2. Zna prednosti interdisciplinarnog karaktera znanstvenih istraživanja ljudskih kognitivnih sposobnosti 3. Poznavanje područja i metoda koje spadaju u kognitivnu znanost (Konzorcij znanosti.Konzorcij metoda.Konzorcij teorija.Konzorcij hipoteza.). 4. Razumijevanje primjene konzorcija metoda i konzorcija hipoteza u znanosti (važnost interdisciplinarnog pristupa) 5. Posjeduje znanje o kognitivnoj arhitekturi ljudskog duha / uma I njenoj vezi sa neurobiološkim procesima mozga 6. Zna sadržaj i formu teorijskih i eskperimentalnih modela nižih kognitivnih procesa 7. Zna sadržaj teorija o arhitekturi i funkcijama uma. 8. Zna sadržaj i formu modela viših kognitivnih procesa 9. Zna karakteristike računarskog modela uma (uloga računarske znanosti i računarske tehnologije u simulaciji kognitivnih procesa) 10. Zna principe logičkog programiranja i artificijelne inteligencije 11. Zna različite teorije o funkcioniranju mentalnih procesa (serijski distribuirani procesi-klasična Neumanova teorija, konekcionistička teorija –paralelno distribuirani procesi (PDP). 12. Zna karakteristike neurobiološkog modela uma 13. Zna funkcionalni odnos mentalnih i jezičkih procesa 14. Zna različite karakterizacije inteligencije kod životinja. <u>Vještine:</u> 1. Vješto otkriva inteligentno ponašanje u društvenom kontekstu 2. Vješto koristi znanja o manipulaciji simboličkim strukturama i daje uspješnu reprezentaciju i identifikaciju fenomena 3. Vješto komunicira s učesnicima u edukaciji, u naučnim i istraživačkim timovima, u poslovnom i radnom okruženju <u>Kompetencije</u> 1. *Obrazovne i pedagoške kompetencije*: profesionalno i stručno vrši edukaciju učenika u nastavnom procesu ili sarađuje u obuci studenata na univerzitetskom nivou za oblast filozofije, posebno u području filozofije, filozofije jezika, analitičkog pragmatizma, 2. *Naučne kompetencije*: u oblasti humanističkih nauka aktivno sudjeluje u naučno-istraživačkom radu, u evropskim projektima, u projektima od značaja za lokalnu zajednicu 3. *Istraživačke kompetencije*: u oblasti humanističkih i društvenih nauka, samostalno vrši istraživanja i objavljuje rezultate u indeksiranim časopisima

	4. *Metodološke kompetencije*: samostalno određuje primjenu zadovoljavajućih metoda kod disciplinarnih, inter-disciplinarnih, multi-disciplinarnih i trans-disciplinarnih istraživanja u području bihevioralnih znanosti. Primjenjuje konzorcij metodologija u integriranim projektima. 5. *Analitičke kompetencije*: daje samostalne analize datih podataka i formulira jasne i precizne informacije u različitim područjima društvenog života (politika, ekonomija, kultura, umjetnost,…) 6. *Komunikacijske kompetencije*: primjenjuje znanja o semantičkim , strukturalnim i pragmatičkim svojstvima jezika za razumijevanje psiholoških, kognitivnih, emotivnih stanja društvenih aktera u komunikaciji

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	**Sklop I: Interdisciplinarni karakter kognitivne znanosti** Tema 1. Šta je kognitivna znanost?
2.	Tema 2. Kognitivna psihologija i inteligencija
3.	Tema 3. Karakterizacija prirodne inteligencije
4.	Tema 4. Klasični kognitivizam
5.	**Sklop III: Arhitektura i funkcije duha** Tema 5. Teorija jedinstva mozga i uma
6.	Tema 6. Naturalistička epistemologija i kognitivna znanost
7.	**Sklop IV: Kognitivna neuropsihologija** Tema 7. Funkcija cerebralnih zona mozga u sistemu kognitivnih funkcija
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata **TEST #1**
9.	Tema 9. Kognitivna lingvistika
10.	**Sklop V: Računarski model uma** Tema 10. Artificijelna inteligencija (AI
11.	Tema 11. Ideja inteligentnog stroja: Turingov test
12.	Tema 12. Holistički kognitivizam. Konekcionizam

13.	Tema 13. Neurobiološki model uma. Neuronske mreže. Određenje inteligencije kao sposobnosti zasnovane na znanju
14.	Tema 14. Koncept vještačke neuronske mreže (VNM).
15.	**TEST #2**
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	1. Predavanja po tematskim sklopovima 2. Tematiziranje problema / problemskog sklopa 3. Pitanja i odgovori (Q&A) između sklopova 4. Vježbe (analiza izabranih topika, konstrukcija primjera upotrebe logičkih struktura u diskursu, heuristički modeli diskurzivnih situacija) 5. Seminarski rad 6. Konsultacije 7. Elektronske kosultacije 8. Upotreba repozitorija BISER (Bibliotečki Sarajevski Elektronički Repozitorij). 9. Individualni dopunski kontakt sati / * 10. Uključivanje studenata u naučno-istraživački rad / **
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	Prisutnost	10	10
2.	Aktivnost	10	10
3.	Test 1	15	15
4.	Test 2	15	15
5.	Pismeni ispit	50	50
		Ukupno: 100 bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

	• Redovnim prisustvom nastavi i vježbama • Interaktivnim sudjelovanjem u kontakt satima • Pokazanim znanjem na testu 1 • Pokazanim znanjem na testu 2 • Pokazanim znanjem na završnom ispitu
Skala ocjenjivanja	Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi: a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova; b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda; c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda; d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda; e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda; f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.
Literatura	*Obavezna* 1. Šoljan, Nikola i Kovačević, Melita (ed.) (1991): *Kognitivna znannost: novi razvoji u psihologiji i edukaciji*. Zagreb: Školske novine. 2. Ibrulj, Nijaz: *Kognitivni aspekti obrazovanja u humanističkim znanostima*. U: N. Ibrulj (2005): *Stoljeće rearanžiranja*. Filozofsko društvo Theoria. Sarajevo. 3. Ibrulj, Nijaz (2008): *Uvod u kognitivnu znanost*. Skripta za student post-diplomskog studija. www.academia-analitica.org 4. John R. Searle. (1992): *The Rediscovery of Mind*. MIT Press 5. John R. Searle (1984): *Minds, Brains, and Programs*. Harvard University Press. 6. Kosslyn, Stephen M. (1996): *Image and Brain*. Cambridge, Massachusetts, London, England: MIT Press. 7. Churchland, Patricia Smith (1988): *Neurophilosophy. Toward a Unified Science of the Mind-Brain*. Cambridge, Massachusetts, London, England: MIT Press.
	Dodatna 1. Anderson, John R. (1995): *Cognitive Psychology and its Implications*. Fourth Edition. New York: W. H. Freeman and Company.

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

Odsjek	Filozofija				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	Logika sa metodologijom sociioloških istraživanja – II (NEKLASIČNE LOGIČKE TEORIJE)				
Šifra/kod	FIL FIL 409	Status (obavezni ili izborni)	Obavezni	ECTS	7
Ciklus studija	Drugi (II)	Semestar	Drugi (II)	Ak. godina	2022/23 2023/24 2024/25
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	Položen ispit iz predmeta: Logika sa metodologijom sociioloških istraživanja - I (Simbolička logika) Logika sa metodologijom sociioloških istraživanja – II (Filozofska logika)				
Jezik izvođenja nastave	Bosanski				
Nastavnik	Ime i prezime	Dr.Nijaz Ibrulj, redovni profesor			
	Kontakt podaci	Kabinet: 66 / I E-mail:nijaz.ibrulj@ff.unsa.ba Telefon: 033 253 126:	Termin konsultacija	Utorak:11-13 Srijeda:16-18 Četvrtak: 11-13	
Saradnik	Ime i prezime	Dr.Nijaz Ibrulj, redovni profesor			
	Kontakt podaci	Kabinet: 66 / I E-mail:nijaz.ibrulj@ff.unsa.ba Telefon: 033 253 126:	Termin konsultacija	Pon:9-11 / online Uto:9-11 / online Pet:11-12 / online	
Sedmični broj kontakt sati	Predavanja: 1 sat; seminar: 0 sati; vježbe: 1 sat				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Sadržaj predmeta izlaže se kroz dva sklop. Kroz sklop I. (Viševrijednosne logike i modalni logički sistemi) studenti se upoznaju sa principima viševrijednosne logike (Ajdukjeviča, Leshnjevskog, Tarskog) i glavnim topikama modalnih logičkih sistema izloženih u djelima Lewisa, Carnapa, Kripkea, Hinttikke, i drugih. Kroz sklop II. (Metodološka primjena viševrijdnosne logike i računa vjerovatnoće u sociološkim istraživanjima) studenti se upoznaju sa primjenom računa vjerovatnoće (principi Bayesian statistike) u području istraživanja društvenih fenomena. Studenti se upoznaju sa principima projektivne semantike društvenih relacija (Ibrulj).				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Osnovni cilj predmeta jeste da se kroz sadržaj predmeta studentima prezentiraju neklasični logički sistemi koji su ili rivalski ili prošireni oblici dvovrijednosne logike a koji nastaju uvođenjem semantički mogućih svjetova u objektno razumijevanje varijable i logičke funkcije kao i uvođenjem različitih vrsta kondicionala i drugih (kvantifikacijskih) ograničenja ili proširenja temeljne logičke relacije, R. Studenti se upoznaju sa principima modalnih logičkih sistema (K, T, S, S4, S5, S5*, D), sa primjenom modalnih operatora (□ i ◊), te sa				

	konceptima normalnih modalnih logika (semantički mogući svjetovi) i ne-normalnih modalnih logika (ne-normalni semantički mogući svjetovi). Nadalje, studenti se upoznaju sa različitim tipovima intenzionalne logike (epistemska logika, doksastička logika, deontička logika, dokazna logika, temporalna, dinamička logika), kao i sa konceptima intencionalne logike (intuicionistička logika, kondicionalna logika, relevantna logika, parakonzisztentna logika).
Ishodi učenja	Izučavanjem sadržaja predmeta *Neklasične logičke teorije* student stiče sljedeća znanja, vještine i kompetencije: <u>Znanje:</u> 1. Zna obrazovne pozitivne činjenice iz područja logike, posebno iz područja neklasičnih logika 2. Zna konstruirati modalni diskurs i suprotstaviti ga rigidnom dvovrijednosnom (dihotomijskom) diskursu u privatnom i javnom dijalogu 3. Zna modalnu i višev rijednosnu logiku primjeniti na neformalnu argumentaciju koja je bliža anomalijskom inferencijalizmu u društvenom dijalogu 4. Zna argumentirati kroz formulisanje kontekst-senzitivnih distinkcija (a ne dihotomija) i kroz granulacije logičkih i lingvističkih varijabli 5. Zna primjeniti fuzzy logiku u nejasnim kontekstima 6. Zna obraditi nejasnu i nepreciznu informaciju 7. Zna analizirati kompleksne društvene fenomene 8. Zna primijeniti metodu projektivne semantike društvenih relacija u interpretaciji datih društvenih fenomena i u predviđanju nastanka njihovih mogućih konsekvenci <u>Vještine:</u> 1. Vješto konfrontira rigidne i fuzzy interpretacije varijabli i kontrafak-tičkim primjerima pokazuje mogućnost formulisanja konsenzusa 2. Vješto analizira kompleksne društvene fenomene 3. Vješto obrađuje različte vrste informacija 4. Vješto komunicira s učesnicima u edukaciji, u naučnim i istraživačkim timovima, u poslovnom i radnom okruženju <u>Kompetencije</u> 1. *Obrazivne i pedagoške kompetencije*: profesionalno i stručno vrši edukaciju učenika u nastavnom procesu ili sarđuje u obuci strtudenata na univerzitetskom nivou za oblast filozofije, posebno u području logike 2. *Naučne kompetencije*: u oblasti humanističkih nauka aktivno sudjeluje u naučno-istraživačkom radu, u evropskim projektima, u projektima od značaja za lokalnu zajednicu 3. *Istraživačke kompetencije*: u oblasti humanističkih i društvenih nauka, samostalno vrši istraživanja i objavljuje rezultate u indeksiranim časopisima 4. *Metodološke kompetencije*: samostalno određuje primjenu

	zadovoljavajućih metoda kod disciplinarnih, inter-disciplinarnih, multi-disciplinarnih i trans-disciplinarnih istraživanja u području bihevioralnih znanosti. Primjenjuje konzorcij metodologija u integriranim projektima. 5. *Analitičke kompetencije*: daje samostalne analize datih podataka i formulira jasne i precizne informacije u različitim područjima društvenog života (politika, ekonomija, kultura, umjetnost,…) 6. *Komunikacijske kompetencije*: promovira razumijevanje istine u društvenom kontekstu kao rezultat intersubjektivnog i interpersonalnog inferencijalizma koji ima posla sa anomalijskim kauzalitetom u društvenim relacijama ineformalnom (modalnom) argumentacijom

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	**Sklop I: Koncep neklasične logike: viševrijednosne i modalne logike** **Tema 1. Princip viševrijednosne logike (1, i, 0).** Łukaziewiczeva 3-vrijednosna logika ($Ł_3$). Kleeneova 3-vrijednosna logika ($K_{3.}$). Generalizacija $Ł_3$ u $Ł_n$.
2.	**Tema 2. Principi modalnih logika: semantički mogući svjetovi**. Modalni logički operatori: □ (it is necessarily the case): slučaj da je nužno da A ◊ (it is possibly the case). slučaj da je moguće da A Istinosne vrijednosti od □ *A* i ◊*A* zavise od više uvjeta nego što je samo istinosna vrijednost od *A*.
3.	**Tema 3. Standardna semantika za modalne logike** pozivanje na skup (mogućih) svjetova), uvećanih binarnim odnosom / relacijom, R. Konstrukcija wRw ′ (iz stanja stvari kakvo je u w, stanje stvari kakvo je u w ' je moguće.
4.	**Tema 4. Normalne modalne logike** (princip očuvanje istinosne vrijednosti u svim mogućim svjetovima: ako je istinosna vrijednost tvrdnje *A* u svijetu *w* označena kao v_w (*A*) onda prema principu prezervacije istinosne vrijednosti slijedi: N_w (□A)=1, ako i samo ako za svako w′ takvo da wRw′, $v_{w'}$(A)=1 N_w (◊A)=1, ako i samo ako za svako w′ takvo da wRw′, $v_{w'}$(A)=1
5.	**Tema 5.Ne-normalne modalne logike** (logike koje imaju klasu ne-normalnih svjetova kod kojih su istinosni kondicionali za modalne operatore različiti)
6.	**Tema 6. Razlika modalnih sistema kao posljedica uvođenja ograničenja na relaciju R.** K – sistem: ako je R arbitrarno T – sistem: ako je R refleksivno (potvrđivanje □ *A* →*A*) S4 – system: ako je R tranzitivna (potvrđivanje □*A* →□□*A*)

	S5 – sistem: ako se doda simetričnost R (potvrđivanje $A \rightarrow \Box\Diamond A$), D – sistem: ako je uveden uvjet da je svaki svijet u relaciji prema nekom drugom svijetu (potvrđivanje $\Box A \rightarrow \Diamond A$)
7.	**Tema 7. Intenzionalne logike – logike koje posjeduju semantiku nekog mogućeg svijeta.** *Epistemska logika* (operator □ se interpertira kao „poznato je / zna se da“). *Doksastička logika* (operator □ se interpertira kao „ vjeruje se da“). *Deontička logika* (operator □ se interpertira kao „obavezno je da“ . *Dokazna logika* (operator □ se interpertira kao „ dokazivo je da“. *Temporalna logika* (operatori □ i ◊ se interpertiraju kao „uvijek je bio slučaj da“ ili „mogao bi biti slučaj u nekom trenutku da...“ („može se desiti u nekom trenutku da...). *Dinamička* (multi-modalna) *logika* – koristi više od jedne porodice modalnih operatora.
8.	**Tema 8. Polusemestralna provjera znanja studenata TEST #1**
9.	**Tema 9. Kondicionalne logike.** Materijalni kondicionali: dodavanje intencionalnih kondicionalnih operatora
10.	**Tema 10. Intuicionistička logika.** Brouwerovo odbacivanje formalizma i ukazivanje na nekonzistentnost formalnih sistema (1912 essay *Intuitionism and Formalism*). Odbacivanje principma *Tertium Non Datur*. Bazna semantika. Kripkeova semantika za intuicionističku logiku.
11.	**Tema 11. Rvelevantna logika** pokušaj izbjegavanja paradoksa materijalne i striktne implikacije. Sistemi relevantne logike (E, R, NR, S). Teorija relevantne predikacije.
12.	**Tema 12. Parakonzistentna logika**. Eksplozivna dedukcija konzistencije iz kontradikcije (ne A i A) impl B. Princip *ex contradictione quodlibet* (ECQ). Di-aletheizam.
13.	**Sklop II: Metodološka primjena viševrijdnosne logike i računa vjerovatnoće u sociološkim istraživanjima** **Tema 13. Principi Bayesian statistike (matematski principi računa vjerovatnoće)** Principi projektivne semantike društvenih relacija (Ibrulj)
14.	**Tema 14. Upotreba Bayesian statistike u društvenim naukama** (Bayesian statistička metoda kao osnova kvantitativnog znanja za analizi praktičnih problema u širokom području društvenih nauka; primjena Bayesian metode uz pomoć suvremene računarske tehnologije – WINBUGS)
15.	**Tema 15. ARTIFICIJELNA INTELIGENCIJA, KOGNITIVNI MODELI ZNAČENJA, JEZIK STROJEVA I FUZZY LINGVISTIKA**

16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)

1. Predavanja po tematskim sklopovima
2. Tematiziranje problema / problemskog sklopa
3. Pitanja i odgovori (Q&A) između sklopova
4. Vježbe (analiza izabranih topika, konstrukcija primjera upotrebe logičkih struktura u diskursu, heuristički modeli diskurzivnih situacija)
5. Seminarski rad
6. Konsultacije
7. Elektronske kosultacije
8. Upotreba repozitorija BISER (Bibliotečki Sarajevski Elektronički Repozitorij).
9. Individualni dopunski kontakt sati / *
10. Uključivanje studenata u naučno-istraživački rad / **

* Studentima koji pokažu nadprosječne rezultate (prosjek ocjena 9 do 10) i interes za dodatnim radom i učenjem bit će omogućeno da sudjeluju u radu Znanstveno-istraživačkog inkubatora (ZINK) **https://ziink.wordpress.com** na Odsjeku za filozofiju i da objavljuju svoje radove u indeksiranom časopisu SOPHOS – časopis za mlade istraživače.

** Studentima izuzetno nadarenim za logiku i analitiku omogućit će se članstvo u društvu ACADEMIA ANALITICA – društvo za razvoj logike i analitičke filozofije u Bosni i Hercegovini **https://academiaanalitica.wordpress.com/library/** i objavljivanje radova na engleskom jeziku u e-časopisu The Logical Foresight - Journal for Logic and Science

Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra

(struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)

Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	Prisutnost	10	10%
2.	Aktivnost	10	10%
3.	Test 1	15	15%
4.	Test 2	15	15%
5.	Pismeni ispit	50	50%
		Ukupno: 100 bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

- Redovnim prisustvom nastavi i vježbama
- Interaktivnim sudjelovanjem u kontakt satima

	• Pokazanim znanjem na testu 1 • Pokazanim znanjem na testu 2 • Pokazanim znanjem na ispitu Studentima koji pokažu nadprosječne rezultate (prosjek ocjena 9 do 10) i interes za dodatnim radom i učenjem bit će omogućeno da sudjeluju u radu Znanstveno-istraživačkog inkubatora (ZINK) na Odsjeku za filozofiju i da objavljuju svoje radove u indeksiranom časopisu SOPHOS – časopis za mlade istraživače. Napomena:
Skala ocjenjivanja	Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi: a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova; b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda; c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda; d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda; e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda; f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.
Literatura	Obavezna: 1. Priest, Graham. *Introduction to Non-Classical Logic*. Cambridge, U.K.: Cambridge University Press, 2001. 2. Priest, Graham, Richard Routley, and Jean Norman. *Paraconsistent Logic: Essays on the Inconsistent*. Munich: Philosophia Verlag, 1989. 3. Rescher, Nicholas. *Many-Valued Logic*. New York: McGraw Hill, 1969. 4. Boolos, George. *The Logic of Provability*. Cambridge, U.K.: Cambridge University Press, 1993. 5. Åqvist, Leonard. "Deontic Logic." In Gabbay and Guenthner (2001–), vol. 8. 6. Congdon, Peter: Bayesian Statistical Modelling. Second Edition. John Wileys & Sons, Ltd. 2006. 7. Congdon, Peter: Applied Bayesian Modelling. John Wileys & Sons, Ltd. 2003. 8. Newton C. A. da Costa and Steven French: Science and Partial Truth: A Unitary Approach to Models and Scientific Reasoning. Oxford University Press, 2003. 9. Tarski, Alfred : *Pojam istine u formaliziranim jezicima* (Poglavlje 1.) In. Tarski, A.: *The Concept of Truth in Formalized Languages*. Preveo: Nijaz Ibrulj. 10. Carnap, Rudolf: *L – Semantika* . In: Rudolf Carnap: Introduction to Semantics, Chapter II,C. L-Semantics. pp.56-88 (§§ 13-17). Preveo: Nijaz Ibrulj. 11. Carnap, Rudolf: *O logici modaliteta* (On the Logic of Modalities) . In: : Rudolf Carnap: Meaning and Necessity Chapter 5. pp.173-204. Preveo: Nijaz Ibrulj. 12. Kripke, Saul: *Teorem kompletnosti u modalnoj logici*. In: S. Kripke: *A Completnees Theorem in Modal Logic*. Journal of Symbolic Logic. Volume 24, Issue 1, (Mar., 1959), pp.1-14. Preveo: Nijaz Ibrulj.

	13. Hintikka, Jaakko: *Načini modaliteta* (*The Modes of Modality*). In: Jaakko Hintikka: Models for Modalities, 1969. D. Reidel Publishing Company, Dordrecht, Holland. Pp. 71-87. Preveo: Nijaz Ibrulj. 14. Hintikka, Jaakko: *Modalitet i kvantifikacija* (Modality and Quantification). In: Jaakko Hintikka: Models for Modalities, 1969. D. Reidel Publishing Company, Dordrecht, Holland. pp. 57- 71. Preveo: Nijaz Ibrulj. 15. Ibrulj, Nijaz. Fenomenologija anomalijskog kauzaliteta. Str.112-177. In: Komšić, Ivo: Teorija socijalne pulsacije. Sarajevo: Sarajevo Publishing, 2015. Dopunska: 1. Gabbay, Dov, and Franz Guenthner, eds. *Handbook of Philosophical Logic*. 2nd ed. Dordrecht: Kluwer Academic, 2001. 2. Haack, Susan. *Deviant Logic, Fuzzy Logic: Beyond the Formalism.* Chicago: University of Chicago Press, 1996. 3. Mares, Edwin. *Relevant Logic*. Cambridge, U.K.: Cambridge University Press, 2004. 4. Meyer, John Jules. "Modal Epistemic and Doxastic Logic." In Gabbay and Guenthner (2001–), vol. 10. 5. Dummett, Michael. *Elements of Intuitionism*. Oxford: Oxford University Press, 1977 6. Van Dalen, Dirk. "Intuitionistic Logic." In Gabbay and Guenthner (2001–), vol. 5.
Napomene	

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

Odsjek	Odsjek za filozofiju				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	Estetika i umjetničko djelo				
Šifra/kod	FIL FIL 503	Status (obavezni ili izborni)	Obavezni	ECTS	8
Ciklus studija	Drugi	Semestar	Treći (III)	Ak. Godina	2022/23. 2023/24. 2024/25.
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	Status studenta na drugom ciklusu studija filozofije				
Jezik izvođenja nastave	Bosanski				
Nastavnik	Ime i prezime	Prof. dr. Samir Arnautović			
	Kontakt podaci	Kabinet: 68 E-mail: arnautovicunsa@gmail.com Telefon: 253 118	Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija	
Saradnik	Ime i prezime	-			
	Kontakt podaci	-	Termin konsultacija	-	
Sedmični broj kontakt sati	Predavanja: 2 sata; seminar: 2 sati; vježbe: 0 sata				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Kolegij je razdvojen u dva sklopa. U prvom sklopu studenti se upoznaju sa estetičkim identificiranjem ljudskog stvaralaštva kao umjetničkog stvaralaštva. U tu svrhu se želi postulirati i analizirati biće umjetničkog djela kao forme izražavanja koja transcendira ono neposredno dato u sferu njegove simboličke reprezentacije i na taj način ga čineći određenim mikromodelom njegove mogućnosti. U drugom sklopu studenti se upoznaju sa različitim formama umjetničkih djela i objašnjavaju se načela estetičke tipologizacije i vrjednovanja istih.				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Cilj kolegija je osposobiti studente za razumijevanje i raskrivanje bitka umjetničkog djela tumačenjem onih formi koje transcendiraju svaki empirijski momenat i formi koje omogućavaju imenovanje i otkrivanje umjetničkog djela kao takvog. Interpretacijom različitih formi umjetničkog stvaralaštva studenti će steći osnovne i neophodne uvide u razumijevanju umjetničkog djela i njegove nemogućnosti da skonča u isključivi prostor estetskog.				
Ishodi učenja	1. Razumijevanje estetičkog pristupa umjetničkom stvaralaštvu 2. Sposobnost interpretacije umjetnosti kroz optiku estetičkog 3. Sposobnost tipologizacije umjetničkih djela estetičkim konceptualnim diferencijama (djela visoke kulture, šund, itd) 4. Praktična osposobljenost za estetičku valorizaciju konkretnih umjetničkih djela 5. Osposobljenost za razumijevanje pojma kritike i usvajanje i upotreba				

	kritičkih doktrinarnih matrica i konceptualnih aparata potrebnih za pristup umjetničkim sadržajima

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica (Predavanja i seminari)
1.	Uvod u ideju umjetnosti
2.	Smisao umjetnosti
3.	Teme kulture otpora
4.	Imperija, geografija, kultura
5.	Naracija i društveni prostor
6.	Preobražaj svakidašnjice: Urbani spektakl
7.	Nova umjetnost i obezvrđenje svega što je napisano u filozofiji umjetnosti
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata **TEST #1**
9.	Znanstvenotehnička svijest i estetski bitak
10.	Abdikacija mišljenja: otpor osjećanju univerzalnog, promocija različitosti partikularizama
11.	Umjetnost među predmetima: domet stvarnosti u umjetnosti
12.	Gernika: Razumijevanje i odgonetanje umjetničkog raskrivanja istine
13.	Umjetnička kritika i kritika umjetnosti
14.	Obilazak galerija
15.	Obilazak galerija
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)

17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Predavanja po tematskim sklopovima Pitanja i odgovori (A&Q) između sklopova Vježbe (analiza izabranih topika, konstrukcija primjera upotrebe logičkih struktura u diskursu, heuristički modeli)
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	Prisutnost	10	10%
2.	Aktivnost	10	10%
3.	Test 1	15	15%
4.	Test 2	15	15%
5.	Pismeni ispit	30	50%
		Ukupno: 100 bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

- Redovnim prisustvom nastavi i vježbama
- Interaktivnim sudjelovanjem u kontakt satima
- Pokazanim znanjem na testu 1
- Pokazanim znanjem na testu 2
- Pokazanim znanjem na ispitu

Napomena:
Studentima koji pokažu nadprosječne rezultate (prosjek ocjena 9 do 10) i interes za dodatnim radom i učenjem bit će omogućeno da sudjeluju u radu Znanstveno-istraživačkog inkubatora (ZINK) na Odsjeku za filozofiju i da objavljuju svoje radove u indeksiranom časopisu SOPHOS – časopis za mlade istraživače.

Skala ocjenjivanja	Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi: a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova; b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda; c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda; d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda; e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda; f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.

Literatura	*Obavezna:* 1. Jirgen Habermas (2002): Postmetafizičko mišljenje. Beograd: Beogradski krug. 2. Edvard Said(2002): Kultura i imperijalizam. Beogradski krug. Beograd. 3. Alen Finkielkraut (1992): Poraz mišljenja. Zagreb: Naprijed. 4. Arthur C. Danto (1997): Preobražaj svakidašnjeg. Zagreb: Kruzak. 5. Linda Hačion (1996): Poetika postmodernizma. Istorija, teorija, fikcija. Novi Sad: Svetovi. 6. Carl Dalhaus (2003): Estetika glazbe. Zagreb: AGM.
	Dodatna: 1. Jean- Marie Schaffaer (200): Art of Modern Age: Princeton University Press. 2. John Briggs (1992): Fractals. Simon&Schuster. 3. Rudolf Arnheim (1992): To the Rescue of Art: Twenty-six Essays by Rudolf Arnheim. L.A.: University of California Press.
Napomene	

UNIVERZITET U SARAJEVU

FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

Odsjek	Filozofija				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	Filozofska antropologija				
Šifra/kod	FIL FIL 502	Status (obavezni ili izborni)	Obavezan	ECTS	5/8
Ciklus studija	II	Semestar	III	Ak. godina	2021/22.
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta					
Jezik izvođenja nastave	Bosanski, hrvatski, srpski jezik				
Nastavnik	Ime i prezime	Prof. dr. Samir Arnautović			
	Kontakt podaci	Kabinet: 68 E-mail: arnautovicunsa@gmail.com Telefon: 253 118	Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija	
Saradnik	Ime i prezime				
	Kontakt podaci	Kabinet: E-mail: Telefon:	Termin konsultacija		
Sedmični broj kontakt sati	predavanja 2; seminar____2___; vježbe				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Kolegij započinje obrazloženjem obnove i statusom antropološkog pitanja unutar suvremena filozofije. Potom se daje kratki prikaz tradicionalnih antropoloških paradigmi (u dijakronom presjeku), da bi se – kontrastivno - obnova filozofske antropologije demonstrirala na najvažnijim filozofsko-antropološkim koncepcijama 20. stoljeća: od shema stupnjeva, preko koncepcije čovjeka kao «bića nedostatka» do koncepta «ekscentrične pozicionalnosti čovjeka». U suprotnosti prema tradicionalnom dualizmu čovjekove sačinjenosti (dualizam: tijelo-dug/duša), ovdje se istražuje i otvaranje filozofske antropologije empirijskim (biološkim ali i fizikalnim) nalazima o strukturama i funkcijama bića čovjek (dakle, unutar «živog» bitka ali i u «cjelini bitka»). U složenom odnosu čovjekove prirodne određenosti i u njegovom nadilaženju i svladavanju «slijepe prirodne i/ili društvene nužnosti» (u radu i djelovanju, u znanosti i tehnici, u kulturi, umjetnosti, jeziku) – čovjek se (kao biće slobode) konstituira kao «nedovršen» i uvijek iznova otvoren. Svoju bazičnu «igru mogućnosti» čovjek realizira u modusima svoga povijesnog, odnosno, društvenog «načina bitka» - pa se kao interesni horizont filozofska antropologije javljaju brojni izražajni, djelatni i oblikotvorni fenomeni čovjekovog samo/konstituiranja: kultura, jezik, znanost, tehnika. Ujedno, sa stajališta naraslih čovjekovih znanja i moći (utjelovljenih u modernoj znanosti i tehnici) – otvara se prostor jednoj kritički intoniranoj filozofskoj antropologiji koja u suvremenim moćima čovjeka i u tendencijama epohe (kao igre moći i nasilja), prepoznaje i					

	čovjekovu destruktivnu narav, kojoj se (nasuprot tradiranom antropocentrizmu) alternira jedna biocentrična paradigma, antropocentričnom egoizmu vrste se alternira nova etika odgovornosti (za život u cjelini), a starom solipsizmu singularnog subjekta alternira se filozofija Drugog.
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Na pozadini kompleksne epohalne krize svijeta i čovjeka, kolegij polazi od neophodnosti *obnove filozofsko-antropološkog pitanja* o čovjeku, u novim povijesnim uvjetima i na posve novim (znanstvenim, tehničkim, ekonomskim, političkim, svjetonazornim, kulturnim, filozofskim ...) pretpostavkama. Cilj je kolegija da (pokazujući granice i povijesnu relativnost i varijabilnost starih filozofsko antropoloških paradigmi) otvori novi način postavljanja pitanja o čovjeku, uzimajući u obzir *kompleksnost* determinacijâ «bića-čovjek», u širokom rasponu od prirodnog do društvenog, od tjelesnog do duhovnog «determinizma», od mitskog do znanstvenog oblikovanja čovjekova svijeta, od biološkog do kulturnog, od jezičnog i duhovnog do znanstvenog i tehničkog oblikovanja čovjeka i njegovog svijeta. Cilj je, dakle, prikazati kompleksnu strukturu filozofsko-antropološkog pitanja koje se više ne može vezati za jedan (univerzalni) tip znanja o čovjeku nego metodski mora uključiti perspektivizam i pluralizam znanja o čovjeku i iskustava koji u rezultanti daju jednu otvorenu sliku čovjeka kao «nedovršenog bića». Za jednu (tako mišljenu) kompleksnu filozofsku antropologiju, neophodno je uključiti i znanstveno-tehnički posredovano otvaranje (i konstruiranje) prirode, te kulture (kao čovjekove «druge prirode») i njoj strukturno pripadnih fenomena i oblika ljudskog djelovanja (jezika, mita, znanosti, umjetnosti, tehnike etc.), - unutar dinamike ljudske povijesti i vremenskog karaktera ljudske egzistencije.
Ishodi učenja	

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Obnova antropološkog pitanja u suvremenoj filozofiji: kriza svijeta i slike čovjeka. Granice tradicionalnih antropoloških paradigmi i novo postavljanje pitanja o čovjeku.
2.	Modeli suvremene filozofske antropologije: pitanje o bitnom ustrojstvu čovjeka i njegov položaj u cjelini bitka (s one strane tradicionalnog dualizma).
3.	Čovjek i živi svijet: empirijsko (biološko) utemeljenje filozofske antropologije. Između prinude prirodne nužnosti i kulture. Čovjek kao «biće nedostatka»; djelovanje, jezik i kultura kao kompenzacijski mehanizmi
4.	Ekscentrična pozicionalnost čovjeka
5.	Čovjek i simboličke forme otvaranja svijeta: mit, religija, umjetnost
6.	Flozofske teorije mita (Blumenberg, C. Levy Strauss, E. Cassirer, Adorno, Chrstoph Jamme)
7.	Čovjek i jezik

8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	Čovjek i kultura u svjetlu kulturne antropologije.
10.	Psihoanaliza i antropologija. Otkriće nesvjesnog: kultura kao sublimacija (između erosa i thanatosa; princip realnosti i princip užitka)
11.	Ponovno otkriće tijela i (fizičko tijelo i živo tijelo; aspekti rehabilitacije tjelesnosti: tijelo kao objekt, prostornost, kretanje i tjelesnost, tijelo kao spolno određen bitak, tijelo kao izraz i govor, tijelo i kultura)
12.	Tehnika i antropotehnologija («Autonomija» tehnike i gubitak kontrole?)
13.	Umjetna inteligencija ili: mogu li strojevi misliti? Je li moguć umjetni čovjek?).
14.	Virtualni svjetovi i virtualni čovjek – s one strane «mogućeg»
15.	Kritika antropocentrizma, ideja biocentrizma i mogućnost zasnivanja jedne biocentrične ekološke etike i njezine aporije.
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Nastava će se izvoditi u obliku interaktivnih predavanja i vježbi. Oblici: predavanja, vježbe, seminari, samostalni zadaci, istraživanje.

Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra

(struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)

Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	Esej	30	30%
2.	Dolasci na nastavu i aktivno učešće	20	20%
3.	Završni ispit	50	50%
		Ukupno: 100 bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

- Esej
- Dolasci na nastavu i aktivno učešće: postavljanje pitanja, diskusije i kritički osvrti na predavanja i vježbe, te korištenje pripremljene literature
- Završni ispit: pismena provjera znanja

Napomena:

Da bi pristupili završnom ispitu studenti su dužni tokom nastave dostići minimalan broj bodova (55%) za svaki oblik element praćenja.

Skala ocjenjivanja

Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi:

a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova;
b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;
c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;
d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;
e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;
f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.

Literatura

Obavezna

Literatura:

1. Max Scheler. (1987): Položaj čovjaka u kozmosu. Sarajevo: Veselin Masleša.
2. Helmuth Plessner (1981): *Stupnjevi organskog i čovjek*. Sarajevo: Veselin Masleša.
3. Arnold Gehlen. (1974): Čovjek. Sarajevo: Veselin Masleša.
4. Erich Rothacker (1985):*Filozofska antropologija*. Sarajevo: Veselin Masleša.
5. Hans Georg Gadamer/ Paul Vogler (Hrsg), *Neue Anthropologie*,
6. Hans-Georg Gagadamer. (1978): *Istina i metoda*. Sarajevo: Veselin Masleša.
7. Jean Grondin. (2002): *Gadamer: čitanka*. Zagreb: Matica Hrvatska.
8. Ernst Cassirer (1985):*Filozofija simboličkih formi I,II,III*, Novi sad: Književna zajednica.

	9. C. Lévi Strauss (1980):*Mitologike;* Beograd: BIGZ. 10. C. Lévi Strauss*(1978): Divlja misao.* Beograd: Nolit. 11. Hans Blumenberg (1979): *Arbeit am Mythos*. Frankfurt: Suhrkamp. 12. Christoph Jamme, *«Gott an hat ein Gewand»*, 13. Herbert Marcuse (1985): *Eros i civilizacija*. Zagreb: Naprijed. 14. Maurice Marleau-Ponty (1990): *Fenomenologija percepcije*. Sarajevo: Veselin Masleša. 15. M. Heidegger (1969): *Doba slike svijeta*.Zagreb : Studentski centar Sveučilišta u Zagrebu. 16. M. Heidegger (1996): *Pismo o humanizmu*, Pitanje o tehnici u: Kraj filozofije i zadaća mišljenja. Zagreb: Naprijed. 17. Peter Sloterdijk (1992): *Kritika ciničnog uma,* Zagreb,. Globus. 18. Peter Sloterdijk (1998, 1999, 2004): *Sphären I, II, III.* Frankfurt: Suhrkamp. 19. Odo Marquard (1986):*Apologie des Zufälligen*, Stuttgart: P.Reklam. 20. Ulrich Beck (2002):*Macht und Gegenmacht im globalen Zeitalter*. Suhrkamp. 21. Emanuel Levinas (2006):*Totalitet i beskonačno*. Beograd: Jasen. 22. Jacques Derrida (2007):*Pisanje i razlika*. Sarajevo: Šahinpašić. 23. Jean Baudrillard (1991): *Fatalne strategije*. Novi Sad: Književna zajednica. 24. Bernhard Waldenfels (1999):*Vielstimmigkeit der Rede.* Frankfurt: Suhrkamp. 25. Giorgio Agamben (2006): *Homo sacer.* Zagreb: Multimedijalni Institut, Arkzin.
Napomene	

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

<table>
<tr><td>Odsjek</td><td colspan="5">Filozofija</td></tr>
<tr><td>Naziv kolegija/ nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Historija filozofije III</td></tr>
<tr><td>Šifra/kod</td><td>FIL FIL 304</td><td>Status (obavezni ili izborni)</td><td>Obavezan</td><td>ECTS</td><td>10</td></tr>
<tr><td>Ciklus studija</td><td>I</td><td>Semestar</td><td>VI</td><td>Ak. godina</td><td>2022/23.
2023/24.
2024/25.</td></tr>
<tr><td>Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Položena Historija filozofije II/1 i Historija filozofije II/2</td></tr>
<tr><td>Jezik izvođenja nastave</td><td colspan="5">Bosanski, hrvatski, srpski jezik</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Nastavnik</td><td>Ime i prezime</td><td colspan="4">Prof. dr. Samir Arnautović</td></tr>
<tr><td>Kontakt podaci</td><td>Kabinet: 68
E-mail: arnautovicunsa@gmail.com
Telefon: 253 118</td><td>Termin konsultacija</td><td colspan="2">Prema rasporedu konsultacija</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Saradnik</td><td>Ime i prezime</td><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td>Kontakt podaci</td><td></td><td>Termin konsultacija</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>Sedmični broj kontakt sati</td><td colspan="5">predavanja 4; seminar_____; vježbe 4;</td></tr>
<tr><td>Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Zadatak realizacije nastave na ovom predmetu je studente upoznati sa temeljnim značenjima Kantove filozofije. Ovdje je osnovno težište stavljeno na Kritiku čistog uma i Kritiku moći suđenja, temeljna Kantova djela. Razumijevanje povijesno-filozofskog značaja ovih knjiga, jeste osnovni zadatak koji se stavlja pred studente na početku petog semestra. Nakon razumijevanja osnova metafizike Immanuela Kanta, student se upućuje na razmatranje poslijekantovske filozofije, prije svega Fichteove filozofije, koja se interpretira u ontološko značenju transcendentalne logike ovog filozofa. Schellingova filozofija, kao vrh transcendentalne filozofije, ali i njemačkog idealizma u cjelosti, na jednoj strani se interpretira kao u osnovi eksplikacija Kantove transcendentalne filozofije, a na drugoj kao mjesto iskoračenja iz problema koji se u bitnom određuju Kantovim konceptom mišljenja. U tom smislu Hegelova filozofija se pokazuje kao jedna vrsta kraja njemačkog idealizma, ali kraja koji istovremeno predstavlja raskid sa zahtjevima transcendentalne filozofije</td></tr>
</table>

Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Cilj predmeta je pružiti studentima temeljna znanja iz oblasti filozofije njemačkog idealizma i da studenti kroz sticanje potrebnih znanja shvate povezanost različitih filozofskih pravaca u filozofijskoj tradiciji. Na taj način studenti bi stekli uvid u glavne tendencije i tokove mišljenja navdenog povijesnog perioda, što bi predstavljalo pretpostavku za razumijevanje suvremene situacije u filozofijskom mišljenju.
Ishodi učenja	Nakon položenog ispita studenti će moći: ➢ razumjeti filozofske probleme iz oblasti filozofije njemačkog idealizma ➢ moći će kritički promišljati filozofske postavke i najvažnije odrednice filozofije njemačkog idealizma ➢ razumjeće filozofski utjecaj filozofije njemačkog idealizma na kasniju filozofiju ➢ moći će kritički promišljati vezu iz oblasti filozofije njemačkog idealizma sa današnjom filozofijom

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Upoznavanje s načinom rada
2.	Povijesno-filozofijska ishodišta Kantove transcendentalne filozofije
3.	Zadaća kritike metafizike i transcendentalna filozofija.
4.	Prevladavanje dualizma mišljenja u njemačkom idealizmu.
5.	Novi aspekti metafizike subjektiviteta. Problem egzistencije. Nietzscheova kritika metafizike.
6.	Sistem filozofijskog mišljenja i sistema znanja u metafizici.
7.	Povijesnost i subjektivitet. Marxova kritika Hegelove koncepcije filozofije u povijesnosti.

8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	Hegelovo razvijanje problema identiteta. Kategorija identiteta i mišljenje svijeta.
10.	Pojam slobode kod Schellinga i Hegela.
11.	Pojam filozofije kod Schellinga.
12.	Schellingova percepcija kulture.
13.	Hegelova Fenomenologija duha.
14.	Hegelovo zasnivanje fenomenologije. Pitanje povijesnosti i konzekvence Hegelove Fenomenologije duha.
15.	Rekapitulacija
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Nastava će se izvoditi u obliku interaktivnih predavanja i vježbi. Oblici: predavanja, vježbe, seminari, samostalni zadaci, istraživanje.

Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra

(struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)

Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	Testovi i permanentno praćenje	20	20%
2.	Seminarski rad	15	15%
3.	Dolasci na nastavu i aktivno učešće	15	15%
4.	Završni ispit	50	50%
		Ukupno: ____100__bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

- Testovi i permanentno praćenje: pismena i usmena provjera znanja
- Seminarski rad: student je dužan u toku semestra uraditi kraći pismeni rad (10-15 stranica), usmena provjera znanja (obavezna, dodatna i preporučena literatura)
- Dolasci na nastavu i aktivno učešće: postavljanje pitanja, diskusije i kritički osvrti na predavanja i vježbe, te korištenje pripremljene literature
- Završni ispit: pismena i usmena provjera znanja

Napomena:

Da bi pristupili završnom ispitu studenti su dužni tokom nastave dostići minimalan broj bodova (55%) za svaki oblik element praćenja.

Skala ocjenjivanja

Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi:

a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova;
b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;
c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;
d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;
e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;
f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.

Literatura	*Obavezna* 1. I. Kant, *Kritika čistog uma; Kritika moći suđenja; Kritika praktičnog uma; Latinski spisi;* 2. J. G. Fichte, *Osnovi cjelokupnog učenja o nauci; Transcendentalna logika* 3. F. W. J. Schelling, *Forma i princip filozofije; Sistem transcendentalnog idealizma* 4. G. W. F. Hegel, *Fenomenologija duha; Znanost logike*
	Dodatna 1. Martin Heidegger, *Kant i problem metafizike* 2. Dieter Henrich, *Pribježišta* 3. G. W. F. Hegel, *Historija filozofije* 4. Samir Arnautović, *Filozofijska ishodišta moderne; Transcendentalna filozofija i odrednice moderne* 5. *Filozofijski rječnik* u redakciji Vladimira Filipovića
Napomene	Ukoliko u periodu trajanja ljetnog semestra bude organiziran internacionalni filozofski simpozij smatram da bi za studente bilo od velike koristi da prisustvuju i sudjeluju u radu ovog znanstvenog događaja. Imajući navedeno u vidu bit će potrebno obezbijediti kompenziranje prisustva skupu za nastavne sate, a sve s ciljem da studenti u nastavnom i akademskom smislu dobiju bogatiji sadržaj.

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

Odsjek	Filozofija				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	Historija filozofije IV				
Šifra/kod	FIL FIL 408	Status (obavezni ili izborni)	Obavezan	ECTS	10 znanstveni 9 nastavnički
Ciklus studija	II	Semestar	2.	Ak. godina	2022/23. 2023/24. 2024/25.
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	Položena *Historija filozofije III*				
Jezik izvođenja nastave	Bosanski, hrvatski, srpski jezik				
Nastavnik	Ime i prezime	Prof. dr. Samir Arnautović			
	Kontakt podaci	Kabinet: 68 E-mail: arnautovicunsa@gmail.com Telefon: 253 118	Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija.	
Saradnik	Ime i prezime				
	Kontakt podaci		Termin konsultacija		
Sedmični broj kontakt sati	predavanja 3; seminar_____; vježbe 3;				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Schopenhauerovo mišljenje svijeta; Kierkegardov pojam egzistencije; Nietzscheova kritika metafitike; Husserlovo zasnivanje transcendentalne filozofije; Jaspersova filozofija egzistencije; Heideggerovo mišljenje metafizike i i tematiziranje povijesti filozofije; Frankfurtska škola; Gadamerova hermeneutika i razumijevanje modernog svijeta; Habermasova kritika moderne; Pitanje kraja moderne u Vattimovoj filozofiji; Frankovo mišljenje romantizma u diskursu suvremene filozofije; Henrichovo reafirmiranje metafizike i ponovno promišljanje njene tradicije; Fenomenološko mišljenje stranog u Waldenfelsovoj filozofiji.				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Cilj nastavnog predmeta je studentima obazbijediti šire znanje iz filozofije 19. i 20. stoljeća. Realizacija nastave na ovom predmetu ima za cilj studente				

	osposobiti za istraživanje u području suvremene filozofije i pružiti im šire uvide u glavne tendencije i predpostavke suvremenog filozofijskog mišljenja. U tom smislu filozofija 19. stoljeća se tematizira u povijesnom slijedu razvoja mišljenja u glavnim tendencijama koje će artikulirati filozofijsku misao 20. stoljeća.
Ishodi učenja	Nakon položenog ispita studenti će moći: ➢ razumjeti filozofske probleme u području suvremene filozofije ➢ moći će kritički promišljati filozofske postavke filozofije 19. i 20. stoljeća ➢ razumjeće filozofski utjecaj filozofije 19. i 20. stoljeća na kasniju filozofiju ➢ moći će kritički promišljati vezu filozofije 19. i 20. stoljeća sa današnjom filozofijom

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Upoznavanje s načinom rada
2.	Mišljenje egzistencije u filozofiji 19. Stoljeća.
3.	Pojam egzistencije kod Kierkegarda. Schopenhauerov pojam svijeta i volje. Simel i recepcija Kantove filozofije u shvatanju egzistencije.
4.	Pojam egzistencije u filozofiji Karla Jaspersa. Značenje filozofije kod Jaspersa.
5.	Nietzcheova kritika metafizike.
6.	Nietzcheova kritika vrijednosti.
7.	Husserlovo zasnivanje fenomenologije.
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	Kriza evropskih znanosti i transcendentalna fenomenologija.

10.	Heideggerovo zasnivanje fundamentalne ontologije.
11.	Heideggerova kritika metafizike. Bitak i povijesnost.
12.	Osnovna značenja Gadamerove hermeneutike.
13.	Waldenfelsovo određenje životnog svijeta
14.	Fenomenološka ishodišta filozofijskog mišljenja. Fenomenološka kritika moderne. Evaluacija aktivnosti studenata u toku izvođenja nastave.
15.	Rekapitulacija
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Nastava će se izvoditi u obliku interaktivnih predavanja i vježbi. Oblici: predavanja, vježbe, seminari, samostalni zadaci, istraživanje.
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	Testovi i permanentno praćenje	20	20%
2.	Seminarski rad	15	15%
3.	Dolasci na nastavu i aktivno učešće	15	15%
4.	Završni ispit	50	50%
		Ukupno: __100____bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

- Testovi i permanentno praćenje: pismena i usmena provjera znanja

	• Seminarski rad: student je dužan u toku semestra uraditi kraći pismeni rad (10-15 stranica), usmena provjera znanja (obavezna, dodatna i preporučena literatura) • Dolasci na nastavu i aktivno učešće: postavljanje pitanja, diskusije i kritički osvrti na predavanja i vježbe, te korištenje pripremljene literature • Završni ispit: pismena i usmena provjera znanja Napomena: Da bi pristupili završnom ispitu studenti su dužni tokom nastave dostići minimalan broj bodova (55%) za svaki oblik element praćenja.
Skala ocjenjivanja	Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi: a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova; b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda; c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda; d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda; e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda; f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.
Literatura	*Obavezna* 1. I. Kant, *Kritika čistog uma; Kritika moći suđenja; Latinski spisi* 2. F. W. J. Schelling, *Forma i princip filozofije* i *Sistem transcendentalnog idealizma* 3. J. G. Fichte, *Osnovi cjelokupnog učenja o nauci* i *Transcendentalna logika* 4. G. W. F. Hegel, *Fenomenologija duha; Osnovne crte filozofije prava; Filozofija povijesti; Znanost logike* 5. S. Kierkegard, *Ili Ili* i *Bolest na smrt* 6. K. Marx, *Rani spisi* i *Kapital* 7. F. Nietzsche, *Rođenje tragedije; O koristi i šteti historije za život; Radosna znanost; Tako je govorio Zarathustra* 8. E. Husserl, *Logička istraživanja* i *Ideja fenomenologije* 9. M. Heidegger, *Bitak i vrijeme; Šumski putevi; Kant i problem metafizike*

	10. H. Blumenberg, *Geneza kopernikanskog svijeta* 11. M. Frank, *Kazivo i nekazivo* i *Conditio moderna* 12. H. G. Gadamer, *Istina i metoda* 13. B. Waldenfels, *U mrežama životnog svijeta* 14. T. Adorno, *Minima moralia* 15. M. Horkheimer i T. Adorno *Dijalektika prosvjetiteljstva* 16. K. Jaspers, *Filozofija* 17. W. Dilthey, *Izgradnja historijskog svijeta u duhovnim znanostima*
	Dodatna 1. I. Kant, *Antropologija u pragmatičnom pogledu* 2. S. Arnautović, *Filozofijska ishodišta moderne; Suvremena filozofija i filozofijsko nasljeđe; Nietzscheov nihilizam i metafizika; Transcendentalna filozofija i odrednice moderne; Razmeđa Hegelove filozofije* 3. D. Henrich, *Pribježišta* 4. G. W. F. Hegel, *Historija filozofije* 5. R. Rorty, *Filozofija i ogledalo prirode* 6. R. Muminović, *Uvod u filozofiju* 7. *Filozofijski rječnik* u redakciji Vladimira Filipovića
Napomene	Ukoliko u periodu trajanja ljetnog semestra bude organiziran internacionalni filozofski simpozij smatram da bi za studente bilo od velike koristi da prisustvuju i sudjeluju u radu ovog znanstvenog događaja. Imajući navedeno u vidu bit će potrebno obezbijediti kompenziranje prisustva skupu za nastavne sate, a sve s ciljem da studenti u nastavnom i akademskom smislu dobiju bogatiji sadržaj.

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

Odsjek	Filozofija				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	**IP Transcendentalna filozofija – metafizika subjektiviteta**				
Šifra/kod	FIL FIL 416	Status (obavezni ili izborni)	Izborni	ECTS	6 znanstveni 3 nastavnički
Ciklus studija	II	Semestar	1.	Ak. godina	2022/23. 2023/24. 2024/25.
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	NEMA				
Jezik izvođenja nastave	Bosanski, hrvatski, srpski jezik				
Nastavnik	Ime i prezime	Prof. dr. Samir Arnautović			
	Kontakt podaci	Kabinet: 68 E-mail: arnautovicunsa@gmail.com Telefon: 253 118	Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija	
Saradnik	Ime i prezime				
	Kontakt podaci		Termin konsultacija		
Sedmični broj kontakt sati	predavanja ___1___; seminar_____; vježbe___1____				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Osnovno težište predmeta stavljeno je na Kritiku čistog uma i Kritiku moći suđenja, temeljna Kantova djela. Razumijevanje povijesno-filozofijskog značaja ovih knjiga, jeste osnovni zadatak koji se stavlja pred studente na početku petog semestra. Nakon razumijevanja osnova metafizike Immanuela Kanta, student se upućuje na razmatranje poslijekantovske filozofije, prije svega Fichteove filozofije, koja se interpretira u ontološkom značenju transcendentalne logike ovog filozofa. Schellingova filozofija, kao vrh transcendentalne filozofije, ali i njemačkog idealizma u cjelosti, na jednoj strane se interpretira kao u osnovi eksplikacija Kantove transcendentalne filozofije, a na drugoj kao mjesto iskoračenja iz problema koji se u bitnom određuju Kantovim konceptom mišljenja. U tom smislu Hegelova filozofija se pokazuje kao jedna vrsta kraja njemačkog idealzma, ali kraja koji istovremeno predstavlja raskid sa zahtjevima transcendentalne filozofije.				

Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Studenti se upoznaju sa glavnim značenjima transcendentalne filozofije, tokovima i konstelacijama mišljenja sa glavnim fokusom na zasnivanje transcendentalne filozofije kod Immanuela Kanta. Studenti trebaju steći osnovne uvide puno značenje sintagme *Kopernikanski obrat* (naspram empirističko-racionalističke epistemologije
Ishodi učenja	Sticanje temeljnih znanja studenata iz oblasti transcendentalne filozofije kao jednog od glavnih pravaca filozofskog mišljenja.

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Problem transcendentalnog
2.	Predsokratovska filozofija i pitanje bitka
3.	Diogenovo određenje filozofije
4.	Problem filozofije kod Heraklita
5.	Pitagorejska filozofija i pitanje transcendentalnosti
6.	Descartesovo zasnivanje transcendentalne fiozofije
7.	Descartes i filozofski okret novovijekovne misli
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	Prosvjetiteljstvo i ideja znanja
10.	Kantovo zasnivanje transcendentalne filozofje

11.	Kantova kritika dogmatizma i skepticizma
12.	Transcendentalna filozofija i metafizika
13.	Logika i transcendentalna filozofija
14.	Problem transcendentalnog u Kantovoj filozofiji i zasnivanje moderne filozofije
15.	Transcendentalna filozofija i metafizika spoznaje
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Frontalni način izlaganja i interaktivni oblik nastave
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	Testovi i permanentno praćenje	20	20%
2.	Seminarski rad	15	15%
3.	Dolasci na nastavu i aktivno učešće	15	15%
4.	Završni ispit	50	50%
5.			
		Ukupno: ____100__bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

- Testovi i permanentno praćenje: pismena i usmena provjera znanja
- Seminarski rad: student je dužan u toku semestra uraditi kraći pismeni rad (10-15 stranica), usmena provjera znanja (obavezna, dodatna i preporučena literatura)
- Dolasci na nastavu i aktivno učešće: postavljanje pitanja, diskusije i kritički osvrti na predavanja i vježbe, te korištenje pripremljene literature

	• Završni ispit: pismena i usmena provjera znanja Napomena: U skladu sa akademskim normama, studenti mogu sudjelovanjem u znanstvenim skupovima i znanstvenim događajima kompenzirati aktivnosti na nastavi i time ispuniti uvjete nastavnog angažmana.
Skala ocjenjivanja	Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi: a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova; b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda; c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda; d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda; e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda; f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.
Literatura	*Obavezna* Immanuel Kant. (1990): Kritika čistog uma. Beograd: BIGZ. 2. Immanuel Kant. (1991): Kritika moći suđenja. Beograd: BIGZ. 3.F. W. J. Schelling. (1988): Forma i princip filozofije. Beograd: Nolit. 4. F. W. J. Schelling. (1986): Sistem transcendentalnog idealizma. Zagreb: Naprijed. 5. J. G. Fichte. (1974): Učenje o nauci/Osnovi cjelokupnog učenja o nauci. Zagreb: Naprijed. 6. G. W. F. Hegel. (1987): Fenomenologija duha. Zagreb: Naprijed. 7. F. Nietzsche. (1975) Tako je govorio Zarathustra. Zagreb: Mladost. 8. E. Husserl. (1975/1976): Kartezijanske meditacije. Zagreb: Centar za kulturnu djelatnost Saveza socijalističke omladine
	Dodatna Dodatna literatura će biti dopunjena u dogovoru sa studentima i njihovim individualnim istračivačkim afinitetima.
Napomene	

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

Odsjek	Filozofija				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	**IP Tradicija metafizike i kritika metafizičkog mišljenja**				
Šifra/kod	FIL FIL 413	Status (obavezni ili izborni)	izborni	ECTS	Znanstveni smjer: 3 Nastavnički smjer: 5
Ciklus studija	Drugi (II)	Semestar	2.	Ak. godina	2022/23. 2023/24. 2024/25.
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	Položen ispit iz Historije filozofije IV/1				
Jezik izvođenja nastave	Bosanski, hrvatski, srpski jezik				
Nastavnik	Ime i prezime	Prof. dr. Samir Arnautović			
	Kontakt podaci	Kabinet: 68 E-mail: arnautovicunsa@gmail.com Telefon: 253 118	Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija	
Saradnik	Ime i prezime				
	Kontakt podaci	Kabinet: E-mail: Telefon:	Termin konsultacija		
Sedmični broj kontakt sati	predavanja __1____; seminar___/____; vježbe__1_____				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta					
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Zadatak realizacije nastave na ovom predmetu je da studenti kroz sticanje potrebnih znanja, shvate povezanost različitih filozofijskih pravaca u filozofskoj tradiciji. Na taj način studenti bi stekli uvid u glavne tendencije i tokove mišljenja u posljednja dva stoljeća, što bi predstavljalo pretpostavku za razumijevanje savremene situacije u filozofijskom mišljenju. Cilj nastave na predmetu jeste upoznati studente na studijskim grupama Odsjeka za filozofiju i sociologiju sa temeljnim filozofijskim orijentacijama od konca 18. do konca 20. stoljeća. Ovaj period povijesti filozofije ovdje treba biti izložen u osnovnim crtama, koje prate filozofijske tendencije od Kantovog "preloma mišljenja" do Heideggerovih i post-heideggerijanskih interpretativnih i transformativnih nastojanja u filozofiji. U tom smislu Kantov "kopernikanski				

	obrat" i zasnivanje transcendentalne filozofije, pokazuju se kao mjesto koje determinira kasnija filozofijska nastojanja, koja u konačnom imaju svoje značenje u suvremenim filozofijskim tendencijama, gdje se redefiniraju pozicije metafizike u sustavu ljudskog znanja i filozofiju u cjelosti izvode na pravac neophodnosti njenog postavljanja na novim osnovama.
Ishodi učenja	Znanje: 1. Zna porijeklo tradicije metafizike i kritiku metafizičkog mišljenja. 2. Zna smisao kritike metafizičkog mišljenja u tradicionalnom smislu. 3. Zna i razumije filozofski uticaj tradicije metafizike i kritike metafizičkog mišljenja na kasniju filozofiju. 4. Zna savremenu interpretaciju metaifzike proizašlu iz kritike tradicionalne metafizike. 5. Zna razlikovat i uporediti moderno poimanje metafizike i tradicionalno poimanje metafizike i metafizičkog mišljenja. Vještine: 1. Vješto otkriva metafizičko mišljenje i tradiciju metafizike. 2. Vješto primjenjuje kritiku tradicionalne metafizike. Kompetencije: 1. *Obrazovne kompetencije*: profesionalno i stručno vršiti edukaciju učenika u nastavnom procesu ili obuku studenata na univerzitetskom nivou u oblasti metafizike. 2. *Naučne kompetencije*: u oblasti metafizike aktivno da sudjeluje u naučno-istraživačkom radu, u evropskim projektima, u projektima od značaja za lokalnu zajednicu. 3. *Istraživačke kompetencije*: samostalno vršiti istraživanja i kritički promišljati vezu iz oblasti metafizike i metafizičkog mišljenja sa savremenom filozofijom. 4. *Analitičke kompetencije*: daje samostalne analize datih podataka i formulirati jasne i precizne stavove u različitim područjima društvenog života. *Komunikacijekse kompetencije*: promovira razumijevanje istine u društvenom kontekstu kao rezultat intersubjektivnog i interpersonalnog koji ima posla sa anomalijskim kauzalitetom u društvenim relacijam modlanom argumentacijom

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Uvod u studijski predmet, način rada, upoznavanje sa ciljevima i zadacima, upoznavanje i diskusija o Syllabusu.
2.	Temeljna pitanja filozofije i problem metafizike
3.	Metafizika i ontologija u povijesnom kontekstu filozofijskog mišljenja
4.	Platonovo i Aristotelovo definiranje problema metafizike
5.	Transcendentalna filozofija i redefiniranje polazišta metafizike
6.	Hegelov zaokret ka ontologiji kao ishodištu metafizike
7.	Nietzscheova kritika metafizike
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	Heideggerova kritika metafizike
10.	Problem egzistencije u filozofiji 19. i 20. stoljeća kao polazište kritike metafizike
11.	Fenomenološka kritika metafizike
12.	Waldenfelsovo mišljenje životnog svijeta kao diskurs prevladavanja metafizike
13.	Fenomenologija u značenju filozofije iskustva i temeljnom misaonom odnosu spram tradicije metafizike
14.	Frankova recepcija tradicije metafizike
15.	Završna razmatranja i rekapitulacija, diskusija o postignutim rezultatima tokom semestra
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

<table>
<tr><td>Način izvođenja nastave
(oblici i metode)</td><td>Predavanja i vježbe</td></tr>
<tr><td>Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra

(struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)</td><td>Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:
<table>
<tr><th>R. br.</th><th>Elementi praćenja</th><th>Broj bodova</th><th>Učešće u ocjeni (%)</th></tr>
<tr><td>1.</td><td>Seminarski rad</td><td>25</td><td>50 %</td></tr>
<tr><td>2.</td><td>Dolasci na nastavu i aktivno ućešće</td><td>25</td><td>25 %</td></tr>
<tr><td>3.</td><td>Završni ispit</td><td>50</td><td>25 %</td></tr>
<tr><td>4.</td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>5.</td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td colspan="3">Ukupno: 100 bodova</td><td>100%</td></tr>
</table>
Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:
• Seminarski rad: student je dužan u toku semestra uraditi kraći pismeni rad (10-15 stranica), usmena provjera znanja (obavezna, dodatna i preporučena literatura)
• Dolasci na nastavu i aktivno učešće: postavljanje pitanja, diskusije i kritički osvrti na predavanja i vježbe, te korištenje pripremljene literature
• Završni ispit: pismena provjera znanja

Napomena: Da bi pristupili završnom ispitu student su dužni tokom nastave dostići minimalan broj bodova (55%) za svaki oblik element praćenja.</td></tr>
<tr><td>Skala ocjenjivanja</td><td>Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi:

a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova;
b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;
c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;
d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;
e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;
f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.</td></tr>
<tr><td>Literatura</td><td>Obavezna:
1. F. Nietzsche. (1975.): Tako je govorio Zaratustra. Zagreb: Mladost.
2. M. Heidegger. (1985): Bitak i vrijeme. Zagreb: Naprijed.
3. E. Husserl. (19757/76): Kartezijanske meditacije. Zagreb: Centar za kulturnu djelatnost Saveza socijalističke omladine.
4. M. Heidegger. (2001): Šumski putevi. Beograd: Plato.
5. D. Henrich, Pribježišta, Sarajevo: Logos.
6. B. Waldenfels, (1991.): U mrežama životnog svijeta, Sarajevo: Logos.</td></tr>
</table>

	7. H.G. Gadamer, (1978.): *Istina i metoda*, Sarajevo: Veselin Masleša. 8. M. Frank, (1994.): *Kazivo i nekazivo*, Zagreb: Naklada MD. 9. K. Jaspers, (1989.): Filozofija, Sremski Karlovci: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića. 10. S. Kierkegaard, (1979.): *Ili-ili*, Sarajevo: Veselin Masleša.
	Dodatna 1. Samir Arnautović, *Filozofijska ishodišta moderne*, Zenica: Naša riječ 2. Samir Arnautović, *Transcendentalna filozofija i odrednice moderne*, Sarajevo-Zadar 3. Samir Arnautović, *Razmeđa Hegelove filozofije, Hegelovo mišljenje duha i realiteta zbilje*, Zagreb 4. J. Habermas, *Filozofski diskurs moderne*, Novi sad. 5. H. Blumenberg, *Geneza kopernikanskog svijeta*, Zagreb: Demetra.
Napomene	Završni ispit će biti u formi sumiranja rezultata aktivnosti studenta tokom semestra i bit će proveden usmeno, kroz razgovor o problemima naznačenim u Syllabusu, ukoliko je student nezadovoljan ocjenom formiranom kroz rezultate studijskih aktivnosti i radu na temama nastavnog predmeta tokom semestra.

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

Odsjek	Filozofija				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	**Hermeneutika i fenomenologija**				
Šifra/kod	FIL FIL 214	Status (obavezni ili izborni)	Obavezan	ECTS	Studijska grupa: Filozofija 4
Ciklus studija	I	Semestar	4.	Ak. godina	2022/23. 2023/24. 2024/25.
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	Nema				
Jezik izvođenja nastave	Bosanski, hrvatski, srpski jezik				
Nastavnik	Ime i prezime	Prof. dr. Samir Arnautović			
	Kontakt podaci	Kabinet: 68 E-mail: arnautovicunsa@gmail.com Telefon: 253 118	~~Termin konsultacija~~	~~Prema rasporedu konsultacija.~~	
Saradnik	Ime i prezime				
	Kontakt podaci	Kabinet: E-mail: Telefon:	Termin konsultacija		
Sedmični broj kontakt sati	predavanja 1; seminar_____; vježbe 1				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Sadržaj predmeta *Heremeneutika i fenomenologija* studente upućuje na usvajanje znanja vezanih za oblasti hermeneutike i fenomenologije, odnosno povijesne činjenice o razvoju fenomenologije i hermeneutike. U tom smislu analiziraju se determinirajuća mišljenja za kompententno rasuđivanje o problemima hermeneutike i fenomenologije, polazeći od antičkog razumijevanja pojavnoti, preko neoplatonizma i skolastičkih ideja, Hegelovog zasnivanja hermeneutike i fenomenologije, sve do Heideggerovog i modernog razumijevanja i interpretiranja hermeneutičkih i fenomenoloških pitanja.				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Omogućiti studentima usvajanje znanja usko vezanih za oblasti hermeneutike i fenomenologije. Cilj predmeta je da studenti nakon položenog ispita kompetentno mogu rasuđivati o problemima hermeneutike i fenomenologije.				
Ishodi učenja	<u>Znanja:</u> 1. Zna povijesne činjenice o razvoju fenomenologije i hermeneutike				

	2. Zna smisao Heideggerove ideje “univerzalne fenomenologijske ontologije” 3. Zna razlikovati značenja određenja pojma fenomena u povijesti filozofije 4. Zna prepoznati odnos, značaj i vezu pojmova razumijevanja i tumačenja 5. Zna vrednovati doprinose i značaj pokušaja zasnivanja filozofije kao fenomenologije Vještine: 1. Vješto tumači i koristi jasne, jezgrovite i precizno formulisane iskaze u diskusijama, raspravama, pisanim tekstovima i dokumentima 2. Vješto primjenjuje kritičko mišljenje pri razmatranju problema i tema iz oblasti hermeneutike i fenomenologije Kompetencije: 1. *Obrazovne kompetencije*: stručno vrši edukaciju učenika ili studenata u oblasti filozofije 2. *Naučne kompetencije*: sudjeluje u naučnim skupovima i naučno-istraživačkim projektima iz oblasti humanistike i filozofije 3. *Istraživačke kompetencije*: piše i objavljuje naučno-istraživačke radove u indeksiranim časopisima iz oblasti filozofije 4. *Analitičke kompetencije*: samostalno analizira i razumijeva tekstove, te predlaže jasne i precizne odgovore i informacije u pogledu problema iz različitih oblasti društvenog, kulturnog i duhovnog života 5. *Komunikacijske kompetencije*: sudjeluje u razgovorima od značaja za duhovni i kulturni život zajednice, te formulira preciznu, logičnu i jasnu argumentaciju

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Antičko razumijevanje pojavnosti. Odnos *eidos* i *fainomenon* kod Platona. Aristotelov metafizički diskurs objektivne ontologije.
2.	Neoplatonizam i problem razumijevanja. Skolastička ideja hermeneutike, egzegeze i princip logičkog i metafizičkog tumačenja teksta.
3.	Hegelovo zasnivanje hermeneutike. Hegelovo određenje fenomenologije.

4.	Hegelova kritika skolastičke hermeneutike. Razumijevanje i tumačenje u kritici Hegelove filozofije i modernog filozofskog diskursa.
5.	Diltheyeva hermeneutika i problem povijesnosti.
6.	Neokantovske odrednice hermeneutičkog i fenomenološkog mišljenja.
7.	Kritika filozofije njemačkog idealizma u diskursu razvoja hermeneutičke filozofije. Fenomenološka kritika metafizike.
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	Egzistencijalizam i fenomenologija. Husserlovo zasnivanje fenomenologije u nastojanju izgradnje filozofije kao stroge znanosti.
10.	Heideggerova fenomenološka kritika metafizike. Gadamerova koncepcija hermeneutike.
11.	Heideggerovo fenomenološko tumačenje povijesti filozofije. Heideggerovo određenje filozofije kao univerzalne fenomenološke ontologije zasnovane u hermeneutici.
12.	Problem razumijevanja i interpretiranja u filozofije 19. i 20. stoljeća.
13.	Blumenbergova interpretacija kopernikanskog svijeta i moderne. Fenomenologija i moderni svijet.
14.	Waldenfelsova fenomenološka kritika filozofije. Fenomenologija životnog svijeta.
15.	Fenomenologija stranog. Fenomenološka etika. Fenomenološka kritika epistemologije i fenomenološka epistemologija.
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Nastava će se izvoditi u obliku interaktivnih predavanja i vježbi. Oblici: predavanja, vježbe, seminari, samostalni zadaci, istraživanje.

<table>
<tr>
<td>Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra

(struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)</td>
<td>Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

<table>
<tr><th>R. br.</th><th>Elementi praćenja</th><th>Broj bodova</th><th>Učešće u ocjeni (%)</th></tr>
<tr><td>1.</td><td>Testovi i permanentno praćenje</td><td>20</td><td>20%</td></tr>
<tr><td>2.</td><td>Seminarski rad/kolokvij</td><td>15</td><td>15%</td></tr>
<tr><td>3.</td><td>Dolasci na nastavu i aktivno učešće</td><td>15</td><td>15%</td></tr>
<tr><td>4.</td><td>Završni ispit</td><td>50</td><td>50%</td></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td colspan="3">Ukupno: 100 bodova</td><td>100%</td></tr>
</table>

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

• Testovi i permanentno praćenje: Testovi koji sadrže teme koje su bile problematizirane tokom semestra. Pismena i usmena provjera znanja.
• Seminarski rad/kolokvij: Student je dužan u toku semestra uraditi kraći pismeni rad (10-15 stranica), usmena provjera znanja (obavezna, dodatna i preporučena literatura.
• Dolasci na nastavu i aktivno učešće: postavljanje pitanja, diskusije i kritički osvrti na predavanja i vježbe, te korištenje pripremljene literature.
• Završni ispit: pismena provjera znanja

Napomena:

Da bi pristupili završnom ispitu studenti su dužni tokom nastave dostići minimalan broj bodova (55%) za svaki oblik element praćenja.</td>
</tr>
<tr>
<td>Skala ocjenjivanja</td>
<td>Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi:

a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova;
b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;
c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;
d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;
e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;
f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.</td>
</tr>
<tr>
<td>Literatura</td>
<td>Obavezna:

1. G. W. F. Hegel. (1966): Filozofija povijesti. Zagreb: Naprijed
2. G. W. F Hegel. (1978): Fenomenologija duha.Zagreb: Naprijed.
3. F. D. E. Schleiermacher, Hermeneutika i kritika s primjenom na Novi</td>
</tr>
</table>

	zavjet.Zagreb: Demetra. 4. F. Nietzsche. (1990): *O koristi i šteti historije za život*. Beograd: Grafos. 5. M. Heidegger. (2010): *Izvor umjetničkog djela*. Zagreb: AGM. 6. H. G. Gadamer. (1978): *Istina i metoda*. Sarajevo: Veselin Masleša. 7. H. Blumenberg. (2010): *Geneza kopernikanskog svijeta*. Zagreb: Demetra. 8. B. Waldenfels (1991): *U mrežama životnog svijeta*. Sarajevo: Logos. 9. E. Husserl. (1975/1976): *Kartezijanske meditacije*. Zagreb: Centar za kulturnu djelatnost Saveza socijalističkeomladine. 10. W. Dilthey. (1980):*Izgradnja istorijskog sveta u duhovnim naukama*. Beograd: BIGZ.
	Dodatna i preporučena literatura: 1. R. J. Fogelin, "Three Platonic Analogies", *The Philosophical Review* 80 (1970), 371 - 382; 2. K. M. Sayre, *Plato's Late Ontology: A Riddle Resolved*, Princeton University Press, Princeton, New Jersey, 1983; 3. C. Kahn, *Plato and the Socratic Dialogue: The Philosophical Use of a Literary Form*, Cambridge University Press, Cambridge, 1999, (prvo izdanje 1996), poglavlje 11 (str. 329 -370) 4. C. Gill & M. M. McCabe (eds.), *Form and Argument in Late Plato, Clarendon Press*, Oxford, 2000, poglavlja 1 i 2 (str. 5 – 78); 5. A. Nehamas, *Virtues of Authenticity: Essays on Plato and Socrates*, Princeton University Press, Princeton, New Jersey, 1999, poglavlja 9 i 10 (str. 176 – 223);
Napomene	

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

Odsjek	Filozofija				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	Historija filozofije III				
Šifra/kod	FIL FIL 301	Status (obavezni ili izborni)	Obavezan	ECTS	10
Ciklus studija	I	Semestar	V	Ak. godina	2022/23. 2023/24. 2024/25.
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	Položena *Historija filozofije II/1 i II/2*				
Jezik izvođenja nastave	Bosanski, hrvatski, srpski jezik				
Nastavnik	Ime i prezime	Prof. dr. Samir Arnautović			
	Kontakt podaci	Kabinet: 68 E-mail: arnautovicunsa@gmail.com Telefon: 253 118	Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija	
Saradnik	Ime i prezime				
	Kontakt podaci				
Sedmični broj kontakt sati	predavanja ___4___; seminar_____; vježbe___4____				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Zadatak realizacije nastave na ovom predmetu je studente upoznati sa temeljnim značenjima filozofije njemačkog idealizma i nekim aspektima recepcije ove filozofije. Ovdje je osnovno težište stavljeno na *Kritiku čistog uma* i *Kritiku moći suđenja*, temeljna Kantova djela. Razumijevanje povijesno-filozofskog značaja ovih knjiga, jeste osnovni zadatak koji se stavlja pred studente na početku petog semestra. Nakon razumijevanja osnova metafizike Immanuela Kanta, student se upućuje na razmatranje poslijekantovske filozofije, prije svega Fichteove filozofije, koja se interpretira u ontološko značenju transcendentalne logike ovog filozofa. Schellingova filozofija, kao vrh transcendentalne filozofije, ali i njemačkog idealizma u cjelosti, na jednoj strani se interpretira kao u osnovi eksplikacija Kantove transcendentalne filozofije, a na drugoj kao mjesto iskoračenja iz problema koji se u bitnom određuju Kantovim konceptom mišljenja. U tom smislu Hegelova filozofija se pokazuje kao jedna vrsta kraja njemačkog idealizma, ali kraja koji istovremeno predstavlja raskid sa zahtjevima transcendentalne filozofije.				
Cilj kolegija/	Cilj predmeta je pružiti studentima temeljna znanja iz oblasti filozofije				

nastavnog predmeta	njemačkog idealizma i sticanjem potrebnih znanja shvatanje povezanost različitih filozofskih pravaca u filozofijskoj tradiciji. Na taj način studenti bi stekli uvid u glavne tendencije i tokove mišljenja navdenog povijesnog perioda, što bi predstavljalo pretpostavku za razumijevanje suvremene situacije u filozofijskom mišljenju.
Ishodi učenja	Nakon položenog ispita studenti će moći: ➢ razumjeti filozofske probleme iz oblasti filozofije njemačkog idealizma ➢ moći će kritički promišljati filozofske postavke i najvažnije odrednice filozofije njemačkog idealizma ➢ razumjeće filozofski utjecaj filozofije njemačkog idealizma na kasniju filozofiju ➢ moći će kritički promišljati vezu iz oblasti filozofije njemačkog idealizma sa današnjom filozofijom

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Upoznavanje sa predmetom i objašnjenje načina rada. Osnovna ideja predmeta i značenje filozofije njemačkog idealizma.
2.	Kantovo zasnivanje kritike čistog uma. Kritika dogmatizma i skepticizma. Odrednice dogmatizma i skepticizma. Polazišta Kantove kritike.
3.	Temeljna pitanja Kantove metafizike. Pojam metafizike kod Kanta. Odnos subjektivnog i objektivnog u Kantovoj filozofiji. Značenje metafizike subjektiviteta. Logičke osnove metafizičke gradnje subjektiviteta. Pojam ukusa. Transcendentalno zasnivanje etike kod Kanta. Kantova filozofija morala kao princip djelovanja.
4.	Zadaća metafizike i transcendentalna filozofija kod Kanta. Smisao metafizike. Problem uma i samosvijesti. Transcendentalno i realno. Određenja Kantove etike i zasnivanje modernog etičkog mišljenja. Aporije čistog uma. Izlaganje aporija. Spoznajno-teorijski značaj izlaganja aporija kod Kanta. Metafizičke konzekvence Kantovog postavljanja aporija.
5.	Arhitektonika čistog uma. Smisao arhitektonike. Transcendentalna

	dijalektika. Teleološke konzekvence.
6.	Kantovo zasnivanje filozofije morala i konzekvence njegovog mišljenja u etici.
7.	Fichteova transcendentalna filozofija.
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	Pojam Ja kod Fichtea. Zasnivanje subjektiviteta. Pojam identiteta kod Fichtea. Spoznaja i djelovanje u Fichteovoj filozofiji. Pojam drugog kod Fichtea. Transcendentalna logika i metafizika. Dijalektika i zbilja u Fichteovoj metafizici. Iskorak u metafizici subjektiviteta.
10.	Fichteova filozofija morala.
11.	Jacobi i kritika Jacobijeve filozofije. Postkantovska filozofija.
12.	Schellingov transcendentalni idealizam. Pojam subjekta kod Schellinga. Subjektivno i objektivno u Schellingovoj filozofiji. Zasnivanje transcendentalnog idealizma.
13.	Schellingov sistem filozofije. Subjektivni i objektivni idealizam. Filozofija prirode kao konačna instanca metafizike. Znanje i mišljenje. Pojam slobode i značaj za sistem filozofije.
14.	Sloboda i duh kod Schellinga. Pojam uma i umstvenosti. Recepcija Kantove filozofije. Transcendentalna filozofija kao povijesno ishodište metafizike.
15.	Rekapitulacija
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Nastava će se izvoditi u obliku interaktivnih predavanja i vježbi. Oblici: predavanja, vježbe, seminari, samostalni zadaci, istraživanje.

Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	Testovi i permanentno praćenje	20	20%
2.	Seminarski rad	15	15%
3.	Dolasci na nastavu i aktivno učešće	15	15%
4.	Završni ispit	50	50%
5.			
		Ukupno: ____100__bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

- Testovi i permanentno praćenje: pismena i usmena provjera znanja
- Seminarski rad: student je dužan u toku semestra uraditi kraći pismeni rad (10-15 stranica), usmena provjera znanja (obavezna, dodatna i preporučena literatura)
- Dolasci na nastavu i aktivno učešće: postavljanje pitanja, diskusije i kritički osvrti na predavanja i vježbe, te korištenje pripremljene literature
- Završni ispit: pismena i usmena provjera znanja

Napomena:

Skala ocjenjivanja	Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi: a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova; b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda; c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda; d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda; e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda; f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.

Literatura	*Obavezna* 1. I. Kant, *Kritika čistog uma; Kritika moći suđenja; Kritika praktičnog uma; Latinski spisi* 2. J. G. Fichte, *Osnovi cjelokupnog učenja o nauci; Transcendentalna logika* 3. F. W. J. Schelling, *Forma i princip filozofije; Sistem transcendentalnog idealizma* 4. G. W. F. Hegel, *Fenomenologija duha; Znanost logike; Enciklopedija filozofijskih znanosti; Osnovne crte filozofije prava* 5. Friedrich Nietzsche, *Tako je govorio Zarathustra i Radosna znanost* 6. Edmund Husserl, *Logička istraživanja i Kartezijanske meditacije* 7. Arthur Schopenhauer, *Svijet kao volja i predstava*
	Dodatna 1. Martin Heidegger, *Kant i problem metafizike* 2. Dieter Henrich, *Pribježišta* 3. G. W. F. Hegel, *Historija filozofije* 4. Samir Arnautović, *Filozofijska ishodišta moderne; Transcendentalna filozofija i odrednice moderne*
Napomene	• Ukoliko u periodu trajanja zimskog semestra bude organiziran internacionalni filozofski simpozij smatram da bi za studente bilo od velike koristi da prisustvuju i sudjeluju u radu ovog znanstvenog događaja, kao i na drugim javnim manifestacijama koje na stručan način tematiziraju filozofske probleme. Imajući u vidi navedeno bit će potrebno obezbijediti kompenziranje prisustva skupu za nastavne sate, a sve s ciljem da studenti u nastavnom i akademskom smislu dobiju bogatiji sadržaj.

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

<table>
<tr><td>Odsjek</td><td colspan="5">Filozofija</td></tr>
<tr><td>Naziv kolegija/ nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Historija filozofije IV</td></tr>
<tr><td>Šifra/kod</td><td>FIL FIL 401</td><td>Status
(obavezni ili izborni)</td><td>Obavezan</td><td>ECTS</td><td>9 znanstveni
7 nastavnički</td></tr>
<tr><td>Ciklus studija</td><td>II</td><td>Semestar</td><td>1.</td><td>Ak. godina</td><td>2022/23.
2023/24.
2024/25.</td></tr>
<tr><td>Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Nema</td></tr>
<tr><td>Jezik izvođenja nastave</td><td colspan="5">Bosanski, hrvatski, srpski jezik</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Nastavnik</td><td>Ime i prezime</td><td colspan="4">Prof. dr. Samir Arnautović</td></tr>
<tr><td>Kontakt podaci</td><td>Kabinet: 68
E-mail: arnautovicunsa@gmail.com
Telefon: 253 118</td><td>Termin konsultacija</td><td colspan="2">Prema rasporedu konsultacija</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Saradnik</td><td>Ime i prezime</td><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td>Kontakt podaci</td><td></td><td></td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>Sedmični broj kontakt sati</td><td colspan="5">predavanja __3____; seminar_____; vježbe___3____</td></tr>
<tr><td>Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta</td><td colspan="5">U toku nastave bit će, između ostalog, izlagane slijedeće teme: Schopenhauerovo mišljenje svijeta; Kierkegardov pojam egzistencije; Nietzscheova kritika metafitike; Husserlovo zasnivanje transcendentalne filozofije; Jaspersova filozofija egzistencije; Heideggerovo mišljenje metafizike i i tematiziranje povijesti filozofije; Frankfurtska škola; Gadamerova hermeneutika i razumijevanje modernog svijeta; Habermasova kritika moderne; Pitanje kraja moderne u Vattimovoj filozofiji; Frankovo mišljenje romantizma u diskursu suvremene filozofije; Henrichovo reafirmiranje metafizike i ponovno promišljanje njene tradicije; Fenomenološko mišljenje stranog u Waldenfelsovoj filozofiji.</td></tr>
<tr><td>Cilj kolegija/ nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Cilj nastavnog predmeta je studentima obazbijediti šire znanje iz filozofije 19. i 20. stoljeća. Realizacija nastave na ovom predmetu ima za cilj studente</td></tr>
</table>

	osposobiti za istraživanje u području suvremene filozofije i pružiti im šire uvide u glavne tendencije i predpostavke suvremenog filozofijskog mišljenja. U tom smislu filozofija 19. stoljeća se tematizira u povijesnom slijedu razvoja mišljenja u glavnim tendencijama koje će artikulirati filozofijsku misao 20. stoljeća.
Ishodi učenja	Nakon položenog ispita studenti će moći: ➢ razumjeti filozofske probleme u području suvremene filozofije ➢ kritički promišljati filozofske postavke filozofije 19. i 20. stoljeća ➢ razumjeti filozofski utjecaj filozofije 19. i 20. stoljeća na kasniju filozofiju ➢ kritički promišljati vezu filozofije 19. i 20. stoljeća sa današnjom filozofijom

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Upoznavanje sa načinom rada
2.	Kantova kritika metafizike. Pojam metafizike kod Kanta i zadaća kritike čistog uma kao temeljne discipline. Odrednice Kantovog kriticizma. Descartes i transcendentalna filozofija.
3.	Temeljna pitanja Kantove transcendentalne filozofije. Novo započinjanje mišljenja kod Kanta.
4.	Prevladavanje dualizma mišljenja u njemačkom idealizmu. Etika u njemačkom idealizmu.
5.	Pojam Drugog u Fichteovoj transcendentalnoj filozofiji. Značenje Drugog kod Kanta. Fichteovo određenje Drugog. Problem moralnosti i umstvenog djelovanja kod Fichtea. Recepcija Fichteovog mišljenja Drugog.
6.	Fenomenološko značenje Drugog. Hegelovo određenje drugosti. Značenje drugog i tuđeg kod Husserla. Levinasov pojam Drugog i drugosti. Pitanje drugosti kod Sartrea i Merleau-Ponty-a. Waldenfelsova eksplikacija stranog. Prevladavanje drugosti i Waldenfelsovo određenje životnog svijeta.

7.	Zasnivanje metafizike subjektiviteta. Kant i problem subjektiviteta. Mišljenje i realitet zbilje. Zbiljnost i subjektivnost. Problem djelovanja i umjetničkog stvaranja. Moralno i racionalno djelovanje.
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	Kritika metafizike subjektiviteta. Kritika metafizike subjektiviteta u 20. Stoljeću. Nova recepcija i redefiniranje problema subjektiviteta. Značenje subjektiviteta kod Henricha i u filozofiji na koncu 20. Stoljeća.
10.	Sloboda i duh u mišljenju njemačkog idealizma. Sistem filozofskog mišljenja i sistem znanja u metafizici. Polivalentnost značenja metafizike. Pojam duha i značenje mišljenja u njemačkom idealizmu. Sloboda i duh u mišljenju njemačkog idealizma. Pojam spekulativnog idelizma. Povijesnost i subjektivitet. Duh i zbiljnost u relacijama povijesnosti.
11.	Problem identiteta u njemačkom idealizmu. Značenje identiteta kod Kanta. Fichteovo određenje identiteta kroz recepciju Kantove filozofije. Duh i identitet kod Schellinga. Hegelovo određenje identiteta i prevladavanje formalno-logičkog razumijevanja.
12.	Kritika metafizike identiteta u filozofiji 20. Stoljeća. Nietscheova kritika identiteta i postmoderna kritika. Nedostantnost postmoderne kritike. Heideggerova kritika određenja identiteta u njemačkom idealizmu. Fenomenološka kritika metafizike identiteta. Henrichovo redefiniranje određenja metafizike identiteta. Realna značenja i odnosi identiteta koncem 20. stoljeća.
13.	Kantova filozofija i početak modernog mišljenja.
14.	Pregled glavnih pitanja filozofije njemačkog idealizma i problematiziranje pitanja subjektiviteta i identiteta.
15.	Rekapitulacija nastavnih jedinica.
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Nastava će se izvoditi u obliku interaktivnih predavanja i vježbi. Oblici: predavanja, vježbe, seminari, samostalni zadaci, istraživanje.

Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	Testovi i permanentno praćenje	20	20%
2.	Seminarski rad	15	15%
3.	Dolasci na nastavu i aktivno učešće	15	15%
4.	Završni ispit	50	50%
5.			
		Ukupno: __100____bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

- Testovi i permanentno praćenje: pismena i usmena provjera znanja
- Seminarski rad: student je dužan u toku semestra uraditi kraći pismeni rad (10-15 stranica), usmena provjera znanja (obavezna, dodatna i preporučena literatura)
- Dolasci na nastavu i aktivno učešće: postavljanje pitanja, diskusije i kritički osvrti na predavanja i vježbe, te korištenje pripremljene literature
- Završni ispit: pismena i usmena provjera znanja

Napomena:

Skala ocjenjivanja	Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi: a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova; b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;

	c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda; d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda; e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda; f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.
Literatura	*Obavezna* 1. I. Kant, *Kritika čistog uma; Kritika moći suđenja; Latinski spisi* 2. F. W. J. Schelling, *Forma i princip filozofije* i *Sistem transcendentalnog idealizma* 3. J. G. Fichte, *Osnovi cjelokupnog učenja o nauci* i *Transcendentalna logika* 4. G. W. F. Hegel, *Fenomenologija duha; Osnovne crte filozofije prava; Filozofija povijesti; Znanost logike* 5. S. Kierkegard, *Ili Ili* i *Bolest na smrt* 6. K. Marx, *Rani spisi* i *Kapital* 7. F. Nietzsche, *Rođenje tragedije; O koristi i šteti historije za život; Radosna znanost; Tako je govorio Zarathustra* 8. E. Husserl, *Logička istraživanja* i *Ideja fenomenologije* 9. M. Heidegger, *Bitak i vrijeme; Šumski putevi; Kant i problem metafizike* 10. H. Blumenberg, *Geneza kopernikanskog svijeta* 11. M. Frank, *Kazivo i nekazivo* i *Conditio moderna* 12. H. G. Gadamer, *Istina i metoda* 13. B. Waldenfels, *U mrežama životnog svijeta* 14. T. Adorno, *Minima moralia* 15. M. Horkheimer i T. Adorno *Dijalektika prosvjetiteljstva* 16. K. Jaspers, *Filozofija* 17. W. Dilthey, *Izgradnja historijskog svijeta u duhovnim znanostima*
	Dodatna 1. I. Kant, *Antropologija u pragmatičnom pogledu* 2. S. Arnautović, *Filozofijska ishodišta moderne; Suvremena filozofija i filozofijsko nasljeđe; Nietzscheov nihilizam i metafizika; Transcendentalna filozofija i odrednice moderne; Razmeđa Hegelove filozofije* 3. D. Henrich, *Pribježišta* 4. G. W. F. Hegel, *Historija filozofije* 5. R. Rorty, *Filozofija i ogledalo prirode* 6. R. Muminović, *Uvod u filozofiju*
Napomene	• Ukoliko u periodu trajanja zimskog semestra bude organiziran internacionalni filozofski simpozij smatram da bi za studente bilo od velike koristi da prisustvuju i sudjeluju u radu ovog znanstvenog događaja, kao i na drugim javnim manifestacijama koje na stručan način tematiziraju filozofske probleme. Imajući u vidi navedeno bit će potrebno obezbijediti kompenziranje prisustva skupu za nastavne sate, a sve s ciljem da studenti u nastavnom i akademskom smislu dobiju bogatiji sadržaj.

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

<table>
<tr><td>Odsjek</td><td colspan="5">ODSJEK ZA FILOZOFIJU</td></tr>
<tr><td>Naziv kolegija/ nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Transcendentalna filozofija</td></tr>
<tr><td>Šifra/kod</td><td>FIL FIL 215</td><td>Status (obavezni ili izborni)</td><td>obavezni</td><td>ECTS</td><td>Studijska grupa: Filozofija i druga st. grupa</td></tr>
<tr><td>Ciklus studija</td><td>I ciklus</td><td>Semestar</td><td>4.</td><td>Ak. godina</td><td>2022/23
2023/24.
2024/25.</td></tr>
<tr><td>Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Nema</td></tr>
<tr><td>Jezik izvođenja nastave</td><td colspan="5">Bosanski, hrvatski, srpski jezik</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Nastavnik</td><td>Ime i prezime</td><td colspan="4">Prof. dr. Samir Arnautović</td></tr>
<tr><td>Kontakt podaci</td><td>Kabinet: 68
E-mail: arnautovicunsa@gmail.com
Telefon: 253 118</td><td>Termin konsultacija</td><td colspan="2">Prema rasporedu konsultacija</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Saradnik</td><td>Ime i prezime</td><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td>Kontakt podaci</td><td>Kabinet:
E-mail:
Telefon:</td><td>Termin konsultacija</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>Sedmični broj kontakt sati</td><td colspan="5">Predavanja 2; vježbe 2;</td></tr>
<tr><td>Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Osnovno težište stavljeno je na Kritiku čistog uma i Kritiku moći suđenja, temeljna Kantova djela. Razumijevanje povijesno- filozofijskog značaja ovih knjiga, jeste osnovni zadatak koji se stavlja pred studente na početku petog semestra. Nakon razumijevanja osnova metafizike Immanuela Kanta, student se upućuje na razmatranje poslijekantovske filozofije, prije svega Fichteove filozofije, koja se interpretira u ontološkom značenju transcendentalne logike ovog filozofa. Schellingova filozofija, kao vrh transcendentalne filozofije, ali i njemačkog idealizma u cjelosti, na jednoj strane se interpretira kao u osnovi eksplikacija Kantove transcendentalne filozofije, a na drugoj kao mjesto iskoračenja iz problema koji se u bitnom određuju Kantovim konceptom mišljenja. U tom smislu Hegelova filozofija se pokazuje kao jedna vrsta kraja njemačkog idealizma, ali kraja koji istovremeno predstavlja raskid sa zahtjevima transcendentalne filozofije.</td></tr>
<tr><td>Cilj kolegija/ nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Studenti se upoznaju sa glavnim značenjima transcendentalne filozofije, tokovima i konstelacijama mišljenja sa glavnim fokusom na zasnivanje transcendentalne filozofije kod Immanuela Kanta. Studenti trebaju steći osnovne uvide puno značenje sintagme Kopernikanski obrat (naspram empirističko- racionalističke epistemologije).</td></tr>
<tr><td>Ishodi učenja</td><td colspan="5">Temeljno poznavanje problema transcendentalne filozofije.</td></tr>
</table>

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Metodičke napomene i informacije o načinu organiziranja nastave.
2.	Pojam transcendentalne filozofije i povijesno-filozofijske pretpostavke njenog zasnivanja
3.	Kantovo zasnivanje transcendentalne filozofije. Pojam uma kod Kanta.
4.	Razlika između uma i razuma kod Kanta. Transcendentalna filozofija i prevladavanje novovijekovnih koncecija filozofije.
5.	Problem apriornog i aposteriornog
6.	Matematika i mogućnosti mišljenja apriornog
7.	Transcendentalne pretpostavke morala
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	Kantova transcendentalna estetika
10.	Transcendentalna estetika i realitet zbilje
11.	Problem jedinstva čiste spoznaje
12.	Sinteza i transcendentalna analiza
13.	Um i metafizika subjektiviteta
14.	Zasnivanje metafizike spoznaje u transcendentalnoj filozofiji
15.	Subjekt i realitet zbilje
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Predavanja i vježbe
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	Esej	25	25%
2.	Parcijalni pismeni ispit	25	25%
3.	Završni ispit	50	50%
4.			
5.			
		Ukupno: _100_____bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

1. 1. U obzir se uzima aktivno učešće studenata u segmentu nastavnikovih predavanja: kvalitet njegove pripremljenosti (ovladavanje prethodnim gradivom), razina razumijevanja i upućenosti kod upita i komentara, kritička sposobnost.
2. Spomenuti elementi aktivnosti na predavanjima će pogotovo doći do izražaja na vježbama i zbog toga će biti više vrednovani.
3. Imajući u vidu specifičnost struke, pisanje seminarskih radova kao način obućavanja u akademskom pisanju i stjecanja neophodnog znanja za stručni rad ima posebnu važnost.
4. Test koji sadrži teme koje su bile problematizirane tokom semestra.
5. Završni ispit je također test/esej u kojem se nastoji procjeniti ukupno postignuće studenta u ovladavanju nastavnim sadržajima.Test/esej će obuhvatati teme predavanja i literature koja je data studentima.

Napomena: Ukoliko bude potrebe za tim, završni ispit može biti realiziran i kroz usmeni ispit, kao dodatni oblik provjere znanja.

Skala ocjenjivanja	Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi: a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova; b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda; c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda; d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda; e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;

	f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.
Literatura	*Obavezna* 1. Immanuel Kant. (1990): Kritika čistog uma. Beograd: BIGZ. 2. Immanuel Kant. (1991): Kritika moći suđenja. Beograd: BIGZ. 3. Immanuel Kant: Latinski spisi 4.F. W. J. Schelling. (1988): Forma i princip filozofije. Beograd: Nolit. 5. F. W. J. Schelling. (1986): Sistem transcendentalnog idealizma. Zagreb: Naprijed. 6. J. G. Fichte. (1974): Učenje o nauci/Osnovi cjelokupnog učenja o nauci. Zagreb: Naprijed. 7. G. W. F. Hegel. (1987): Fenomenologija duha. Zagreb: Naprijed. 8. F. Nietzsche. (1975) Tako je govorio Zarathustra. Zagreb: Mladost. 9. E. Husserl. (1975/1976): Kartezijanske meditacije. Zagreb: Centar za kulturnu djelatnost Saveza socijalističke omladine. 10. E. Husserl, *Kriza evropskih znanosti i transcendentalna fenomenologija*
	Dodatna 1. Samir Arnautović, *Transcendentalna filozofija i odrednice moderne* 2. Friedrich Heinrich Jacobi, *O Spinozinu nauku u pismima gospodinu Mosesu Mendelssohnu ; Spisi o sporu o božanskim stvarima i njihovoj objavi* 3. J. G. Fichte, *Transcendentalna logika*
Napomene	Ukoliko u toku semestra/školske godine, bude organiziran znanstveni skup koji tematizira filozofiju, studenti imaju obavezu sudjelovati na njemu, što će biti kompenzirano nastavnim satima.

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

Odsjek	Odsjek za filozofiju				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	**FILOZOFIJA (opći)**				
Šifra/kod	FIL FIL 100	Status (obavezni ili izborni)	Obavezan	ECTS	3
Ciklus studija	I	Semestar	I	Ak. godina	2022/23
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	-				
Jezik izvođenja nastave	bosanki				
Nastavnik	Ime i prezime	Nevad Kahteran			
	Kontakt podaci	Kabinet: 60 E-mail: nevad.kahteran@ff.unsa.ba; Telefon: 033/253-120	Termin konsultacija	Utorak: 11-13 Četvrtak: 13-16	
Saradnik	Ime i prezime				
	Kontakt podaci	Kabinet: E-mail: Telefon:	Termin konsultacija		
Sedmični broj kontakt sati	predavanja 1; seminar 1 vježbe ;				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Opći presjek povijesti filozofije propedeutičkog karaktera sa studente prvih godina našeg fakulteta.				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Opći ciljevi nastave Filozofije su potaknuti studenta kroz kratak prikaz povijesti filozofskog mišljenja da kroz analizu i racionalnu argumentaciju zauzme kritičko i autonomno stajalište u razumijevanju sebe i svijeta, odnosno da razvije kreativno i kritičko mišljenje.				
Ishodi učenja	Znanje: zna prikazati povijest filozofskog mišljenja, temeljne škole, pravce i predstavnike, kao i osnovne termine. Vještine: vješto analizira i racionalno argumentira kritičko i autonomno stajalište u razumijevanju sebe i svijeta. Kompetencije: razvijeno kreativno i kritičko mišljenje.				

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Pregled kursa, ispitne obaveze i literatura: (SOCRATES TO SARTRE: A HISTORY OF PHILOSOPHY By Samuel Enoch Stumph)
2.	Antičko razdoblje (predsokratici, Sokrat i sofisti)
3.	Platon, Aristotel, antička filozofija nakon Aristotela
4.	Srednjovjekovno razdoblje: združivanje filozofije i teologije
5.	Skolastički sustav Ibn Rushda/Averroesa
6.	Skolastički sustav Maimonidesa
7.	Skolastički sustav sv. Tome Akvinskog
8.	**Polusemestralna provjera znanja studenata**
9.	Moderno razdoblje: filozofija i razvitak znanosti
10.	Renesansa, racionalizam, empirizam
11.	Prosvjetiteljstvo
12.	Njemački idealizam
13.	Suvremeni period
14.	Analitička filozofija i egzistencijalizam
15.	Ka svjetskoj filozofiji
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	**Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu**
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Predavanja nastavnika uz uključenje asistenata i povremena gostovanja.

Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra

(struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)

Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	Polusemestralni test	30	30
2.	Dolasci	20	20
3.	Završni test	50	50
4.			
5.			
		Ukupno: 100 bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

- Polusemestralni test 30%, dolasci 20% i završni test 50%.

Napomena:

Skala ocjenjivanja

Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi:

a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova;
b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;
c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;
d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;
e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;
f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.

Literatura

Obavezna

Branko Bošnjak. Filozofija - uvod u filozofsko mišljenje i rječnik. Zagreb, 1985.

Dodatna

U skladu sa vlastitim preferencijama studenata i uklonima.

Napomene

Zadnja izmjena: 12. 09. 2022. godine N. Kartelan

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

Odsjek	Odsjek za filozofiju				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	**Filozofija za djecu (P4C) 1**				
Šifra/kod	FIL FIL 109	Status (obavezni ili izborni)	Obavezni (unutarnja i vanjska lista)	ECTS	3
Ciklus studija	Prvi (I.)	Semestar	Semestar: Prvi (I.)	Ak. godina	2022/23.
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	-				
Jezik izvođenja nastave	bosanski				
Nastavnik	Ime i prezime	Nevad Kahteran			
	Kontakt podaci	Kabinet: 60 E-mail: nevad.kahteran@ff.unsa.ba; Telefon: 033/253-120	Termin konsultacija	Utorak: 11-13 Četvrtak: 13-16	
Saradnik	Ime i prezime				
	Kontakt podaci	Kabinet: E-mail: Telefon:	Termin konsultacija		
Sedmični broj kontakt sati	predavanja 1; seminar 1; vježbe_____				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Projekat označava razvijanje razigranog i imaginativnog istraživanja kroz dječiju književnost, dječiju psihologiju, te kroz kritičnu i inkluzivnu pedagogiju, uobziruje dječiju znatiželju i tendenciju da postavljaju duboka i suštinska pitanja "imaginativnog filozofiranja", odnosno vježbe racionalnog razmišljanja u najranijem djetinjstvu (predlažemo uvođenje ovog predmeta u 7., 8. i 9. razred osnovne škole, ali i vrtiće), priječeći ono iracionalno u adolescenciji. Filozofija za djecu (P4C) je shvatljiv i regularan plan i program unutar kojeg se djeca vježbaju da steknu analitičke i logičke vještine kroz filozofska kazivanja i pripovijesti.				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Osnovni cilj ovog kolegija jeste da se student u zimskom semestru što temeljitije teorijski uvede u curriculum koji obuhvata djecu od 6 do 16 godina koji je razvio profesor Matthew Lipman i, k tomu još, cilj je osposobiti studente da predaju Filozofiju za djecu (P4C) kako bi mogli usmjeriti i izvježbati učenike za autonomno, kritičko, kreativno i skrbno mišljenje, razvijanje domišljatosti u kreativnosti i razvijanje misaonih vještina kroz dijalog.				

Ishodi učenja	Znanje: polaznici razumiju koncept kritičkog i kompleksnog mišljenja; polaznici razumiju i razlikuju vještine mišljenja Vještine: polaznici vješto ocjenjuju proces i ishod radionice filozofije za djecu; polaznici razumiju i vješto vrednuju različite pristupe filozofiji za djecu; Kompetencije: polaznici samostalno osmišljavaju i realiziraju radionice zasnovane na filozofiji za djecu, razvijaju zaključivanje uz upotrebu edukacijskih instrumenata, dijaloški nastavni metod (forma sokratovskog dijaloga), te znanje osnova dječije psihologije, koja pruža normative dječijeg razvitka i metodike izvođenja nastave filozofije.

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Refleksivni model edukacije. Pojam kritičkog mišljenja. Kompleksno mišljenje. Stimulus i agenda. Zajednica istraživača (Lipman, Dewey).
2.	Barijere prema kritičkom mišljenju. Emotivno i kognitivno djelovanje. Vještina slušanja.
3.	Odgovor i argument. Zajednica filozofskog istraživanja (McCall). Koncept relevantnosti.
4.	Kolbergove faze moralnog razvitka. Prevazilaženje subjektivizma, dogmatizma i relativizma.
5.	Evaluacija filozofije za djecu.
6.	Vještina čitanja. Kvadrat pitanje (Cam). Postavljanje i biranje pitanja.
7.	Uloga jezika. Idealni jezik u filozofiji za djecu. Vještina definiranja. Ekspertski timovi.
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	Objašnjenje, primjer i argument. Konceptualiziranje argumenta. Standardi koncepta.
10.	Principi sokratovskog ispitivanja (Brenifier).
11.	Vještina pisanja i interpretacije. Hermeneutika za djecu.
12.	Postavljanje ishoda radionice. Blum-Andersonova taksonomija.
13.	Osmišljavanje radionica filozofije za djecu.

14.	Hawajski program P4C
15.	Značaj uvođenja P4C u BiH: Stjecište između filozofije, pedagogije, psihologije i dječije književnosti u teoriji i praksi
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Predavanja nastavnika, seminari i hospitovanja
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	polusemestralni pismeni	25	25
2.	završni semestralni pismeni	25	25
3.	prisustvo na nastavi	30	30
4.	seminarski rad i prezentacija istog	20	20
5.			
		Ukupno:100 bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

- Polusemestralni pismeni 25 %; završni semestralni pismeni 25 %; prisustvo na nastavi 30 %; seminarski rad i prezentacija istog 20 %.

Napomena: Nabaviti nedostajuću prijeko potrebnu literaturu.

Skala ocjenjivanja	Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi: a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova; b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda; c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda; d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda; e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda; f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.

Literatura	*Obavezna* The Routledge International Handbook of Philosophy for Children (Eds by Maughn Rollins Gregory, Joanna Haynes, Karin Murris, © 2017 – Routledge, 266 strana). Thomas Jackson, GENTLY SOCRATIC INQUIRY (PDF). Journal Educational Perspectives (PDF).
	Dodatna *Đurđica Crvenko (2006.). Priručnik za metodiku nastave filozofije, Novi Sad: Filozofski fakultet, Odsek za filozofiju (uždbenik iz metodike nastave filozofije – ili temeljem preporuka kolega sa Odsjeka za pedagogiju). *Jean-François Lyotard (1988.), Postmoderna protumačena djeci (Le Postmoderne expliqué aux enfants); *Filozofija za otroke: kritično mišljenje, etična raziskovanja Jaz in drugi (Program osnovnoškolskega izobraževanja) (2006.) Učni načrt za izbirni predmet, Ministarstvo za šolstvo in šport, Ljubljana: Zavod RS za šolstvo; *Lipman, M (2003), Thinking in Education, Cambridge University Press; *Marinković, J. (1981.). Utemeljenost odgoja u filozofiji. Zagreb: Školska knjiga; *Marinković, J. (1990). Filozofija kao nastava. Zagreb: HFD; *Marinković, J. (2008.). Metodika nastave filozofije. Zagreb: Školske novine; *Ross Vasta, Marshall M. Haith, Scott A. Miller (2004.). Dječja psihologija. Zagreb: Naklada Slap (udžbenik iz dječije psihologije – ili temeljem preporuka kolega sa Odsjeka za psihologiju); *Tekstovi za obradu iz dječije književnosti (temeljem preporuka kolega sa Odsjeka za književnosti bh. naroda); Internet resursi (korisne mrežne stranice: P4C sites - Philosophy for Children).
Napomene	Posljednja izmjena: 12. 09. 2022. godine N. Kaltezan

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

Odsjek	Odsjek za filozofiju				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	**Filozofija za djecu (P4C) 2**				
Šifra/kod	FIL FIL 110	Status (obavezni ili izborni)	Obavezni (unutarnja i vanjska lista)	ECTS	9
Ciklus studija	Prvi (I.)	Semestar	Drugi (II.)	Ak. godina	2022./23.
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	-				
Jezik izvođenja nastave	bosanski				
Nastavnik	Ime i prezime	Nevad Kahteran			
	Kontakt podaci	Kabinet: 60 E-mail: nevad.kahteran@ff.unsa.ba; Telefon: 033/253-120	Termin konsultacija	Utorak: 11-13 Četvrtak: 13-16	
Saradnik	Ime i prezime				
	Kontakt podaci	Kabinet: E-mail: Telefon:	Termin konsultacija		
Sedmični broj kontakt sati	predavanja 1 sat; seminar/hospitovanje: 1 sat; vježbe____				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Projekat označava razvijanje razigranog i imaginativnog istraživanja kroz dječiju književnost, dječiju psihologiju, te kroz kritičnu i inkluzivnu pedagogiju, uobziruje dječiju znatiželju i tendenciju da postavljaju duboka i suštinska pitanja "imaginativnog filozofiranja", odnosno vježbe racionalnog razmišljanja u najranijem djetinjstvu (predlažemo uvođenje ovog predmeta u 7., 8. i 9. razred osnovne škole, ali i vrtiće), priječeći ono iracionalno u adolescenciji. Filozofija za djecu (P4C) je shvatljiv i regularan plan i program unutar kojeg se djeca vježbaju da steknu analitičke i logičke vještine kroz filozofska kazivanja i pripovijesti.				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Osnovni cilj ovog kolegija jeste da se student u ljetnjem semestru što temeljitije kroz praksu u predškolskom, osnovnom i srednješkolskom obrazovanju uvede u curriculum koji obuhvata djecu od 6 do 16 godina koji je razvio profesor Matthew Lipman i, k tomu još, cilj je osposobiti studente da predaju Filozofiju za djecu (P4C) kako bi mogli usmjeriti i izvježbati učenike za autonomno, kritičko, kreativno i skrbno mišljenje, razvijanje domišljatosti u kreativnosti i razvijanje misaonih vještina kroz dijalog.				

Ishodi učenja	Znanje: polaznici razumiju koncept kritičkog i kompleksnog mišljenja kroz praksu; polaznici razumiju i razlikuju vještine mišljenja u predškolskom, osnovnom i srednjoškolskom obrazovanju. Vještine: polaznici vješto ocjenjuju proces i ishod radionice filozofije za djecu u predškolskom, osnovnom i srednjoškolskom obrazovanju; polaznici razumiju i vješto vrednuju različite pristupe filozofiji za djecu; Kompetencije: polaznici samostalno osmišljavaju i realiziraju radionice zasnovane na filozofiji za djecu u predškolskom, osnovnom i srednjoškolskom obrazovanju, razvijaju zaključivanje uz upotrebu edukacijskih instrumenata, dijaloški nastavni metod (forma sokratovskog dijaloga), te znanje osnova dječije psihologije, koja pruža normative dječijeg razvitka i metodike izvođenja nastave filozofije.

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Izgradnja kritičkog, kreativnog i skrbnog mišljenja od kindergartena preko osnovne i srednje škole do fakulteta
2.	Children's BOOK of Philosophy: An introduction to the world's great thinkers and their big ideas. Penguin Random House, 2015.
3.	Evaluacija filozofije za djecu i jednomjesečno hospitovanje u kindergartenu uz radionice sa djecom. (odabir tema uz dogovor sa predmetnim nastavnikom i odgajateljem unutar kuće);
4.	Evaluacija filozofije za djecu i jednomjesečno hospitovanje u kindergartenu uz radionice sa djecom. (odabir tema uz dogovor sa predmetnim nastavnikom i odgajateljem unutar kuće);
5.	Evaluacije filozofije za djecu i jednomjesečno hospitovanje u osnovnoj školi uz radionice sa učenicima. (odabir tema uz dogovor sa predmetnim nastavnikom i razrednim nastavnikom unutar škole);
6.	Evaluacije filozofije za djecu i jednomjesečno hospitovanje u osnovnoj školi uz radionice sa učenicima. (odabir tema uz dogovor sa predmetnim nastavnikom i razrednim nastavnikom unutar škole);
7.	Evaluacije filozofije za djecu i jednomjesečno hospitovanje u osnovnoj školi uz radionice sa učenicima. (odabir tema uz dogovor sa predmetnim nastavnikom i razrednim nastavnikom unutar škole);
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	Osmišljavanje radionica filozofije za djecu za srednje škole i jednomjesečno hospitovanje u Trećoj gimnaziji (odabir tema uz dogovor sa predmetnim nastavnikom i kolegicom Sedžidom Hadžić otuda).

10.	Osmišljavanje radionica filozofije za djecu za srednje škole i jednomjesečno hospitovanje u Trećoj gimnaziji (odabir tema uz dogovor sa predmetnim nastavnikom i kolegicom Sedžidom Hadžić otuda).
11.	Osmišljavanje radionica filozofije za djecu za srednje škole i jednomjesečno hospitovanje u Trećoj gimnaziji (odabir tema uz dogovor sa predmetnim nastavnikom i kolegicom Sedžidom Hadžić otuda).
12.	Hawajski program P4C
13.	Hawajski program P4C
14.	Značaj uvođenja P4C u BiH: Stjecište između filozofije, pedagogije, psihologije i dječije književnosti u teoriji i praksi
15.	Značaj uvođenja P4C u BiH: Stjecište između filozofije, pedagogije, psihologije i dječije književnosti u teoriji i praksi
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Predavanja uz hospitovanje uz instrukcije predmetnog nastavnika i odgajatelja, odnosno razrednika i profesora filozofije u školi.
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	polusemestralni pismeni	20	20
2.	završni semestralni pismeni	20	20
3.	hospitovanje: kindergarten, osnovna i srednau škola	45	45
4.	radionica sa djecom	15	15
5.			
		Ukupno: 100 bodova	100%

	Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način: • Polusemestralni pismeni 20 %; završni semestralni pismeni 20 %; hospitovanje 45 % (po 15 % za kindergarten, osnovnu i srednju školu); radionica sa djecom 15 %. Napomena: Nabaviti prijeko potrebnu nedostajuću literaturu **(boldirano).**
Skala ocjenjivanja	Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi: a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova; b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda; c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda; d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda; e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda; f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.
Literatura	*Obavezna* **Children's BOOK of Philosophy: An introduction to the world's great thinkers and their big ideas.** Penguin Random House, 2015. **History, Theory and Practice of Philosophy for Children** **International Perspectives** Edited by Saeed Naji, Rosnani Hashim. 2017, str. 232 **Philosophy for Children** **Theories and praxis in teacher education** Edited by Babs Anderson © 2017 – Routledge, str . 154 **Philosophy for Young Children** **A Practical Guide** By Berys Gaut, Morag Gaut © 2012 – Routledge, str. 128.
	Dodatna *Dječja psihologija*. Zagreb: Naklada Slap (udžbenik iz dječije psihologije – ili temeljem preporuka kolega sa Odsjeka za psihologiju); *Tekstovi za obradu iz dječije književnosti (temeljem preporuka kolega sa Odsjeka za književnosti bh. naroda); Internet resursi (korisne mrežne stranice: P4C sites - Philosophy for Children).
Napomene	Posljednja izmjena: 12. 09. 2022. N. Karkotovac

023. godine

VIJEĆU FAKULTETA
OVDJE

Na osnovu člana 123. stav (1) Statuta Univerziteta u Sarajevu, broj: 01-1093-3-1/18 od 28. 11. 2018. godine, sekretar Univerziteta u Sarajevu - Filozofskog fakulteta daje sljedeće

MIŠLJENJE
za 13. elektronsku sjednicu Vijeća Fakulteta zakazanu za 6. 2. 2023. godine

TAČKA: SILABUSI ZA STUDIJSKU 2022/2023., 2023/2024. I 2024/2025. GODINU

- **ODSJEK ZA FILOZOFIJU - nastavni predmet** *IP Filozofija za djecu* **(ljetni semestar)**
- **ODSJEK ZA FILOZOFIJU - nastavni predmet** *Metafizika II* **(ljetni semestar)**
- **ODSJEK ZA HISTORIJU - IZMJENE I DOPUNE za nastavni predmet** *Intelektualna historija Evrope 1500-1918* **(ljetni semestar)**

Obrazloženje

Silabusi i izmjene i dopune silabusa sačinjene su u skladu sa Planom realizacije nastave za studijsku 2022/2023. godinu, korekcijama istog, važećim nastavnim planovima i programima i izmjenama i dopunama nastavnih planova i programa. Dostavljeni silabusi važit će za naredne tri studijske godine (2022/2023., 2023/2024. i 2024/2025. godina). Ukoliko u predviđenom periodu dođe do izmjena u sadržaju silabusa, odnosno kada novi predmeti dođu u primjenu, predmetni nastavnici imaju obavezu prije početka svake studijske godine dostaviti izmijenjeni, odnosno novi silabus.

Sastavni dio mišljenja je Prijedlog odluke.

AKT SAČINILI
SLUŽBA ZA NASTAVU

Taida Suljkić, viši stručni saradnik

Selma Žerić, viši stručni saradnik

Alma Ahmetspahić, šef Službe za nastavu

SEKRETAR FAKULTETA

Maida Bešić

ODOBRILI
PRODEKAN ZA FINANSIJSKO-ORGANIZACIJSKE POSLOVE FAKULTETA

Prof. dr. Adnan Busuladžić

PRODEKAN ZA NASTAVU I STUDENTSKA PITANJA FAKULTETA

Prof. dr. Jadranka Kolehović-Đapo

PRODEKAN ZA NAUČNOISTRAŽIVAČKI RAD, MEĐUNARODNU AKADEMSKU SARADNJU I IZDAVAŠTVO FAKULTETA

Doc. dr. Minka Džanko

DOSTAVITI
1. Vijeću Fakulteta
2. Arhiva

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET
Br. 02-04/15
Datum, 27. 1. 2023 god.

Vijeće Fakulteta
27.1.2023.

UNIVERZITET U SARAJEVU- FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA FILOZOFIJU

Sarajevo, 27. 1. 2023. godine

VIJEĆU FAKULTETA

Predmet: Korekcija plana nastave, silabus i proširenje liste IP za studijsku 2022/2023. godinu na Odsjeku za filozofiju

U prilogu dopisa dostavljamo korekciju plana realizacije nastave (opterećenja nastavnika) za ljetni semestar studijske 2022/2023. godine na osnovu izmjena i dopuna NPP-a 2019/2020. godina Odsjeka za filozofiju za prof. dr. Nevada Kahterana, proširenje liste izbornih predmeta za studijsku 2022/2023. godinu (ljetni semestar) na osnovu izmjena i dopuna NPP-a 2019/2020. godina Odsjeka za filozofiju i silabus za predmet IP Filozofija za djecu (II. semestar II. ciklus studija) koji su usvojeni na 4. e-sjednici Odsjeka za filozofiju održanoj 27. 1. 2023. godine.

PREDSJEDNIK VIJEĆA ODSJEKA

Prof. dr. Samir Arnautović

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

Odsjek	Odsjek za filozofiju				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	**IP Filozofija za djecu (P4C)**				
Šifra/kod	FIL FIL 419	Status (obavezni ili izborni)	Izborni (unutarnja i vanjska lista)	ECTS	3 (znastveni) 5 (nastavnički)
Ciklus studija	Drugi (II.)	Semestar	Semestar: Drugi (II.)	Ak. godina	2022/23. 2023/24. 2024/25.
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	-				
Jezik izvođenja nastave	bosanski				
Nastavnik	Ime i prezime	Nevad Kahteran			
	Kontakt podaci	Kabinet: 60 E-mail: nevad.kahteran@ff.unsa.ba; Telefon: 033/253-120	Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija	
Saradnik	Ime i prezime				
	Kontakt podaci	Kabinet: E-mail: Telefon:	Termin konsultacija		
Sedmični broj kontakt sati	predavanja 1; seminar 1; vježbe_____				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Projekat označava razvijanje razigranog i imaginativnog istraživanja kroz dječiju književnost, dječiju psihologiju, te kroz kritičnu i inkluzivnu pedagogiju, uobziruje dječiju znatiželju i tendenciju da postavljaju duboka i suštinska pitanja "imaginativnog filozofiranja", odnosno vježbe racionalnog razmišljanja u najranijem djetinjstvu (predlažemo uvođenje ovog predmeta u 7., 8. i 9. razred osnovne škole, ali i vrtiće), priječeći ono iracionalno u adolescenciji. Filozofija za djecu (P4C) je shvatljiv i regularan plan i program unutar kojeg se djeca vježbaju da steknu analitičke i logičke vještine kroz filozofska kazivanja i pripovijesti.				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Osnovni cilj ovog kolegija jeste da se student u zimskom semestru što temeljitije teorijski uvede u curriculum koji obuhvata djecu od 6 do 16 godina koji je razvio profesor Matthew Lipman i, k tomu još, cilj je osposobiti studente da predaju Filozofiju za djecu (P4C) kako bi mogli usmjeriti i izvježbati učenike za autonomno, kritičko, kreativno i skrbno mišljenje, razvijanje domišljatosti u kreativnosti i razvijanje misaonih vještina kroz dijalog.				

Ishodi učenja	Znanje: polaznici razumiju koncept kritičkog i kompleksnog mišljenja; polaznici razumiju i razlikuju vještine mišljenja Vještine: polaznici vješto ocjenjuju proces i ishod radionice filozofije za djecu; polaznici razumiju i vješto vrednuju različite pristupe filozofiji za djecu; Kompetencije: polaznici samostalno osmišljavaju i realiziraju radionice zasnovane na filozofiji za djecu, razvijaju zaključivanje uz upotrebu edukacijskih instrumenata, dijaloški nastavni metod (forma sokratovskog dijaloga), te znanje osnova dječije psihologije, koja pruža normative dječijeg razvitka i metodike izvođenja nastave filozofije.

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Refleksivni model edukacije. Pojam kritičkog mišljenja. Kompleksno mišljenje. Stimulus i agenda. Zajednica istraživača (Lipman, Dewey).
2.	Barijere prema kritičkom mišljenju. Emotivno i kognitivno djelovanje. Vještina slušanja.
3.	Odgovor i argument. Zajednica filozofskog istraživanja (McCall). Koncept relevantnosti.
4.	Kolbergove faze moralnog razvitka. Prevazilaženje subjektivizma, dogmatizma i relativizma.
5.	Evaluacija filozofije za djecu.
6.	Vještina čitanja. Kvadrat pitanje (Cam). Postavljanje i biranje pitanja.
7.	Uloga jezika. Idealni jezik u filozofiji za djecu. Vještina definiranja. Ekspertski timovi.
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	Objašnjenje, primjer i argument. Konceptualiziranje argumenta. Standardi koncepta.
10.	Principi sokratovskog ispitivanja (Brenifier).
11.	Vještina pisanja i interpretacije. Hermeneutika za djecu.
12.	Postavljanje ishoda radionice. Blum-Andersonova taksonomija.
13.	Osmišljavanje radionica filozofije za djecu.

14.	Hawajski program P4C
15.	Značaj uvođenja P4C u BiH: Stjecište između filozofije, pedagogije, psihologije i dječije književnosti u teoriji i praksi
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Predavanja nastavnika, seminari i hospitovanja
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	polusemestralni pismeni	25	25
2.	završni semestralni pismeni	25	25
3.	prisustvo na nastavi	30	30
4.	seminarski rad i prezentacija istog	20	20
5.			
		Ukupno:	100 bodova / 100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

- Polusemestralni pismeni 25 %; završni semestralni pismeni 25 %; prisustvo na nastavi 30 %; seminarski rad i prezentacija istog 20 %.

Napomena: Nabaviti nedostajuću prijeko potrebnu literaturu.

Skala ocjenjivanja	Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi: a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova; b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda; c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda; d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda; e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda; f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.

Literatura	*Obavezna* The Routledge International Handbook of Philosophy for Children (Eds by Maughn Rollins Gregory, Joanna Haynes, Karin Murris, © 2017 – Routledge, 266 strana). Thomas Jackson, GENTLY SOCRATIC INQUIRY (PDF). Journal Educational Perspectives (PDF).
	Dodatna *Đurđica Crvenko (2006.). Priručnik za metodiku nastave filozofije, Novi Sad: Filozofski fakultet, Odsek za filozofiju (uždbenik iz metodike nastave filozofije – ili temeljem preporuka kolega sa Odsjeka za pedagogiju). *Jean-François Lyotard (1988.), Postmoderna protumačena djeci (Le Postmoderne expliqué aux enfants); *Filozofija za otroke: kritično mišljenje, etična raziskovanja Jaz in drugi (Program osnovnoškolskega izobraževanja) (2006.) Učni načrt za izbirni predmet, Ministarstvo za šolstvo in šport, Ljubljana: Zavod RS za šolstvo; *Lipman, M (2003), Thinking in Education, Cambridge University Press; *Marinković, J. (1981.). Utemeljenost odgoja u filozofiji. Zagreb: Školska knjiga; *Marinković, J. (1990). Filozofija kao nastava. Zagreb: HFD; *Marinković, J. (2008.). Metodika nastave filozofije. Zagreb: Školske novine; *Ross Vasta, Marshall M. Haith, Scott A. Miller (2004.). Dječja psihologija. Zagreb: Naklada Slap (udžbenik iz dječije psihologije – ili temeljem preporuka kolega sa Odsjeka za psihologiju); *Tekstovi za obradu iz dječije književnosti (temeljem preporuka kolega sa Odsjeka za književnosti bh. naroda); Internet resursi (korisne mrežne stranice: P4C sites - Philosophy for Children).
Napomene	Posljednja izmjena: 27. 01. 2023. godine

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

<table>
<tr><td>Odsjek</td><td colspan="5">Odsjek za filozofiju</td></tr>
<tr><td>Naziv kolegija/ nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Historija istočnih filozofija I</td></tr>
<tr><td>Šifra/kod</td><td>FIL FIL 104</td><td>Status
(obavezni ili izborni)</td><td>Obavezni</td><td>ECTS</td><td>Broj ECTS kredita: 7
DP. 4
FIL. SOC. 5</td></tr>
<tr><td>Ciklus studija</td><td>Prvi (I)</td><td>Semestar</td><td>Prvi (I)
Treći (III)</td><td>Ak. godina</td><td>2021./2012.</td></tr>
<tr><td>Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta</td><td colspan="5">-</td></tr>
<tr><td>Jezik izvođenja nastave</td><td colspan="5">bosanski</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Nastavnik</td><td>Ime i prezime</td><td colspan="4">Nevad Kahteran</td></tr>
<tr><td>Kontakt podaci</td><td>Kabinet: 60
E-mail: nevad.kahteran@ff.unsa.ba;
Telefon: 033/253-120</td><td>Termin konsultacija</td><td colspan="2">Utorak: 11-13
Četvrtak: 13-16</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Saradnik</td><td>Ime i prezime</td><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td>Kontakt podaci</td><td>Kabinet:
E-mail:
Telefon:</td><td>Termin konsultacija</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>Sedmični broj kontakt sati</td><td colspan="5">predavanja 3 sata; seminar 3 sata; vježbe_____</td></tr>
<tr><td>Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Historija istočnih filozofija 1, kolegij koji je uveden prije skoro pola stoljeća na Odsjeku za filozofiju i sociologiju s ciljem praćenja trendova u našem regionu i svijetu u pogledu proučavanja filozofskih prinosa Istoka na osnovnom studiju, te njihovog komparativnog proučavanja sa zapadnjačkim filozofskim tradicijama na II i III ciklusu (indijska, kineska i japanska filozofska tradicija).</td></tr>
<tr><td>Cilj kolegija/ nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Osnovni cilj ovog kolegija jeste da se student u zimskom semestru što temeljitije uvede u glavne metafizičke tradicije Istoka (bitno određenje istočnjačkih filozofija i razlika naspram zapadnjačke filozofije; izvornost i međusobne razlike; prevladavanje "europocentrističkog" gledišta u pogledu istočnjačkih filozofskih tradicija; značenje duhovne predaje i pojam vremena, književnih djela i filozofije - komparativistički pristup u prikazu indijske, kineske i japanske filozofije). Studentima koji studiraju kombinovani studij (filozofija i druga studijska grupa, filozofija i sociologija) nastava će biti realizovana sa manjim brojem sati (u skladu s opterećenjem nastavnog plana), a ispiti će biti prilagođeni nastavnim planom i programom.</td></tr>
</table>

Ishodi učenja	Znanje: zna osnove indijske, kineske i japanske filozofije, tj. glavne metafizičke tradicije Istoka (bitno određenje istočnjačkih filozofija i razlika naspram zapadnjačke filozofije; izvornost i međusobne razlike; prevladavanje «europocentrističkog» gledišta u pogledu istočnjačkih filozofskih tradicija; značenje duhovne predaje i pojam vremena, književnih djela i filozofije – komparativistička dimenzija istraživanja indijske, kineske i japanske filozofije). Vještine: vješto prepoznaje indo-iranski, kineski i japanski pogled na svijet i njihove raznolike filozofske tradicije, povlačeći moguće veze i dosluh između njih, uz poseban naglasak na osnovnoj terminologiji i terminološkim raščlambama. Kompetencije: Ovaj kolegij (HIF 1) je uveden prije skoro pola stoljeća pod tadašnjim nazivom Filozofija istočnih naroda, a sa ciljem sticanja kompetencija u praćenju trendova u našem regionu i svijetu u pogledu proučavanja filozofskih prinosa Istoka na osnovnom studiju, te njihovog komparativnog proučavanja na II I III ciklusu (indijska, kineska i japanska filozofska tradicija).

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Edward Saidov Orijentalizam i različitost kategorijalnih struktura istočnjačkog modela mišljenja
2.	**Osnove indo-iranskog pogleda na svijet** Vede i Avesta te razvoj mazda-yasne (Zaratuštrinog kulta mudrosti)
3.	Upanišadi
4.	Filozofija Upanišada i povijesni pregled
5.	*Bhagavad-gītā* i njen značaj za indijsku misao
6.	**Indijski heterodoksni sustavi** (indijski materijalizam, đainizam, buddhizam i buddhističke škole) **Šest ortodoksnih sustava:** Nyāya i Vaišešikam (logika i filozofija prirode), Sāmkhya i Yoga (antropologija i praktična filozofija), Pūrva i Uttara mīmāmsā (Vedānta) - egzegetska analiza vedskih tekstova i metafizika.
7.	**Suvremeni trendovi u indijskoj filozofiji**
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	**Kineska filozofija** Opća obilježja i povijesni uvod
10.	**Taoizam i Konfucijanizam (Lao-ce, Čuang-ce i Kung Fu-ce)** Kasniji razvoj Lao-ceove i Konfucijeve nauke

11.	Yin i Yang, filozofija prirode
12.	**Onto-hermenutička interpretacija kineske filozofije dvadesetog stoljeća**
13.	**Japanska filozofija** Opća obilježja Haiku poezija Šintoizam
14.	**Zen-buddhizam**
15.	**Moderni europski utjecaji i nastanak filozofske škole iz Kyota**
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Predavanja i seminari
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	seminarski rad	20	20
2.	polusemestralni test	25	25
3.	završni test	25	25
4.	Prisustvo na nastavi	30	30
5.			
		Ukupno: 100 bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

- Seminar 20 %, drugi seminar 20 %, polusemestralni pismeni 25 %, završni semestralni pismeni 25 %, prisustvo na nastavi 30 %.

Napomena:

Skala ocjenjivanja	Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi: a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova; b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda; c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda; d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda; e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda; f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.
Literatura	*Obavezna* 1. Nevad Kahteran & Bo Mou (eds), *Nove granice kineske filozofije*, El-Kalem, Sarajevo, 2018.; 2. Nevad Kahteran & James W. Heisig (eds), *Nove granice japanske filozofije*, Šahinpašić & Nanzan, Sarajevo, 2009; 3. Čedomil Veljačić, *Razmeđa azijskih filozofija*, tom I i II, Sveučilišna naklada "Liber", Zagreb, 1978.; 4. James W. Heisig, *Filozofi ništavila: esej o Kyoto školi*, Kult B, Sarajevo, 2007.; 5. Toshihiko Izutsu, *The Structure of Oriental Philosophy*, I & II, Keio University Press, 2008.
	Dodatna 1. Sarvepali Radakrišnan, *Indijska filozofija*, tom I i II, "Nolit", Beograd, 1964. (alternativno); 2. Đuzepe Tuči, *Istorija indijske filozofije*, "Nolit", Beograd, 1982. (alternativno); 3. Dušan Pajin, *Filozofija upanišada*, "Nolit", Beograd, 1980.; 4. Hiriyana, *Osnovi indijske filozofije*, "Naprijed", Zagreb, 1980. (alternativno); 5. Fung Ju-Lan, *Istorija kineske filozofije*, "Nolit", Beograd, 1971.; 6. Bo Mou (ed.), *History of Chinese Philosophy*, Routledge, London-New York, 2009; 7. Čedomil Veljačić, *Filozofija istočnih naroda* (hrestomatija, knjiga XI i XII), Nakladni zavod "Matice hrvatske", Zagreb, 1983. (alternativno); 8. Muhammed Iqbal, *Razvoj metafizike u Perziji*, "Connectum", Sarajevo, 2004.; 9. Heisig, Kasulis, Maraldo (eds), *Japanese Philosophy: A Sourcebook*, University of Hawai'i Press, Honolulu, 2011.; 10. Osman Bakar & Cheng Gek Nai, *Islam i konfucijanstvo: civilizacijski dijalog*, El-Kalem, Sarajevo, 2018. 11. *Daoizam*, Demetra: Zagreb, 2002. 12. Reza Shah Kazemi, *Common Ground between Islam and Buddhism*, 2010. 13. Fathullah Mujtabai, *Hindusko-muslimanske kulturne relacije*, Sarajevo: FFUNSA, e-knjiga, 2020.).
Napomene	Posljednja izmjena: 12. 09. 2022. godine N. Kahteran

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

Odsjek	Odsjek za filozofiju				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	**Historija istočnih filozofija II**				
Šifra/kod	FIL FIL 212 FIL FIL 108	Status (obavezni ili izborni)	Obavezni	ECTS	Broj ECTS kredita: 7 DP. 4 FIL. SOC. 5
Ciklus studija	Prvi (I) Prvi (I)	Semestar	Drugi (II) Četvrti (IV)	Ak. godina	2022./2023.
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	-				
Jezik izvođenja nastave	bosanski				
Nastavnik	Ime i prezime	Nevad Kahteran			
	Kontakt podaci	Kabinet: 60 E-mail: nevad.kahteran@ff.unsa.ba; Telefon: 033/253-120	Termin konsultacija	Utorak: 11-13 Četvrtak: 13-16	
Saradnik	Ime i prezime				
	Kontakt podaci	Kabinet: E-mail: Telefon:	Termin konsultacija		
Sedmični broj kontakt sati	predavanja 3 sata; seminar 3 sata; vježbe_____				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Studenti prate ciklus predavanja iz **osnova arapsko-islamske filozofije** u ljetnjem semestru, gdje se svaki od uključenih modela mišljenja nastoji promatrati u sklopu njihovih osnovnih škola i predstavnika – povlačeći moguće veze i dosluh između njih, uz poseban naglasak na osnovnoj terminologiji i terminološkim raščlambama. U toku semestra student je obavezan da pročita pet djela po vlastitom odabiru tijekom ljetnjeg semestra koja su se u izvodima ili cjelovito obrađivala na seminarima, kao osnovnu kritičku literaturu o njima koja je navedena u ovom programu – uz obavezu da u dogovoru sa nastavnikom napiše seminarski rad na zadanu temu.				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Tijekom trajanja ljetnjeg semestra **uvod u islamsku filozofsku tradiciju i osnovne škole i predstavnike** (značenje i koncept filozofije u islamu, definicija, izvori, metodologija, faktori utjecaja na nastanak, područja interesovanja islamske filozofije i njen odnos sa drugim islamskim naukama; grčka i sirijska pozadina te indijsko i perzijsko zaleđe i utjecaj). Potom, već na samom kraju da mu se ponudi **pregled prinosa autora sa ovih prostora (islamska misao u Bosni i Hercegovini i Balkanu)**. Studentima koji studiraju kombinovani studij				

	(filozofija i druga studijska grupa, filozofija i sociologija), nastava će biti realizovana sa manjim brojem sati (u skladu sa opterećenjem nastavnog plana), a ispiti će biti prilagođeni nastavnim planom i programom.
Ishodi učenja	Znanje: u današnjoj prevalirajućoj kakofoniji u pogledu ove tradicije student zna modele mišljenja unutar arapsko-islamske filozofske tradicije, kao i temeljne škole i predstavnike. Vještine: vješto razaznaje islamsko filozofsko mišljenje od ideoloških redukcionizama i nagrđivanja, tj. univerzalizam i pluralizam islamskih modela mišljenja vs. partikularizma i ekskluzivizma ideološkog sektašenja. Kompetencije: student je u stanju graditi vlastiti kritički odnos i upoređivati arapsko-islamsku filozofiju sa zapadnjačkim modelima mišljenja, povlačeći moguće veze i dosluh između njih, uz poseban naglasak na osnovnoj terminologiji i terminološkim raščlambama, te je upoznat sa prinosima istoj autora sa ovih prostora.

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	**Arapsko-islamska filozofija** **Značenje i koncept filozofije u islamu i rana povijest islamske teologije i počeci filozofske problematike (S.H. Nasr & Oliver Leaman, eds., History of Islamic Philosophy)**
2.	**Istočna i zapadna islamska skolastika:** **a) Rani islamski filozofi na Istoku (al-Kindī, al-Fārābī, Ibn Sīnā/Avicenna, Muhammed ibn Zekerijjā' ar-Rāzī, Braća čistote/Ihwānu-s-Safā', Ibn Miskawajh, Abū Hāmid al-Gazzālī)** **b) Islamski filozofi u al-Andalusu (Ibn Masarra, Ibn Bādždža/Avempace, Ibn Tufayl, Ibn Rushd, Ibn Sab'īn, Ibn Khaldūn) (M. Sharif, H. Corbin, H. Daiber i drugi)**
3.	**Alfarabi i utemeljenje islamske političke filozofije (M. Mahdi)** **Nauka o državi i povijesti (Ibn Haldūn)** **Politički aspekti islamske filozofije (C.E. Butterworth)**
4.	**Protuslovlje između al-Gazzālījeve i Ibn Ruždove/Averroesove filozofije: sukob mišljenja u svjetlosti vjere i razuma (razmatranje središnjih pitanja dva Tahāfuta)**
5.	**Uvod u sufijsku tradiciju ('Ajn al-Kudāt al-Hamadānī, Šihābu-d-Dīn Suhrawardī i iluminacionistička tradicija – hikmat al-ishrāk, Ibn 'Arabī i ideja «jedinstva u mnoštvu» - al-wāhidijja) (S.H. Nasr & M. Aminrazavi; M. Lings)**
6.	**Predstavnici kasnije islamske filozofije (at-Tūsī, Mīr Dāmād, Mullā Sadrā Shirāzī) i ši'itska duhovnost (H. Corbin)**
7.	**Jevrejska filozofska tradicija u islamskom kulturnom svijetu**

	(Saadiah Gaon al-Fayyumi, Ibn Gabirol, Judah Halevi, Maimonides, Rabbi Levi ben Gershom/Gersonides) (L.E. Goodman)
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	**Moderne interpretacije islamske filozofije na Zapadu (H. Hanafi)** **Suvremena islamska filozofija (O. Leaman)**
10.	**Islamska misao u Bosni i Hercegovini**
11.	**Abdullah-efendija Bosnawi, Tumačenje dragulja Poslaničke mudrosti (R. Hafizović)** **Hasan Kafija Pruščak (A. Ljubović & F. Nametak i El-Kalem, 2015.)**
12.	**Derviški redovi u Bosni i Hercegovini (Dž. Ćehajić)**
13.	**Filozofija S. H. Nasra (W.C. Chittick i N. Kahteran)**
14.	**Historija islama u njemačkoj misli: od Leibniza do Nietzschea (Ian Almond)** **Novi orijentalisti: postmoderna predstavljanja islama od Foucaulta do Baudrillarda (Id.)**
15.	**Suvremeni predstavnici islamske i uporedne filozofije (SPh 62, 2/2016)**
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17. **18.**	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Predavanje nastavnika i rad u seminaru sa studentima

Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra

(struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)

Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	polusemestralni pismeni	25	25
2.	seminarski rad i prezentacija	20	20
3.	završni semestralni pismeni	25	25
4.	prisustvo na nastavi	30	30
5.			
		Ukupno: 100 bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

- Seminar 20 %, drugi seminar 20 %, polusemestralni pismeni 25 %, završni semestralni pismeni 25 %, prisustvo na nastavi 30 %.

Napomena:

Skala ocjenjivanja

Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi:

a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova;
b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;
c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;
d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;
e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;
f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.

Literatura

Obavezna

1. John I. Esposito, *Što bi svatko trebao znati o islamu*, FFDI, Zagreb, 2003.
2. S. H. Nasr, *Srce islama: trajne vrijednosti za čovječanstvo*, "El-Kalem", Sarajevo, 2002.
3. M. M. Sharif, *Historija islamske filozofije*, tom I i II, "August Cesarec", Zagreb, 1988. (alternativno)
4. S. H. Nasr, *Tri muslimanska mudraca*, "El-Kalem", Sarajevo, 1993.
5. Ebu Hamid al-Gazali, *Nesuvislost filozofa*, Zagreb, 1993. (alternativno);
6. Ibn Rušd/Averroes, *Nesuvislost nesuvislosti*, "Naprijed", Zagreb, 1988. (alternativno).
7. Ian Almond, *Historija islama u njemačkoj misli: od Leibniza do Nietzschea*, El-Kalem, Sarajevo, 2019.
8. Nevad Kahteran, *Rumijeva filozofija Ljubavi*, BTC Šahinpašić, Sarajevo, 2007.

Dodatna

1. Seyyed Hossein Nasr & Oliver Leaman (eds), *History of Islamic Philosophy*, Routledge, London & New York, 1996.
2. Hans Daiber, *Borba za znanjem u islamu: neki historijski aspekti*, "Kult B", Sarajevo, 2004.
3. Hans Daiber, *Islamska filozofija: inoviranje i posredovanje između grčke i srednjovijekovne europske misli*, "Kult B", Sarajevo, 2007.

	4. Oliver Leaman, *Izgubljeno u prijevodu: eseji iz islamske i jevrejske filozofije*, "Buybook", Sarajevo, 2004. 5. Amir Ljubović, *Logička djela Bošnjaka na arapskom jeziku*, Orijentalni institut u Sarajevu, 1996. 6. *Hasan Kafi Pruščak*, El-Kalem, Sarajevo, 2015. 7. Osman Bakar & Cheng Gek Nai, *Islam i konfucijanstvo: civilizacijski dijalog*, El-Kalem, Sarajevo, 2018. 8. Nevad Kahteran (ed.), *Platforma za islamsko-konfucijansko-daoistički dijalog na Balkanu*, ITD Sedam, Sarajevo, 2010.
Napomene	Zadnja izmjena: 12. 09. 2022. godine N. Kahteran

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

Odsjek	Odsjek za filozofiju				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	**IP Komparativna filozofija**				
Šifra/kod	FIL FIL 507	Status (obavezni ili izborni)	Izborni	ECTS	3
Ciklus studija	Drugi (II)	Semestar	Treći (III.)	Ak. godina	2022./2023.
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	-				
Jezik izvođenja nastave	bosanski				
Nastavnik	Ime i prezime	Nevad Kahteran			
	Kontakt podaci	Kabinet: 60 E-mail: nevad.kahteran@ff.unsa.ba; Telefon: 033/253-120	Termin konsultacija	Utorak: 11-13 Četvrtak: 13-16	
Saradnik	Ime i prezime				
	Kontakt podaci	Kabinet: E-mail: Telefon:	Termin konsultacija		
Sedmični broj kontakt sati	predavanja 1 sat; seminar 1 sat; vježbe_____				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Kolegij Komparativna filozofija je historijski nužan projekat uspostave kritičkog diskursa između različitih filozofskih sustava i mislitelja koji pripadaju tim različitim kulturama i tradicijama i ima za cilj proširivanje filozofskih horizonata i mogućnosti razumijevanja naših studenata koji su uključeni u njezino proučavanje na II ciklusu.				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Kroz ovaj kolegij na postdiplomskom studiju studenti treba da se uvedu u glavne tradicije nezapadnjačkih filozofija, gradeći uporedo moguće linkove sa onima zapadnjačkima, te da se kroz sržne pojmove i već postojeće linkove u njihovom historijskom i kulturološkom kontekstu razmotre neka od temeljnih pitanja ovdje uključenih filozofskih tradicija. Uspostava kritičkog diskursa između različitih filozofskih sustava i mislitelja koji pripadaju tim različitim kulturama i tradicijama ima za cilj proširenje filozofskih horizonata i mogućnosti razumijevanja studenata koji su uključenjeni u njezino proučavanje. Naročita zadaća i cilj koji ima komparativna filozofija jeste uspostava internacionalnog mira i dubljeg razumijevanja u konkretnom, praktičnom i istodobno intelektualnom poduhvatu unutar multikulturnih zajednica, dok je jedan od trajnih ciljeva iste bio taj da učini evidentnim temeljne spoznajne i evaluativne pretpostavke tradicija koje su različite od naše vlastite, uz očekivanja da zadobijemo veću jasnoću i bolje razumijevanje o pretpostavkama koje nas informiraju o nečijoj tradiciji.				

Ishodi učenja	Znanje: komparativna filozofija u svojemu najširem kulturološkom modalitetu - student zna da učini evidentnim temeljne spoznajne i evaluativne pretpostavke tradicija koje su različite od naše vlastite Vještine: Bez obzira da li je to u etici, metafizici, estetici, ili bilo kojoj drugoj filozofskoj disciplini, student vješto može identificirati filozofske probleme koji se provlače kroz različite tradicije, te može koristiti resurse ovih tradicija kako bi proširio svoje vlastito filozofsko razumijevanje i djelovanje. Kompetencije: studenti bi trebali biti u stanju da proučavaju azijsku filozofiju i druge nezapadnjačke tradicije u svrhu obogaćivanja njihovog filozofskog backgrounda, a kako bi im se omogućilo da se bolju hrvaju sa filozofskim problemima koji ih zanimanju, budući da u eri globalizacije ovakovrsna istraživanja danas predstavljaju mega-trend u filozofiji sa ciljem redefiniranja filozofije i posvješćivanja nužnosti uvođenja intertradicionalnih, interkulturalnih, intersustavnih, integrativnijih i globalnijih studija.

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Upoznavanje sa studentima i uvod u komparativnu filozofiju
2.	Predmetna materija komparativne filozofije
3.	Komparativna filozofija i filozofska sinteza
4.	Metode komparativne filozofije
5.	Pluralizam u filozofskim curriculumima
6.	Istočnjačka misao i njezino mjesto u komparativnoj filozofiji
7.	Nužnost uporednih proučavanja i razmatranja unutar islamske filozofije
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	The Structure of Oriental Philosophy (Volume 1 & 2)
10.	The Misty Land of Ideas and the Light of Dialogue: An Anthology of Comparative Philosophy: Western & Islamic
11.	Constructive Engagement of Analytic and Continental Approaches in Philosophy
12.	Japanese and Continental Philosophy

13.	Islam and Confucianism
14.	Čedomil Veljačić (Bhikkhu Nanajivako) & Special Issue of Synthesis Philosophica on Islamic and Comparative Philosophy, 62 (2-2016)
15.	N. Kahteran, *Komparativna filozofija* (FF UNSA, Sarajevo, 2009.) Synthesis Philosophica, No. 62_2/2016 **N. Kahteran, *The Role of Comparative Philosophy in Bosnia and Herzegovina: Philosophising at the Big Fault Line* (Cambridge Scholars Publishing, 2021.)**
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Predavanja nastavnika i rad u seminarima sa studentima
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	polusemestralni pismeni	25	25
2.	završni semestralni pismeni	25	25
3.	prisustvo na nastavi	30	30
4.	Seminarski rad i prezentacija	20	20
5.			
		Ukupno: 100 bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

- Polusemestralni pismeni 25 %; Završni semestralni pismeni 25 %;
- Prisustvo na nastavi 30 %; Seminarski rad i prezentacija istog 20 %.

Napomena:

Skala ocjenjivanja	Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi: a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova; b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda; c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;

	d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda; e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda; f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.
Literatura	*Obavezna* Nevad Kahteran, Komparativna filozofija, Filozofski fakultet Sarajevo, 2009. Comparative and Islamic Philosophy (Nevad Kahteran & Daniel Bučan, eds.) u: *Synthesis Philosophica*, No. 62_2/2016 N. Kahteran, The Role of Comparative Philosophy in Bosnia and Herzegovina: Philosophising at the Big Fault Line (Cambridge Scholars Publishing, 2021.)
	Dodatna 1. Ames, Roger, ed. *The Aesthetic Turn: Reading Eliot Duetsch on Comparative Philosophy*. Chicago: Open Court, 1999. 2. Bahm, A., *Comparative Philosophy: Western, Indian and Chinese Philosophies Compared* (Albuquerque, NM: World Books, 1977. 3. Blocker, H. Gene. *World Philosophy: An East-West Comparative Introduction to Philosophy.* Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall, 1999. 4. Deutsch, Eliot. *Introduction to World Philosophies*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall, 1997. 5. Deutsch, Eliot and Ron Bontekoe, edts. *A Companion to World Philosophies*. Oxford: Blackwell, 1997. 6. Dilworth, David. *Philosophy in World Perspective: A Comparative Hermeneutic of the Major Theories*. New Haven: Yale University Press. 7. Foster, L. & P. Herzog (edts), *Defending Diversity: Contemporary Philosophical Perspectives on Pluralism and Multiculturalism* (Ameherst, MA: University of Massachussetts Press, 1944. 8. Harvey, D., *The Condition of Postmodernity: An Inquiry into the Conditions of Cultural Change* (Oxford: Blackwell, 1990. 9. Hourani, A., *Islam in European Thought* (Cambridge University Press, 1991). 10. Masson'Oursel, Paul. *Comparative Philosophy*. London: Routledge, 2000. 11. Paya, Ali (ed.). *The Misty Land of Ideas and the light of dialogue: An Anthology of Comparative Philosophy – Western & Islamic*, ICAS Press, 2013. 11. Parkes, Graham, ed. *Heidegger and Asian Thought*. Chicago: University of Chicago Press, 1991. 12. Raju, P.T. *Introduction to Comparative Philosophy*. Reprint ed. Delhi: Motilal Banarsidass, 1997. 13. Scharfstein, Ben-Ami. *A Comparative History of World Philosophy: From the Upanishads to Kant*. Albany: State University of New York Press, 1998. 14. *From Africa to Zen: An Invitation to World Philosophy*. Lanham, MD. Rowman & Littlefield Publishers, 1993. 15. Turner, B.S., *Orientalism, Postmodernism and Globalism* (Routledge, 1994). 16. Devid E. Kuper, *Svetska filozofija: Istorijski uvod*. Svetovi/Novi Sad, 2004.
Napomene	Posljednja izmjena: 12. 09. 2022. godine N. Kahteran

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

Odsjek	Odsjek za filozofiju				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	**Metodika nastave filozofije 1**				
Šifra/kod	FIL FIL 504	Status (obavezni ili izborni)	Obavezni	ECTS	8
Ciklus studija	Drugi (I)	Semestar	Treći (III)	Ak. godina	2022./2023.
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	-				
Jezik izvođenja nastave	bosanski				
Nastavnik	Ime i prezime	Nevad Kahteran			
	Kontakt podaci	Kabinet: 60 E-mail: nevad.kahteran@ff.unsa.ba; Telefon: 033/253-120	Termin konsultacija	Ponedjeljak: 08-11 Srijeda: 08-11 Petak: 08-12	
Saradnik	Ime i prezime				
	Kontakt podaci	Kabinet: E-mail: Telefon:	Termin konsultacija		
Sedmični broj kontakt sati	predavanja 3 sata; seminar 3 sata; hospitovanje 1 sat				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Upoznavanje naših studenata s temeljnim metodičkim aspektima izvođenja nastave filozofije, etike i logike, te kroz teorijski rad, vježbe i hospitovanje u Gimnaziji Obala prinos stjecanju umijeća i znanja primjerenih nastavničkoj kompetenciji, prije svega za izvođenje nastave filozofije, logike i etike u gimnazijama i drugim srednjim školama.				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Osposobiti **teorijski** studente za visoko kvalitetno vođenje nastave u srednjim i osnovnim školama na osnovu edukacije u temljnim principima metodike nastave. Također, izgraditi kod studenata duhovne pretpostvake za problematiziranje čina edukacije i odgoja kao jedinstvenog obrazovnog-egzistencijalnog čina.				
Ishodi učenja	Znanje: student teorijski poznaje nastavu i nastavni proces, poznaje metode nastave društvenih i humanističkih predmeta; poznaje teorijski nastavne cilje za navedene nastavne predmete; poznaje odgovarajuće nastavne metode za nastavne predmete i nastavne jedinice; poznaje način ocjenjivanja učeničkog i nastavničkog rada. Vještine: vješto primjenjuje naučene teoretske obrasce u praksi i radu sa učenicima učeći na primjerima drugih i svojemu vlastitom. Kompetencije: student je osposobljen izvoditi nastavu iz navedenih predmeta u osnovnim i srednjim školama.				

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Upoznavanje studenata sa predmetom i literaturom, kao i obavezom hospitovanja
2.	Uvodna razmatranja
3.	Postupci uvođenja u filozofsko mišljenje
4.	Poticanje analize uočenih pitanja kao oblik uvođenja
5.	Primjeri scenarija, sinopsisa i ideja za obradu nastavnog sadržaja
6.	Provjera znanja i ocjenjivanja
7.	Završna riječ i priprema za hospitovanje u Trećoj Gimnaziji ili Gimnaziji Obala
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	Hospitovanje u Gimnaziji Obala ili Treća Gimnazija
10.	Hospitovanje u Gimnaziji Obala ili Treća Gimnazija
11.	Hospitovanje u Gimnaziji Obala ili Treća Gimnazija
12.	Hospitovanje u Gimnaziji Obala ili Treća Gimnazija
13.	Hospitovanje u Gimnaziji Obala ili Treća Gimnazija
14.	Hospitovanje u Gimnaziji Obala ili Treća Gimnazija
15.	Hospitovanje u Gimnaziji Obala ili Treća Gimnazija
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Predavanja nastavnika i hospitovanje
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	polusemestralni pismeni	25	25
2.	hospitovanje	25	25
3.	prisustvo na nastavi	30	30
4.	seminarski rad i prezentacija	20	20
5.			
		Ukupno: 100 bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

- Polusemestralni pismeni 25 %; Obavljeno hospitovanje u Gimnaziji Obala 25 %; Prisustvo na nastavi 30 %; seminarski rad i prezentacija istog 20 %.

Napomena:

Skala ocjenjivanja	Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi: a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova; b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda; c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda; d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda; e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda; f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.
Literatura	*Obavezna* Marinković, Josip.(2008) Metodika nastave filozofije (Zagreb: ŠN.).
	Dodatna 1. Kyriacou, Chris. (2001) Temeljna nastavna umijeća (Zagreb: Educa). 2. Marinković, Josip.(1990) Filozofija kao nastava (Zagreb:HFD). 3. Marinković, Josip (2008) Učiteljstvo kao poziv, Zagreb: Kruzak. 4. Marinković, Josip.(1990) Filozofija kao nastava (Zagreb:HFD).
Napomene	Posljednja promjena: 12. 09. 2022. godine N. Karuterdan

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

Odsjek	Odsjek za filozofiju				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	**Metodika nastave za filozofiju 2**				
Šifra/kod	FIL FIL 504	Status (obavezni ili izborni)	Obavezni	ECTS	8
Ciklus studija	Drugi (I)	Semestar	Treći (III)	Ak. godina	2022./2023.
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	-				
Jezik izvođenja nastave	bosanski				
Nastavnik	Ime i prezime	Nevad Kahteran			
	Kontakt podaci	Kabinet: 60 E-mail: nevad.kahteran@ff.unsa.ba; Telefon: 033/253-120	Termin konsultacija	Ponedjeljak: 08-11 Srijeda: 08-11 Petak: 08-12	
Saradnik	Ime i prezime				
	Kontakt podaci	Kabinet: E-mail: Telefon:	Termin konsultacija		
Sedmični broj kontakt sati	predavanja 3 sata; seminar 3 sata; hospitovanje 1 sat				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Upoznavanje naših studenata s temeljnim metodičkim aspektima izvođenja nastave filozofije, etike i logike, te kroz teorijski rad, vježbe i hospitovanje u Gimnaziji Obala prinos stjecanju umijeća i znanja primjerenih nastavničkoj kompetenciji, prije svega za izvođenje nastave filozofije, logike i etike u gimnazijama i drugim srednjim školama.				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Osposobiti **u praksi** studente za visoko kvalitetno vođenje suvremene interaktivne nastave u srednjim i osnovnim školama na osnovu edukacije u temljnim principima metodike nastave. Također, izgraditi kod studenata duhovne pretpostavke za problematiziranje čina edukacije i odgoja s temeljnim metodičkim aspektima izvođenja nastave filozofije. Filozofija kao nastava: **uvođenje u filozofsko mišljenje i sam nastavni proces uz hospitovanje u Trećoj Gimnaziji ili Gimnaziji Obala**. Programski sadržaji se predlažu kako bi se ostvario **praktični cilj nastavnog predmeta Metodika nastave filozofije**, utemeljen najprije u osobitosti filozofskog mišljenja i unutar fenomena modernog svijeta među kojima je samo obrazovanje osobit fenomen te se stoga danas ova vrsta nastave treba orijentirati široko kako bi se sama metodika nastave fundirala unutar relevantnih obzora koji iznutra signiraju i određuju prirodu artikulacije nastavnih sadržaja				

Ishodi učenja	Znanje: student **u praksi** poznaje nastavu i nastavni proces, poznaje metode nastave društvenih i humanističkih predmeta; poznaje nastavne cilje za navedene nastavne predmete; poznaje odgovarajuće nastavne metode za nastavne predmete i nastavne jedinice; poznaje način ocjenjivanja učeničkog i nastavničkog rada. Vještine: vješto primjenjuje **u praksi** naučene teoretske obrasce i radu sa učenicima učeći na primjerima drugih i svojemu vlastitom. Kompetencije: student je osposobljen izvoditi nastavu iz navedenih predmeta u osnovnim i srednjim školama.

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Upoznavanje studenata sa predmetom i literaturom, kao i obaveza hospitovanja
2.	Postupci uvođenja u filozofsko mišljenje i sokratovski dijalog
3.	Poticanje analize uočenih pitanja kao oblik uvođenja i analize nastavnih programa filozofije / nacrta kurikuluma
4.	Primjeri scenarija, sinopsisa i ideja za obradu nastavnog sadržaja uz upotrebu modernih tehnologija (Problemski i povijesni pristup nastavi filozofije)
5.	Priprema nastavnika za izvođenje nastave
6.	Metodičke i didaktičke ideje i principi u nastavi
7.	Suradničko učenje i zajednica istraživača
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	Hospitovanje u Gimnaziji Obala ili Treća Gimnazija
10.	Hospitovanje u Gimnaziji Obala ili Treća Gimnazija
11.	Hospitovanje u Gimnaziji Obala ili Treća Gimnazija
12.	Hospitovanje u Gimnaziji Obala ili Treća Gimnazija
13.	Hospitovanje u Gimnaziji Obala ili Treća Gimnazija
14.	Hospitovanje u Gimnaziji Obala ili Treća Gimnazija

15.	Hospitovanje u Gimnaziji Obala ili Treća Gimnazija
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Predavanja i hospitovanje kod iskusnog gimnazijskog nastavnika-mentora uz obavezu dostave izvještaja o svakom studentu sa hospitovanja u odnosu prema planiranju, izvođenju i evaluaciji nastave filozofije.
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	polusemestralni pismeni	25	25
2.	hospitovanje	25	25
3.	prisustvo na nastavi	25	25
4.	seminarski rad i prezentacija	25	25
5.			
		Ukupno: 100 bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način: Polusemestralni pismeni 25 %; Obavljeno hospitovanje u Trećoj Gimnaziji ili Gimnaziji Obala 25 %; Prisustvo na nastavi 25 %; seminarski rad i prezentacija istog 25 %.

Napomena:

Skala ocjenjivanja	Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi: a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova; b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda; c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda; d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda; e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda; f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.

Literatura	*Obavezna* Marinković, Josip (1990) Filozofija kao nastava, Zagreb, Hrvatsko fil. Društvo Verificirani udžbenici i metodički priručnici iz filozofije.
	Dodatna 1. Jensen, Eric, (2003) Super – nastava: nastavne strategije za kvalitetnu školu i uspješno učenje, Zgb, Educa 2. Kyriacou, Chris. (2001) Temeljna nastavna umijeća (Zagreb: Educa). 3. Marinković, Josip.(1990) Filozofija kao nastava (Zagreb:HFD). 4. Marinković, Josip (2008) Učiteljstvo kao poziv, Zagreb: Kruzak. 5. Marinković, Josip.(1990) Filozofija kao nastava (Zagreb:HFD).
Napomene	Zadnja izmjena: 12. 09. 2022. godine N. Kaštelan

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

Odsjek	Odsjek za filozofiju				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	**Metodika nastave filozofije 2**				
Šifra/kod	FIL FIL 509	Status (obavezni ili izborni)	Obavezni	ECTS	8
Ciklus studija	Drugi (II)	Semestar	Treći (III)	Ak. godina	2022./2023.
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	-				
Jezik izvođenja nastave	bosanski				
Nastavnik	Ime i prezime	Nevad Kahteran			
	Kontakt podaci	Kabinet: 60 E-mail: nevad.kahteran@ff.unsa.ba; Telefon: 033/253-120	Termin konsultacija	Utorak: 11-13 Četvrtak: 13-16	
Saradnik	Ime i prezime				
	Kontakt podaci	Kabinet: E-mail: Telefon:	Termin konsultacija		
Sedmični broj kontakt sati	predavanja 3 sata; seminar 3 sata; vježbe (hospitovanje) 1 sat				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Upoznavanje naših studenata s temeljnim metodičkim aspektima izvođenja nastave filozofije, etike i logike, te kroz teorijski rad, vježbe i hospitovanje u Gimnaziji Obala prinos stjecanju umijeća i znanja primjerenih nastavničkoj kompetenciji, prije svega za izvođenje nastave filozofije, logike i etike u gimnazijama i drugim srednjim školama.				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Osposobiti **teorijski** studente za visoko kvalitetno vođenje nastave u srednjim i osnovnim školama na osnovu edukacije u temljnim principima metodike nastave. Također, izgraditi kod studenata duhovne pretpostvake za problematiziranje čina edukacije i odgoja kao jedinstvenog obrazovnog-egzistencijalnog čina.				
Ishodi učenja	Znanje: student teorijski poznaje nastavu i nastavni proces, poznaje metode nastave društvenih i humanističkih predmeta; poznaje teorijski nastavne cilje za navedene nastavne predmete; poznaje odgovarajuće nastavne metode za nastavne predmete i nastavne jedinice; poznaje način ocjenjivanja učeničkog i nastavničkog rada. Vještine: vješto primjenjuje naučene teoretske obrasce u praksi i radu sa učenicima učeći na primjerima drugih i svojemu vlastitom. Kompetencije: student je osposobljen izvoditi nastavu iz navedenih predmeta u osnovnim i srednjim školama.				

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Upoznavanje studenata sa predmetom i literaturom, kao i obavezom hospitovanja
2.	Uvodna razmatranja
3.	Postupci uvođenja u filozofsko mišljenje
4.	Poticanje analize uočenih pitanja kao oblik uvođenja
5.	Primjeri scenarija, sinopsisa i ideja za obradu nastavnog sadržaja
6.	Provjera znanja i ocjenjivanja
7.	Završna riječ i priprema za hospitovanje u Trećoj Gimnaziji ili Gimnaziji Obala
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	Hospitovanje u Gimnaziji Obala ili Treća Gimnazija
10.	Hospitovanje u Gimnaziji Obala ili Treća Gimnazija
11.	Hospitovanje u Gimnaziji Obala ili Treća Gimnazija
12.	Hospitovanje u Gimnaziji Obala ili Treća Gimnazija
13.	Hospitovanje u Gimnaziji Obala ili Treća Gimnazija
14.	Hospitovanje u Gimnaziji Obala ili Treća Gimnazija
15.	Hospitovanje u Gimnaziji Obala ili Treća Gimnazija
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Predavanja nastavnika i hospitovanje
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	polusemestralni pismeni	25	25
2.	hospitovanje	25	25
3.	prisustvo na nastavi	30	30
4.	seminarski rad i prezentacija	20	20
5.			
		Ukupno: 100 bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

- Polusemestralni pismeni 25 %; Obavljeno hospitovanje u Gimnaziji Obala 25 %; Prisustvo na nastavi 30 %; seminarski rad i prezentacija istog 20 %.

Napomena:

Skala ocjenjivanja	Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi: a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova; b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda; c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda; d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda; e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda; f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.
Literatura	*Obavezna* Marinković, Josip.(2008) Metodika nastave filozofije (Zagreb: ŠN.).
	Dodatna 1. Kyriacou, Chris. (2001) Temeljna nastavna umijeća (Zagreb: Educa). 2. Marinković, Josip.(1990) Filozofija kao nastava (Zagreb:HFD). 3. Marinković, Josip (2008) Učiteljstvo kao poziv, Zagreb: Kruzak. 4. Marinković, Josip.(1990) Filozofija kao nastava (Zagreb:HFD).
Napomene	Posljednja promjena: 12. 9. 2022. godine N. Karlovan

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

<table>
<tr><td>Odsjek</td><td colspan="5">Filozofija</td></tr>
<tr><td>Naziv kolegija/ nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Etika I</td></tr>
<tr><td>Šifra/kod</td><td>FIL FIL 203</td><td>Status
(obavezni ili izborni)</td><td>obavezni</td><td>ECTS</td><td>Fil.i druga studijska grupa
8</td></tr>
<tr><td>Ciklus studija</td><td>I</td><td>Semestar</td><td>III</td><td>Ak. godina</td><td>2022/23; 2023/23; 2024/25.</td></tr>
<tr><td>Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta</td><td colspan="5">nema</td></tr>
<tr><td>Jezik izvođenja nastave</td><td colspan="5">bosanski</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Nastavnik</td><td>Ime i prezime</td><td colspan="4">Prof. dr. Damir Marić</td></tr>
<tr><td>Kontakt podaci</td><td>Kabinet: 63
E-mail:
damir.maric.ff@gmail.com
damir.maric@ff.unsa.ba
Telefon: 033 25 31 23</td><td>Termin konsultacija</td><td colspan="2">Prema rasporedu konsultacija</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Saradnik</td><td>Ime i prezime</td><td colspan="4">/</td></tr>
<tr><td>Kontakt podaci</td><td>Kabinet:
E-mail:
Telefon:</td><td>Termin konsultacija</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>Sedmični broj kontakt sati</td><td colspan="5">predavanja 2 seminar_____; vježbe 2</td></tr>
<tr><td>Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Raznolikost, a i suprotstavljenost etičkih promišljanja najbolje je posmatrati preko modela etike. Četiri su osnovna tradicionalna modela etike koji i u savremenoj etici imaju raznolike recepcije. To su etika vrline, etika prirodnog zakona i prirodnih prava, utilitaristička etika i Kantova etika. Pored ovih tradicionalnih etičkih modela i njihovih savremenih interpretacija, feministička i postmoderna etika predstavljaju dva nezaobilazna modela etike.
Etika se uobičajeno dijeli na normativnu etiku i metaetiku. Normativna etika odgovara na sadržajna normativna pitanja „Šta treba da činim?“ i „Šta je dobro“, a metaetika pokušava odgovoriti na semantička pitanja o značenju, epistemološka i metafizička pitanja o mogućnosti i prirodi istine u etici. Ovdje su važni sporovi oko realizma, intuicionizma, naturalizma, subjektivizma i relativizma. Odgovoriti na pitanje šta je etika, nepotpuno je bez razmatranja problema i pravaca u primijenjenoj etici i bioetici.
Studenti su dužni pročitati djela koja se budu obrađivala na predavanjima vježbama i seminarima.</td></tr>
</table>

Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Cilj je predmeta da studenti i studentice ovladaju nezaobilaznim korpusom znanja o tipovima etičkih teorija, razviju etičku senzibilnost i sposobnost kritičkog mišljenja.
Ishodi učenja	Razumijevanje pojmova, ideja i principa važnih za etičko promišljanje. Uspoređivanje i pronalaženje sličnosti i razlika među pojmovima, idejama i principima etičkih pristupa. Argumentativno obrazlaganje valjanosti stanovišta i ideja. Procjenjivanje i odabiranje važnih pojmova i postupaka u rješavanju definiranih zadataka od strane profesorice. Izvršavanje zadataka uz stručno i povremeno vođstvo. Primjena komunikacije u interakciji s kolegama, kolegicama i profesorom.

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	O pojmu i podjeli etike. Modeli etičkog mišljenja. Tri ose moralnog promišljanja.
2.	Etika vrline: Aristotelovo etičko učenje kao paradigmatičan model etike sreće i vrline. Etika kao praktična disciplina, veza politike i etike, učenje o dianoetičkim i etičkim vrlinama.
3.	Etika prirodnog zakona: zakon i pravila kao centralni fokus moralnog života. Klasična formulacija kod Cicerona. Hugo Grotius: prevodjenje prirodnog zakona u teoriju ljudskih prava.
4.	Utilitaristička etika: Etičko učenje J. Benthama i J. S. Milla. Utilitarizam pravila i postupaka, prosječni i totalni utilitarizam, odnos pravednosti i korisnosti.
5.	Kantova i kantovske etike. Kantova etika autonomne volje. Pojam dobre volje, čistoga praktičnog uma, dužnosti, kategoričkog imperativa, autonomije i slobode.
6.	Suvremeni etički pravci
7.	Postmoderna etika. Feministička etika. Kritka modernog etičkog metanarativa. Uvažavanje dvosmislenosti i raznolikosti, bezprincipjelne i neutemeljene moralnosti.

	Levinasova etika odgovornosti za drugog i R. Rortyevo razoružavanje etike.
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	Primijenjena etika i resursi tradicionalnih etika. Etika u dobu znanosti i tehnologije. Nastanak bioetike kao interdisciplinarnog polja istraživanja. Pravci u bioetici. T. Beauchamp/J. Childress i četiri bioetička principa.
10.	Etika i bioetika
11.	Etičke dileme medicinske etike
12.	Etički izazovi novih reproduktivnih tehnologija
13.	Ekoetika
14.	Profesionalna etika
15.	Etika nastavništva
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Interaktivna predavanja, pismene zadaće na sedmičnoj bazi, izlaganja i diskusije studenata i studentica.

Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra

(struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)

Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	Završni (*pismeni i usmeni*) ispit	50	50
2.	Testovi i permanentno praćenje	20	20
3.	Seminarski rad	15	15
4.	Dolasci na nastavu i aktivno učešće	15	15
		Ukupno: 100bodova	100%

Napomena:
Da bi pristupili završnom ispitu studenti su dužni tokom nastave dostići minimalan broj bodova (55%) za svaki oblik praćenja.

Skala ocjenjivanja

Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi:

a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova;
b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;
c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;
d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;
e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;
f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.

Literatura

Obavezna

1. Platon, *Država* (izdanje po izboru)
2. Aristotel, *Nikomahova etika*, Hrvatska svučilišna naklada, Zagreb, 1992.
3. D. Hume, *Rasprava o ljudskoj prirodi*, Veselin Masleša, Sarajevo, 1983.
4. Dž. S. Mil, *Utilitarizam*, Kultura, Beograd, 1960.
5. Kant, *Zasnivanje metafizike morala*, BIGZ, Beograd, 1981.
6. F. Jodl, *Istorija etike kao filozofske nauke* I-II, Veselin Masleša, Sarajevo, 1975.
7. P. Singer, *Uvod u etiku*, Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, Novi Sad/Sremski Karlovci, 2004.
8. A. MacIntyre, *Kratka istorija etike*, Plato, Beograd, 2000.

Dodatna

1. M. N. Đurić, *Istorija helenske etike*. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1987.
2. Hegel, G. W. F., *Osnovne crte filozofije prava*, Veselin Masleša, Sarajevo, 1989.
3. Jonas, H., *Princip odgovornost*. Veselin Masleša, Sarajevo, 1990.

Napomene

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

Odsjek	Filozofija				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	Etika II				
Šifra/kod	FIL FIL 210	Status (obavezni ili izborni)	obavezni	ECTS	Fil.i druga studijska grupa 8
Ciklus studija	I	Semestar	IV	Ak. godina	2022/23; 2023/23; 2024/25.
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	Položena Etika I				
Jezik izvođenja nastave	bosanski				
Nastavnik	Ime i prezime	Prof. dr. Damir Marić			
	Kontakt podaci	Kabinet: 63 E-mail: damir.maric.ff@gmail.com damir.maric@ff.unsa.ba Telefon: 033 253 123	Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija	
Saradnik	Ime i prezime	/			
	Kontakt podaci	Kabinet: E-mail: Telefon:	Termin konsultacija		
Sedmični broj kontakt sati	predavanja 2 seminar_____; vježbe 2				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Predavanja će započeti izlaganjem mjesta etike u suvremenom svijetu. U centar propitivanja će se staviti aktualni etički problemi koji se nalaze u domeni primjenjene etike. To znači da će se obrađivati problemi koji se tiču smrti i ubijanja, samoubojstva, smrtne kazne, eutanazije, abortusa, moralnog statusa životinja, te bogatstva i siromaštva. Pored toga, baviće se i problemima etičkog odnošenja spram okoliša, te problemima medicinske etike kao što su: transplantacija organa, manipulacija genima, matične stanice, medicinski potpomognuta oplodnja, te etičkim aspektima psihijatrije. Studenti su dužni pročitati djela koja se budu obrađivala na predavanjima vježbama i seminarima.				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Cilj predmeta je uputiti studente u najvažnije etičke probleme 20. i 21. stoljeća. Posebna pažnja će se posvetiti najvažnijim temama primjenjene etike,				

	argumentima i rješenjima, te njihovu vezu sa klasičnim etičkim teorijama. Detaljnije će se istražiti problemi bioetike, etike okoliša i medicinske etike. Ovladavanje ovim znanjima trebalo bi studentima osigurati sposobnost kritičkog promišljanja suvremenih etičkih problema.
Ishodi učenja	Znanje: 1. Zna da definira etičke pojmove vezanih za moderne etičke teorije. 2. Zna smisao etičkih teorija i razumije značaj etike za društvo. 3. Zna razlikovati i prepoznavati različite etičke teorije u suvremenom društvu. 4. Zna utjecaj etičkih teorija, a naročito primjenjene etike, u suvremenom društvu. 5. Zna uporediti i uočiti različite etičke teorije. Vještine: 1.Vješto otkriva i prepoznaje značaj etike za društvo. 2.Vješto primjenjuje etičke teorije na suvremene etičke probleme. Kompetencije: 1. *Obrazovne kompetencije*: profesionalo i stručno vrši edukaciju učenika u nastavnom procesu ili sarađuje u obuci studenata na univerzitetskom nivou iz oblasti etike. 2. *Naučne kompetencije*: u oblasti humanističkih nauka aktivno sudjeluje u znanstveno-istraživačkom radu vezanom za etiku kao filozofsku disciplinu, kao i u europskim projektima i u projektima od značaja za lokalnu zajednicu. 3. *Istraživačke kompetencije*: u oblasti humanističkih i društvenih znanosti, samostalno vrši istraživanje iz oblasti etike i objavljuje rezultate u znanstvenim časopisima. 4. *Analitičke kompetencije*: daje samostalne analize etičkih teorija, konkretnih etičkih situacija, kao i etičkih dilema. 5. *Komunikacijske kompetencije*: promovira razumijevanje istine u društvenom kontekstu kao i racionalno argumentiranje u raspravama.

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Pojmovno određenje praktične etike, primjenjene etike i bioetike
2.	Etički aspekti ubijanja
3.	Smrtna kazna
4.	Samoubojstvo
5.	Eutanazija
6.	Abortus
7.	Transplantacija organa
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	Prava bolesnika i eksperimentiranje na ljudima
10.	Genetski inženjering i kloniranje
11.	Potpomognuta oplodnja
12.	Moralni status životinja
13.	Okoliš
14.	Bogati i siromašni
15.	Etički aspekti psihijatrije
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Interaktivna predavanja, pismene zadaće na sedmičnoj bazi, izlaganja i diskusije studenata i studentica.
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	Završni (*pismeni i usmeni*) ispit	50	50
2.	Testovi i permanentno praćenje	20	20
3.	Seminarski rad	15	15
4.	Dolasci na nastavu i aktivno učešće	15	15
		Ukupno: 100bodova	100%

Napomena:
Da bi pristupili završnom ispitu studenti su dužni tokom nastave dostići minimalan broj bodova (55%) za svaki oblik praćenja.

Skala ocjenjivanja	Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi: a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova; b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda; c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda; d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda; e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda; f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.
Literatura	*Obavezna* 1. P. Singer, *Uvod u etiku*, Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, Novi Sad/Sremski Karlovci, 2004. 2. P. Singer, *Praktična etika*, KruZak, Zagreb, 2003. 3. M. Aramini, *Uvod u bioetiku*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2009. 4. D. Marić, *Etika i životinje*, Zalihica, Sarajevo 2010.
	Dodatna 1. V. Rakić, I. Mladenović, V. Drezgić ur., *Bioetika*, Institut za filozofiju i društvenu teoriju, Beograd, 2012. 2. A. Frković, *Medicina i bioetika*, Pergamena, Zagreb, 2010.
Napomene	

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

<table>
<tr><td>Odsjek</td><td colspan="5">Filozofija</td></tr>
<tr><td>Naziv kolegija/ nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Filozofija politike</td></tr>
<tr><td>Šifra/kod</td><td>FIL FIL 213</td><td>Status (obavezni ili izborni)</td><td>Obavezni</td><td>ECTS</td><td>4</td></tr>
<tr><td>Ciklus studija</td><td>I</td><td>Semestar</td><td>III</td><td>Ak. godina</td><td>2022/23; 2023/23; 2024/25.</td></tr>
<tr><td>Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Nema</td></tr>
<tr><td>Jezik izvođenja nastave</td><td colspan="5">Bosanski, hrvatski, srpski jezik</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Nastavnik</td><td>Ime i prezime</td><td colspan="4">Prof. dr. Damir Marić</td></tr>
<tr><td>Kontakt podaci</td><td>Kabinet:63
E-mail:damir.maric@ff.unsa.ba
Telefon: 253 123</td><td>Termin konsultacija</td><td colspan="2">ponedjeljak, 9-10
srijeda, 9-11
petak, 9-11</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Saradnik</td><td>Ime i prezime</td><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td>Kontakt podaci</td><td></td><td>Termin konsultacija</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>Sedmični broj kontakt sati</td><td colspan="5">predavanja 1; seminar_____; vježbe 1</td></tr>
<tr><td>Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Predavanja će započeti izlaganjem antičkih promišljanja politike, prije svega kroz djela Platona i Aristotela, zatim će se izučavati ključna stajališta srednjevjekovnih, renesansnih i novovjekovnih filozofa o ovoj temi. Posebna pažnja će se posvetiti suvremenoj filozofiji politike kroz pitanja o liberalizmu, libertarijanizmu, komunitarizmu, marksizmu, multikulturalizmu i feminizmu.
Studenti su dužni pročitati djela koja se budu obrađivala na predavanjima vježbama i seminarima.</td></tr>
<tr><td>Cilj kolegija/ nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Cilj predmeta je uputiti studente u najvažnije probleme filozofije politike od antike do danas, što će se učiniti kroz interpretiranje ključnih tekstova iz ove oblasti. Studenti će naučiti da analiziraju i diskutiraju o temeljnim teorijama filozofije politike</td></tr>
<tr><td>Ishodi učenja</td><td colspan="5">Znanje:

1. Zna ključna filozofska stajališta o politici od antike do danas.</td></tr>
</table>

	2. Zna smisao filozofskih teorija o politici i razumije njihov značaj za politiku i društvo. 3. Zna razlikovati i prepoznavati različite filozofske teorije u suvremenom društvu i politici. 4. Zna utjecaj filozofskih teorija u suvremenom društvu. 5. Zna uporediti i prosuđivati različita filozofska stajališta o politici. Vještine: 1. Vješto otkriva i prepoznaje značaj filozofije politike za društvo. 2. Vješto primjenjuje filozofske teorije na suvremene političke probleme. Kompetencije: 1. *Obrazovne kompetencije*: profesionalo i stručno vrši edukaciju učenika u nastavnom procesu ili sarađuje u obuci studenata na univerzitetskom nivou iz oblasti filozofije politike. 2. *Naučne kompetencije*: u oblasti humanističkih nauka aktivno sudjeluje u znanstveno-istraživačkom radu vezanom za filozofiju politike kao filozofske discipline, kao i u europskim projektima i u projektima od značaja za lokalnu zajednicu. 3. *Istraživačke kompetencije*: u oblasti humanističkih i društvenih znanosti, samostalno vrši istraživanje iz oblasti filozofije politike i objavljuje rezultate u znanstvenim časopisima. 4. *Analitičke kompetencije*: daje samostalne analize filozofskih teorija o politici kao i konkretnih političkih situacija. 5. *Komunikacijske kompetencije*: promovira razumijevanje istine u društvenom kontekstu kao i racionalno argumentiranje u raspravama.

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Nastanak prvih teorija o politici u antičkoj Grčkoj. Predsofistički filozofi, sofisti, Sokrat
2.	Platonova filozofija politike
3.	Aristotelova filozofija politike

4.	Srednjevjekovna i renesansna filozofija politike
5.	J. Locke i B. Spinoza
6.	Filozofija politike u doba prosvjetiteljstva
7.	Kantova i Millova filozofija politike
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	Suvremena filozofija politike. Utilitarizam
10.	Liberalizam
11.	Libertarijanizam
12.	Komunitarizam
13.	Marksizam
14.	Multikulturalizam
15.	Feminizam
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17. **18.**	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Nastava će se izvoditi u obliku interaktivnih predavanja i vježbi.

Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra

(struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)

Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	Testovi i permanentno praćenje	20	20%
2.	Seminarski rad	15	15%
3.	Dolasci na nastavu i aktivno učešće	15	15%
4.	Završni ispit	50	50%
		Ukupno: 100 bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

- Testovi i permanentno praćenje: pismena i usmena provjera znanja
- Seminarski rad: student je dužan u toku semestra uraditi kraći pismeni rad (7 – 10 stranica), usmena provjera znanja (obavezna, dodatna i preporučena literatura)
- Dolasci na nastavu i aktivno učešće: postavljanje pitanja, diskusije i kritički osvrti na predavanja i vježbe, te korištenje pripremljene literature
- Završni ispit: *pismena i usmena provjera znanja*

Napomena:

Da bi pristupili završnom ispitu studenti su dužni tokom nastave dostići minimalan broj bodova (55%) za svaki oblik praćenja.

Skala ocjenjivanja

Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi:

a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova;
b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;
c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;
d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;
e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;
f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.

Literatura

Obavezna

1. Platon, *Država*, BIGZ, Beograd, 2002.
2. Aristotel, *Politika*, Globus, Zagreb, 1988.
3. N. Machiavelli, *Vladalac*, AKIA M. Princ, Beograd 2002.
4. B. Spinoza, *Politička rasprava*, Demetra, Zagreb, 2006. i *Teologijsko-politička rasprava*, Demetra, Zagreb, 2006.
5. J. Locke, *Dvije rasprave o vladi*, Naklada Jurčić, Zagreb, 2006. i *Pismo o toleranciji*, Mladost, Beograd, 1978.
6. J.-J. Rousseau, *Društveni ugovor*, Prosveta, Beograd, 1949.
7. I. Kant, *Pravno – politički spisi*, Politička kultura, Zagreb, 2000.

	8. J. S. Mill, *O slobodi*, Pravni fakultet, Beograd, 2007. 9. J. Rawls, *Politički liberalizam*, KruZak, Zagreb, 2000. 10. V. Kimlika, *Savremena politička filozofija*, Nova srpska politička misao, Beograd, 2009. *Dopunska* 1. T. More, *Utopija*, Globus, Zagreb, 2003. 2. T. Hobbes, *Levijatan*, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2013. 3. G. W. F. Hegel, *Osnovne crte filozofije prava*, Veselin Masleša, Sarajevo, 1964. 4. A. Svift, *Politička filozofija: vodič za studente i političare*, Clio, Beograd, 2008. 5. J. Kiš, *Savremena politička filozofija*, Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, Novi Sad, 1998. 6. J. Wolff, *Uvod u političku filozofiju*, Hrvatski studiji, Zagreb, 2011.
Napomene	

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

<table>
<tr><td>Odsjek</td><td colspan="5">Filozofija</td></tr>
<tr><td>Naziv kolegija/ nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Historija filozofije II/1</td></tr>
<tr><td>Šifra/kod</td><td>FIL FIL 201</td><td>Status (obavezni ili izborni)</td><td>Obavezni</td><td>ECTS</td><td>8</td></tr>
<tr><td>Ciklus studija</td><td>I</td><td>Semestar</td><td>III</td><td>Ak. godina</td><td>2022/23; 2023/23; 2024/25.</td></tr>
<tr><td>Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Položena Historija filozofije I/1 i Historija filozofije I/2</td></tr>
<tr><td>Jezik izvođenja nastave</td><td colspan="5">Bosanski, hrvatski, srpski jezik</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Nastavnik</td><td>Ime i prezime</td><td colspan="4">Prof. dr. Damir Marić</td></tr>
<tr><td>Kontakt podaci</td><td>Kabinet: 63
E-mail:damir.marić@ff.unsa.ba
Telefon: 033 253 123</td><td>Termin konsultacija</td><td colspan="2">ponedjeljak, 9-10
srijeda, 9-11
petak, 9-11</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Saradnik</td><td>Ime i prezime</td><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td>Kontakt podaci</td><td></td><td>Termin konsultacija</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>Sedmični broj kontakt sati</td><td colspan="5">predavanja 3; seminar_____; vježbe 3;</td></tr>
<tr><td>Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Predavanja iz srednjovjekovne filozofije će se koncentrirati na probleme odnosa razuma i vjere, te na problem univerzalija. Objasniće se povijesni, društveni i kulturni okvir za dolazak humanizma i renesanse, a posebna pažnja će se posvetiti filozofskim idejama toga vremena koje su imale snažan uticaj na kasnije mišljenje. Ukazaće se na stvaranje velikih sistema, pravaca i struja, empirizma i racionalizma u modernoj filozofiji sa posebnim akcentom na filozofski doprinos F. Bacona, R. Descartesa i J. Lockea.
Studenti su dužni pročitati djela koja se budu obrađivala na predavanjima vježbama i seminarima, kao i sekundarnu literaturu koja se njima bavi.</td></tr>
<tr><td>Cilj kolegija/ nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Osnovni cilj predmeta je upoznati studente sa najznačajnijim filozofskim problemima od srednjeg vijeka preko humanizma i renesanse do novovjekovnih rasprava filozofa empirističkog i racionalističkog usmjerenja.</td></tr>
<tr><td>Ishodi učenja</td><td colspan="5">Nakon položenog ispita studenti će moći:</td></tr>
</table>

	➢ razumjeti filozofske probleme srednjovjekovne filozofije, filozofije renesanse, te novovjekovnog empirizma i racionalizma ➢ moći će kritički promišljati filozofske postavke iz ovog povijesnog perioda ➢ razumjeće filozofski utjecaj srednjovjekovne filozofije, filozofije renesanse, empirizma i racionalizma, na kasniju filozofiju ➢ moći će kritički promišljati vezu i utjecaj ovog perioda filozofije na današnju filozofiju

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Srednjevjekovna filozofija: patristika. Odnos kršćanstva i filozofije.
2.	Srednjevjekovna filozofija – Vjera i razum.
3.	Srednjevjekovna filozofija – skolastika Problem univerzalija: nominalizam i realizam.
4.	Filozofija renesanse – socijalno-politička pozadina i fundamentalni motivi filozofije renesanse. Obnavljanje antičke filozofija (L.Vala, M. Ficino, G. P. de la Mirandola, P. Pomponaci).
5.	Filozofija renesanse - Oživljavanje filozofije prirode i metodsko zasnivanje modernih prirodnih znanosti (N. Kuzanski, B. Telezio, F. Petrić, G. Bruno).
6.	Humanizam i reformski pokret – E. Roterdamski. Renesansna filozofija u Francuskoj – M. de Montaigne.
7.	Stvaranje velikih sistema, pravaca i struja: empirizam i racionalizam u modernoj filozofiji – generalne karakteristike. F. Bacon – znaje i ovladavanje prirodom; induktivna metoda.
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	R. Descartes – biografija i bibliografija
10.	R. Descartes – Rasprava o metodu. Četiri metodska načela.
11.	R. Descartes – Metodska skepsa. Smisao i značaj stava Cogito ergo sum. Mišljenje, protežnost, Bog.
12.	J. Locke – biografija i bibliografija
13.	J. Locke – Porijeklo, izvjesnost i opseg spoznaje. Kritika urođenih ideja i principa.

14.	J. Locke - Proste i složne ideje. Ideja supstancije i empiristička filozofija
15.	J. Locke – Ideje i jezik. Istina.
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Nastava će se izvoditi u obliku interaktivnih predavanja i vježbi. Oblici: predavanja, vježbe, seminari, samostalni zadaci, istraživanje.
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	Testovi i permanentno praćenje	20	20%
2.	Seminarski rad	15	15%
3.	Dolasci na nastavu i aktivno učešće	15	15%
4.	Završni ispit	50	50%
5.			
		Ukupno: 100 bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

- Testovi i permanentno praćenje: pismena i usmena provjera znanja
- Seminarski rad: student je dužan u toku semestra uraditi kraći pismeni rad (7 – 10 stranica), usmena provjera znanja (obavezna, dodatna i preporučena literatura)

	• Dolasci na nastavu i aktivno učešće: postavljanje pitanja, diskusije i kritički osvrti na predavanja i vježbe, te korištenje pripremljene literature • Završni ispit: pismena i usmena provjera znanja Napomena: Da bi pristupili završnom ispitu studenti su dužni tokom nastave dostići minimalan broj bodova (55%) za svaki oblik element praćenja.
Skala ocjenjivanja	Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi: a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova; b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda; c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda; d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda; e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda; f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.
Literatura	*Obavezna (izdanja po izboru)* 1. Dž. Marenbon ur., *Istorija filozofije: Srednjovekovna filozofija* 2. Dž. H. R. Parkinson ur., *Istorija filozofije: Renesansa i racionalizam* 3. S. Braun ur., *Istorija filozofije: Britanski empirizam i prosvjetiteljstvo* 4. F. Koplston, *Istorija filozofije II: Srednjevjekovna filozofija* 5. V. Filipović, *Filozofija renesanse* 6. B. Petronijević, *Istorija novije filozofije* 7. Augustin, *Ispovijesti* 8. T. Akvinski, *Dvije filozofske rasprave o istini* 9. F. Bacon, *Novi organon* 10. R. Descartes, *Rasprava o metodi; Meditacije o prvoj filozofiji* 11. J. Locke, *Ogled o ljudskom razumu*
	Dodatna 1. Filozofijski riječnik u redakciji Vladimira Filipovića
Napomene	

UNIVERZITET U SARAJEVO
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

<table>
<tr><td>Odsjek</td><td colspan="5">Filozofija</td></tr>
<tr><td>Naziv kolegija/ nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Historija filozofije II/2</td></tr>
<tr><td>Šifra/kod</td><td>FIL FIL 201</td><td>Status (obavezni ili izborni)</td><td>Obavezni</td><td>ECTS</td><td>8</td></tr>
<tr><td>Ciklus studija</td><td>I</td><td>Semestar</td><td>IV</td><td>Ak. godina</td><td>2022/23; 2023/23; 2024/25.</td></tr>
<tr><td>Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Položena Historija filozofije I/1, Historija filozofije I/2 i Historija filozofije II/1</td></tr>
<tr><td>Jezik izvođenja nastave</td><td colspan="5">Bosanski, hrvatski, srpski jezik</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Nastavnik</td><td>Ime i prezime</td><td colspan="4">Prof. dr. Damir Marić</td></tr>
<tr><td>Kontakt podaci</td><td>Kabinet: 63
E-mail:
damir.maric.ff@gmail.com
damir.marić@ff.unsa.ba
Telefon: 253 123</td><td>Termin konsultacija</td><td colspan="2">ponedjeljak, 9-10
srijeda, 9-11
petak, 9-11</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Saradnik</td><td>Ime i prezime</td><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td>Kontakt podaci</td><td></td><td>Termin konsultacija</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>Sedmični broj kontakt sati</td><td colspan="5">predavanja 3; seminar_____; vježbe 3;</td></tr>
<tr><td>Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Detaljnije će se obraditi filozofije značajnih mislilaca poput Leibniza, Spinoze, Berkeleyja, Humea, pri čemu će se ukazivati na sličnosti i razlike u mišljenju ovih, kao i filozofa koji su obrađivani u prethodnom semestru. Također će se ukazati na ključne odrednice mišljenja ovog perioda. Pred kraj semestra obratiće se više pažnje na filozofiju prosvjetiteljstva.
Studenti su dužni pročitati djela koja se budu obrađivala na predavanjima vježbama i seminarima, kao i sekundarnu literaturu koja se njima bavi.</td></tr>
<tr><td>Cilj kolegija/ nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Osnovni cilj predmeta je upoznati studente sa najznačajnijim filozofskim problemima u djelima Leibniza, Spinoze, Berkeleyja, Humea i prosvjetiteljstva.</td></tr>
<tr><td>Ishodi učenja</td><td colspan="5">Nakon položenog ispita studenti će moći:
➢ razumjeti filozofske probleme srednjovjekovne filozofije, filozofije renesanse, novovjekovnog empirizma i racionalizma, te filozofije prosvjetiteljstva
➢ moći će kritički promišljati filozofske postavke iz ovog povijesnog perioda</td></tr>
</table>

	➢ razumjeće filozofski utjecaj srednjovjekovne filozofije, filozofije renesanse, empirizma, racionalizma i filozofije prosvjetiteljstva na kasniju filozofiju ➢ moći će kritički promišljati vezu i utjecaj ovog perioda filozofije na današnju filozofiju

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Leibniz: biografija i bibliografija
2.	Leibniz: matematika i filozofija
3.	Leibniz: *Monadologija*
4.	Spinoza: biografija i bibliografija
5.	Spinoza: Bog ili priroda. Spoznaja
6.	Spinoza: *Etika*
7.	Berkeley: biografija i bibliografija
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	Berkeley: napad na materijalnu supstanciju. Solipsizam i Bog
10.	Hume: biografija i bibliografija
11.	Hume: empirizam
12.	Hume: uzrok i posljedica
13.	Prosvijetiteljstvo
14.	Društveni, kulturni i povijesni kontekst nastanka prosvjetiteljstva. Volataire i Rouseau.

15.	Ostali važniji predstavnici prosvjetiteljstva. Generalni utjecaj prosvjetiteljstva.
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Nastava će se izvoditi u obliku interaktivnih predavanja i vježbi. Oblici: predavanja, vježbe, seminari, samostalni zadaci, istraživanje.
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	**Elementi praćenja**	**Broj bodova**	**Učešće u ocjeni (%)**
1.	Testovi i permanentno praćenje	20	20%
2.	Seminarski rad	15	15%
3.	Dolasci na nastavu i aktivno učešće	15	15%
4.	Završni ispit	50	50%
5.			
		Ukupno: 100 bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

- Testovi i permanentno praćenje: pismena i usmena provjera znanja
- Seminarski rad: student je dužan u toku semestra uraditi kraći pismeni rad (7 – 10 stranica), usmena provjera znanja (obavezna, dodatna i preporučena literatura)
- Dolasci na nastavu i aktivno učešće: postavljanje pitanja, diskusije i kritički osvrti na predavanja i vježbe, te korištenje pripremljene literature
- Završni ispit: *pismena i usmena provjera znanja*

Napomena:

Da bi pristupili završnom ispitu studenti su dužni tokom nastave dostići

	minimalan broj bodova (55%) za svaki oblik element praćenja.
Skala ocjenjivanja	Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi: a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova; b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda; c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda; d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda; e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda; f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.
Literatura	*Obavezna literatura (izdanja po izboru)* 1. Dž. H. R. Parkinson ur., *Istorija filozofije: Renesansa i racionalizam* 2. S. Braun ur., *Istorija filozofije: Britanski empirizam i prosvjetiteljstvo* 3. B. Petronijević, *Istorija novije filozofije* 4. D. Pejović, *Francuska prosvjetiteljska filozofija* 5. G. W. Leibniz, *Monadologija* 6. B. Spinoza, *Etika* 7. G. Berkeley, *Rasprava o principima ljudske spoznaje* (ili *Tri dijaloga između Hilasa i Filonusa*) 8. D. Hume, *Istraživanje o ljudskom razumu*
	Dodatna 1. *Filozofijski riječnik* u redakciji Vladimira Filipovića
Napomene	

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

<table>
<tr><td>Odsjek</td><td colspan="5">Filozofija</td></tr>
<tr><td>Naziv kolegija/ nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Historija filozofije I/1</td></tr>
<tr><td>Šifra/kod</td><td>FIL FIL 102</td><td>Status (obavezni ili izborni)</td><td>Obavezni</td><td>ECTS</td><td>7</td></tr>
<tr><td>Ciklus studija</td><td>I</td><td>Semestar</td><td>I</td><td>Ak. godina</td><td>2022/23; 2023/23; 2024/25.</td></tr>
<tr><td>Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Nema</td></tr>
<tr><td>Jezik izvođenja nastave</td><td colspan="5">Bosanski, hrvatski, srpski jezik</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Nastavnik</td><td>Ime i prezime</td><td colspan="4">Prof. dr. Damir Marić, redovni profesor</td></tr>
<tr><td>Kontakt podaci</td><td>Kabinet: 63
mail:damir.maric.ff@gmail.com, damir.maric@ff.unsa.ba
Telefon: 033 253 123</td><td>Termin konsultacija</td><td colspan="2">ponedjeljak, 9-10
srijeda, 9-11
petak, 9-11</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Saradnik</td><td>Ime i prezime</td><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td>Kontakt podaci</td><td></td><td>Termin konsultacija</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>Sedmični broj kontakt sati</td><td colspan="5">predavanja 3; seminar_____; vježbe 3;</td></tr>
<tr><td>Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Predavanja će krenuti razmatranjem okolnosti nastanka filozofije i znanosti u antičkoj Grčkoj nastaviće pratiti razvoj pojedinih filozofija i „filozofskih škola“ pri čemu će se posebna pažnja posvetiti postavljanju ključnih filozofskih pitanja i odgovora koji će biti prisutni i uticajni i u kasnijem mišljenju. Stoga je neophodno obratiti više pažnje na temeljne filozofske postavke predsokratovskog perioda počevši od miletskih filozofa preko piragorejaca, elejaca, atomista i pojedinih značajnih filozofa, poput Heraklita, Empedokla i Anaksagore, do kraja „kozmološkog perioda“, odnosno do pojave prvih sofista. Na predavanjima će se objasniti zašto sofisti, prije svega Protagora i Gorgija, odustaju od kozmoloških istraživanja i zašto su se posvetili čovjeku i njegovom životu u zajednici. U centru Sokratovog interesovanja, koji je također smatrao kozmologiju nepotrebnom, biće etički problemi, međutim, isto tako će se pokušati objasniti zašto nam je problem doći do historijskog Sokrata i po čemu je njegov metod orginalan i komplementaran njegovoj etici.
Studenti su dužni pročitati djela koja se budu obrađivala na predavanjima vježbama i seminarima, kao i sekundarnu literaturu koja se njima bavi.</td></tr>
<tr><td>Cilj kolegija/</td><td colspan="5">Cilj predmeta je upoznavanje studenata sa nastankom i općenitim razvojem</td></tr>
</table>

nastavnog predmeta	filozofije u antici. Studenti trebaju steći uvid u osnovne linije mišljenja koje se protežu od predsokratovske kozmologije do sofističkog i Sokratovog obrata ka čovjeku.
Ishodi učenja	Nakon položenog ispita studenti će moći: ➢ razumjeti filozofske probleme u periodu od predsokratovske kozmologije do sofističkog i Sokratovog obrata ka čovjeku ➢ moći će kritički promišljati filozofske postavke ovog povijesnog perioda (od predsokratovaca do sofista i Sokrata) ➢ omogućit će im razumjevanje filozofskog utjecaja ovog povijesnog perioda na kasniju filozofiju ➢ moći će kritički promišljati vezu ovog povijesnog perioda (od predsokratovaca do Sokrata) na današnju filozofiju

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Nastanak filozofije u antičkoj Grčkoj Povijesni, kulturni, religijski i geografski kontekst nastanka filozofije i znanosti u antičkoj Grčkoj.
2.	Filozofi iz Mileta – Tales, Anaksimandar, Anaksimen: pitanje o arhe.
3.	Pitagora i pitagorejci – broj kao počelo svega. Uticaj pitagorejskog stanovišta na kasnije filozofije i na novovjekovnu filozofiju i suvremenu znanost.
4.	Elejska škola – Ksenofan (pitanje o njegovoj pripadnosti elejskoj školi), Parmenid, Zenon, Melis. Jedno ili bitak, jedinstvo i mnoštvo, problem kretanja.
5.	Heraklit – Logos i jedinstvo suprotnosti. Vatra kao metafora ili kozmološki princip. Poređenje sa elejskom filozofijom.
6.	Empedoklo – četiri korijena svega (vatra, voda, zemlja, zrak) i dva principa (ljubav i mržnja).
7.	Anaksagora – Homeomerije i nous (um). Um kao princip u filozofiji.
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	Atomisti – Demokrit i Leukip – atomi i prazno. Bitak i ništa u filozofiji atomista. Razlike i sličnosti homeomerija i atoma.
10.	Sofisti – Protagora i Gorgija. Značenje Protagorinog stava da je čovjek mjera svih stvari. Filozofski razlozi za odustajanje od kozmologije. Promjenjeno značenje istine i značaj retorike. Gorgijin

	napad na elejsku filozofiju i besmislenost kozmologije.
11.	Ostali sofisti – Hipija, Prodik, Antifon i drugi. Etički i politički stavovi, egalitarizam, vjerovatni napad na ropstvo, mogući kozmopolitizam, elitizam, eristika.
12.	Sokrat - biografija: živjeti bez ostatka ono što se misli ili jedinstvo filozofije i života.
13.	Problem Sokrata: četiri osnovna izvora o Sokratovom životu i učenju i njihova nekompatibilnost. Pregled najvažnijih teorija o tome ko je doista bio Sokrat. Najuticajnije suvremeno stajalište Gregory Vlastosa.
14.	Sokratov metod: elenhos Shema elenhosa, definiranje i indukcija. Sokratova ironija i majeutika.
15.	Sokratova etika: vrlina je znanje je sreća. Sokratov paradoks: niko ne čini zlo namjerno. Odnos vrline i sreće.
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Nastava će se izvoditi u obliku interaktivnih predavanja i vježbi. Oblici: predavanja, vježbe, seminari, samostalni zadaci, istraživanje.
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	**Elementi praćenja**	**Broj bodova**	**Učešće u ocjeni (%)**
1.	Testovi i permanentno praćenje	20	20%
2.	Seminarski rad	15	15%
3.	Dolasci na nastavu i aktivno učešće	15	15%
4.	Završni ispit	50	50%
		Ukupno: 100 bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

- Testovi i permanentno praćenje: pismena i usmena provjera znanja
- Seminarski rad: student je dužan u toku semestra uraditi kraći pismeni rad

	(7 – 10 stranica), usmena provjera znanja (obavezna, dodatna i preporučena literatura) • Dolasci na nastavu i aktivno učešće: postavljanje pitanja, diskusije i kritički osvrti na predavanja i vježbe, te korištenje pripremljene literature • Završni ispit: *pismena i usmena provjera znanja* Napomena: Da bi pristupili završnom ispitu studenti su dužni tokom nastave dostići minimalan broj bodova (55%) za svaki element praćenja.
Skala ocjenjivanja	Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi: a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova; b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda; c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda; d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda; e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda; f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.
Literatura	*Obavezna (izdanja po izboru)* 1. K. K. V. Tejlor ur., *Istorija filozofije I: od početka do Platona* 2. W. Windelband, *Povijest filozofije I* 3. F. Koplston, *Istorija filozofije I* 4. M. N. Đurić, *Istorija helenske etike* 5. H. Diels, *Predsokratovci I, II* 6. Diogen Laertije, *Životi i mišljenja istaknutih filozofa* 7. D. Marić, *Kinici i metafizika i Sokrates i kinici* 8. Platon, *Odbrana Sokratova, Kriton, Fedon*
	Dodatna 1. *Filozofijski riječnik* u redakciji Vladimira Filipovića
Napomene	

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

<table>
<tr><td>Odsjek</td><td colspan="5">Filozofija</td></tr>
<tr><td>Naziv kolegija/ nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Historija filozofije I/2</td></tr>
<tr><td>Šifra/kod</td><td>FIL FIL 102</td><td>Status (obavezni ili izborni)</td><td>Obavezni</td><td>ECTS</td><td>7</td></tr>
<tr><td>Ciklus studija</td><td>I</td><td>Semestar</td><td>II</td><td>Ak. godina</td><td>2022/23; 2023/23; 2024/25.</td></tr>
<tr><td>Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Položena Historija filozofija I/1</td></tr>
<tr><td>Jezik izvođenja nastave</td><td colspan="5">Bosanski, hrvatski, srpski jezik</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Nastavnik</td><td>Ime i prezime</td><td colspan="4">Prof. dr. Damir Marić</td></tr>
<tr><td>Kontakt podaci</td><td>Kabinet: 63
E-mail:
damir.maric.ff@gmail.com
damir.maric@ff.unsa.ba
Telefon: 033 253 123</td><td>Termin konsultacija</td><td colspan="2">Po rasporedu</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Saradnik</td><td>Ime i prezime</td><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td>Kontakt podaci</td><td></td><td>Termin konsultacija</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>Sedmični broj kontakt sati</td><td colspan="5">predavanja 3; seminar_____; vježbe 3</td></tr>
<tr><td>Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Predavanja će krenuti razmatranjem "sokratovskih škola", pri čemu će se obratiti pažnja na sličnosti i razlike sa Sokratovom filozofijom. Najveći dio vremena u ovom semestru biće posvećeno Platonu i Aristotelu. Detaljnije će se govoriti o njihovom doprinosu u različitim oblastima filozofije (u epistemologiji, metafizici, etici, psihologiji itd.). Više pažnje u razdoblju helenističko-rimske filozofiji biće povećeno stoicizmu, skepticizmu i epikurejstvu, i na kraju semestra neoplatonizmu.
Studenti su dužni pročitati djela koja se budu obrađivala na predavanjima vježbama i seminarima, kao i sekundarnu literaturu koja se njima bavi.</td></tr>
<tr><td>Cilj kolegija/ nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Cilj predmeta je upoznavanje studenata sa najznačajnijim filozofskim problemima u djelima Platona i Aristotela, „sokratovskih škola“, te u helenističko-rimskoj filozofiji.</td></tr>
<tr><td>Ishodi učenja</td><td colspan="5">Nakon položenog ispita studenti će moći:
➢ razumjeti filozofske probleme u periodu od „sokratovskih škola“ do Platona i Aristotela</td></tr>
</table>

	➢ moći će kritički promišljati filozofske postavke ovog povijesnog perioda ➢ omogućit će im razumjevanje filozofskog utjecaja ovog povijesnog perioda na kasniju filozofiju ➢ moći će kritički promišljati vezu ovog povijesnog perioda na današnju filozofiju

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Sokratovske škole: kirenska, kinička i megarska. Aristip, Antisten, Diogen, Euklid.
2.	Platon: biografija i bibliografija.
3.	Platon: epistemologija. Znanje kao sjećanje.
4.	Platon: metafizika. Teorija ideja. Ideje i materijalni svijet.
5.	Platon: kozmologija. Demiourgos, svjetska duša, materija, čovjek
6.	Aristotel: biografija i bibliografija
7.	Aristotel: logika i metodologija. Mjesto logike u Aristotelovoj filozofiji. Kategorije.
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	Aristotel: prva i druga filozofija (metafizika i fizika). Određenje prve filozofije. Problem supstancije. Odnos teologije i ontologije.
10.	Aristotel: psihologija. Određenje i vrste duše kod Aristotela.
11.	Aristotel: etika. Šta je vrlina. Etičke i dianoetičke vrline.
12.	Stoicizam: Zenon iz Kitiona. Fizika, etika, logika.
13.	Epikurejstvo: Učenje o atomima. Dobro i zlo.
14.	Skepticizam: razlozi za uzdržavanje od izricanja sudova. Ataraksija.
15.	Neoplatonizam: Plotin: Jedno i emanacije Jednog.

16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Nastava će se izvoditi u obliku interaktivnih predavanja i vježbi. Oblici: predavanja, vježbe, seminari, samostalni zadaci, istraživanje.
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	**Elementi praćenja**	**Broj bodova**	**Učešće u ocjeni (%)**
1.	Testovi i permanentno praćenje	20	20%
2.	Seminarski rad	15	15%
3.	Dolasci na nastavu i aktivno učešće	15	15%
4.	Završni ispit	50	50%
		Ukupno: 100 bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

- Testovi i permanentno praćenje: pismena i usmena provjera znanja
- Seminarski rad: student je dužan u toku semestra uraditi kraći pismeni rad (7 – 10 stranica), usmena provjera znanja (obavezna, dodatna i preporučena literatura)
- Dolasci na nastavu i aktivno učešće: postavljanje pitanja, diskusije i kritički osvrti na predavanja i vježbe, te korištenje pripremljene literature
- Završni ispit: *pismena i usmena provjera znanja*

Napomena:

Da bi pristupili završnom ispitu studenti su dužni tokom nastave dostići minimalan broj bodova (55%) za svaki oblik element praćenja.

Skala ocjenjivanja	Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi:

	a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova; b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda; c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda; d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda; e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda; f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.
Literatura	Obavezna literatura**:** 1.W. Windelband (1978): *Povijest filozofije I*. Zagreb: Naprijed. 2. F. Koplston (1988): *Istorija filozofije I*. Beograd: BIGZ. 3. M. N. Đurić (1987): *Istorija helenske etike*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva. 4. Diogen Laertije (1973): *Životi i mišljenja istaknutih filozofa*. Beograd: BIGZ 5. Platon, *Fedon*; *Država*; *Timej* (izdanje po izboru) 6. Aristotel (1992): *Metafizika*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada. 7. D. Marić (2002) *Sokrates i kinici*. Zenica: Hijatus. 8. P. Gregorić i F. Grgić (eds.) (2003), Aristotelova *Metafizika*, samo prva dva teksta, str. 33- 93. Zagreb: Kruzak. 9. P. Gregorić i F. Grgić, M. Hudoletnjak Grgić (eds.) (2005): *Helenistička filozofija*, samo prvo poglavlje, str. 1-29., Zagreb: Kruzak. 10. K. K. V. Tejlor ur.*, Istorija filozofije I: od početka do Platona*, Plato, Beograd, 2007. 11. D. Ferli, ur., *Istorija filozofije II: od Aristotela do Avgustina*, Plato, Beograd, 2007.
	Dopunska*:* 1. *Filozofijski riječnik* u redakciji Vladimira Filipovića (1989): Zagreb: Matica hrvatska.
Napomene	

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

Odsjek	Filozofija				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	*Prava životinja: moralni status životinja u historiji filozofije*				
Šifra/kod	FIL FIL 414	Status (obavezni ili izborni)	Izborni	ECTS	3
Ciklus studija	II	Semestar	II	Ak. godina	2022/23; 2023/23; 2024/25.
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	Nema				
Jezik izvođenja nastave	Bosanski, hrvatski, srpski jezik				
Nastavnik	Ime i prezime	Prof. dr. Damir Marić			
	Kontakt podaci	Kabinet: 63 E-mail: damir.marić@ff.unsa.ba Telefon: 253 123	Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija	
Saradnik	Ime i prezime				
	Kontakt podaci	Kabinet: E-mail: Telefon:	Termin konsultacija		
Sedmični broj kontakt sati	predavanja 1; seminar_____; vježbe 1				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Od sredine sedamdestih godina prošlog stoljeća problem našeg postupanja prema životinjama postaje važana tema etičkih rasprava. Međutim, taj problem ima dugu povijest koja seže u antičku Grčku. Stoga će se na predavanjima i vježbama posebna pažnja posvetiti početcima promišljanja moralnog statusa životinja u antičkoj filozofiji, a zatim će se pratiti razna stajališta kroz historiju filozofije sve do najuticajnijih suvremenih stajališta Petera Singera i Toma Regana. Studenti su dužni pročitati djela koja se budu obrađivala na vježbama ili seminarima, kao i navedenu literaturu koja se njima bavi.				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Cilj predmeta je upoznavanje studenata sa problemom moralnog statusa životinja kroz historiju filozofije.				
Ishodi učenja	1. Studenti će znati i razumjeti problem moralnosg statusa životinja od antičke Grčke do danas. 2. Studenti će znati uticaj suvremenih interprewtacija moralnog statusa životinja na društvenu zbilju.				

	3. Studenti će znati i razumjeti važnost moralnog statusa životinja u suvremenom društvu 4. Studenti će znati smisao i vrijednost moralnog statusa životinja u suvremenom društvu. Vještine: 1. Studenti će vješto prepoznavati i prosuditi moralni status životinja u suvremenom svijetu. 2. Studenti će vješto primjeniti znanja iz ovog predmeta u svrhu poboljšanja moralnog status životinja u 21. stoljeću. Kompetencije: 1. *Obrazovne kompetencije*: studenti će moći kritički promišljati filozofske postavke o moralnom statusu životinja kao i eventualnu vezu između suvremenih teorija sa teorijama u antičkoj Grčkoj. 2. *Znanstvene kompetencije*: studenti će moći u ovoj oblasti humanističkih znanosti aktivno sudjelovat u znanstveno-istraživačkom radu, u europskim projektima, u projektima od značaja za lokalnu zajednicu. 3. *Istraživačke kompetencije:* studenti će moći samostalno vršti istraživanja o moralnom statusu životinja i objavljivati vlastite radove u znanstvenim časopisima. 4. *Analitičke kompetencije*: studenti će moći analizirati moralni status životinja i formulirati jasnu i preciznu argumenaciju vezanih za datu oblast. *5. Komunikacijske kompetencije*: promovira razumijevanje istine u društvenom kontekstu kao i racionalno argumentiranje u raspravama.

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Moralni status životinja u antici: grčka religija, orfici, Pitagora i pitagorejci
2.	Moralni status životinja u antici: Empedokle, Platon, Aristotel
3.	Moralni status životinja u antici: Teofrast, kinici, helenistički filozofski pravci
4.	Moralni status životinja u antici**:** Plutarh i Porfirije
5.	Moralni status životinja u srednjem vijeku**:** Augustin i Toma Akvinski

6.	Moralni status životinja od Descartesa do 20. stoljeća**:** Descartes, Montaigne, Leibniz, Hume
7.	Moralni status životinja od Descartesa do 20. stoljeća**:** La Mettrie, Rousseau, Voltaire, Kant, Schopenhauer
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	Moralni status životinja od Descartesa do 20. stoljeća: J. Bentham, Ch. Darwin, H. Salt
10.	Moralni status životinja u 20. i 21. stoljeću: Peter Singer, speciesizam i utilitarizam
11.	Moralni status životinja u 20. i 21. stoljeću: Peter Singer, speciesističke prakse, eksperimentiranje na životinjama i industrijski uzgoj
12.	Moralni status životinja u 20. i 21. stoljeću: Tom Regan i prava životinja, kumulativni dokaz za prava životinja
13.	Moralni status životinja u 20. i 21. stoljeću: Tom Regan, kritika utilitarističke pozicije, moralni djelatnici i moralni pacijenti, subjekt života, abolicija eksploatacije životinja
14.	Moralni status životinja u 20. i 21. stoljeću: Nova filozofska promišljanja moralnog statusa životinja: Rollin, Sapontzis, deGrazia, Rachels, Pluhar, Linzey, Carruthers, Dombrowski
15.	Moralni status životinja u 20. i 21. stoljeću: Gary Francione, dobrobit ili prava životinja
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Nastava će se izvoditi u obliku interaktivnih predavanja i vježbi. Oblici: predavanja i vježbe

<table>
<tr>
<td>Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra

(struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)</td>
<td>Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

<table>
<tr><th>R. br.</th><th>Elementi praćenja</th><th>Broj bodova</th><th>Učešće u ocjeni (%)</th></tr>
<tr><td>1.</td><td>Završni ispit (pismena provjera znanja): 50% (50 bodova)</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>2.</td><td>Testovi i permanentno praćenje: 20% (20 bodova)</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>3.</td><td>Seminarski rad: 15% (15 bodova)</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>4.</td><td>Dolasci na nastavu i aktivno učešće: 15% (15 bodova)</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td colspan="3">Ukupno: 100 bodova</td><td>100%</td></tr>
</table>

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

studenti su dužni u toku semestra uraditi jedan kraći esej (7 – 10 stranica). Na kraju semestra se polaže pismeni ispit.

Napomena:

Da bi pristupili završnom ispitu studenti su dužni tokom nastave dostići minimalan broj bodova (55%) za svaki oblik element praćenja.</td>
</tr>
<tr>
<td>Skala ocjenjivanja</td>
<td>Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi:

a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova;
b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;
c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;
d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;
e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;
f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.</td>
</tr>
<tr>
<td>Literatura</td>
<td>Obavezna

1. Peter Singer, Oslobođenje životinja, IBIS, Zagreb, 1998.
2. Peter Singer, Praktična etika, IP Signature, Beograd, 2000., str. 55-82; 110-134.
3. David DeGrazia, Prava životinja, TKD Šahinpašić, Sarajevo, 2004.
4. Damir Marić, Etika i životinje, Zalihica, Sarajevo, 2010.</td>
</tr>
</table>

	Dodatna 1. Charles Patterson, *Vječna Treblinka: Naše postupanje prema životinjama i holokaust*, Genesis, Zagreb, 2005. 2. Nick Fiddes, *Meso: Prirodni simbol*, Naklada jesenski i Turk, Zagreb, 2002. 3. Joan Dunayer, *Specizam*, Dvostruka duga, Čakovec, Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb, 2009. 4. Erik Markus, *Vegan: Nova etika prehrane*, Biovega, Zagreb, 2003. 5. D. Marić, *Moralni status životinja u antičkoj filozofiji*, Filozofsko društvo Theoria, Sarajevo, 2014. (može se besplatno skinuti sa internet stranice: www.fdt.ba)
Napomene	

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

<table>
<tr><td>Odsjek</td><td colspan="5">Filozofija</td></tr>
<tr><td>Naziv kolegija/ nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Platonova filozofija: suvremene interpretacije</td></tr>
<tr><td>Šifra/kod</td><td></td><td>Status (obavezni ili izborni)</td><td>Obavezan</td><td>ECTS</td><td></td></tr>
<tr><td>Ciklus studija</td><td>II</td><td>Semestar</td><td>II</td><td>Ak. godina</td><td>2022/23; 2023/23; 2024/25.</td></tr>
<tr><td>Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Položen predmet Sokratesova filozofija: suvremene interpretacije iz I semestra studija.</td></tr>
<tr><td>Jezik izvođenja nastave</td><td colspan="5">Bosanski, hrvatski, srpski jezik</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Nastavnik</td><td>Ime i prezime</td><td colspan="4">Prof. dr. Damir Marić</td></tr>
<tr><td>Kontakt podaci</td><td>Kabinet: 63
E-mail:
damir.maric.ff@gmail.com
damir.marić@ff.unsa.ba
Telefon: 253 123</td><td>Termin konsultacija</td><td colspan="2">Prema rasporedu konsultacija</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Saradnik</td><td>Ime i prezime</td><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td>Kontakt podaci</td><td>Kabinet:
E-mail:
Telefon:</td><td>Termin konsultacija</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>Sedmični broj kontakt sati</td><td colspan="5">predavanja 1; seminar_____; vježbe 1</td></tr>
<tr><td>Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Deteljnije će se govoriti o novijim interpretacijama Platonove filozofije, a naročita pažnja će se posvetiti novijim tumačenjima Platonove teorije ideja, epistemologiji, etici, političkoj filozofiji, kozmologiji i nepisanim učenjima.

Studenti su dužni pročitati Platonova djela koja se budu obrađivala na predavanjima seminarima i vježbama, kao i prateću sekundarnu literaturu.</td></tr>
<tr><td>Cilj kolegija/ nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Cilj predmeta je upoznavanje studenata sa interpretacijama Platonove filozofije nastalim nekoliko posljednjih decenija.</td></tr>
<tr><td>Ishodi učenja</td><td colspan="5">Nakon položenog ispita studenti će moći:
➢ Razumjeti filozofske probleme Platonove filozofije proizašle iz istraživanja u nekoliko posljednjih decenija, ali i generalno u 20. i 21. stoljeću.
➢ Moći će kritički razmišljati filozofske postavke Platonove filozofije proizašle iz novijih interpretacija.
➢ Razumjeće filozofski utjecaj novijih interpretacija Platonove filozofije.
➢ Moći će kritički promišljati eventualnu vezu novih interpretacija Platonove filozofije na suvremeno mišljenje.</td></tr>
</table>

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Teorija ideja
2.	Teorija ideja
3.	Teorija ideja
4.	Teorija ideja
5.	Platonova epistemologija
6.	Platonova epistemologija
7.	Platonova etika i politička filozofija
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	Platonova etika i politička filozofija
10.	Platonova etika i politička filozofija
11.	Platonova etika i politička filozofija
12.	Platonova kozmologija
13.	Platonova kozmologija
14.	Platonovo nepisano učenje
15.	Najnovije interpretacije Platonove filozofije
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu

18.

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Nastava će se izvoditi u obliku interaktivnih predavanja i vježbi. Oblici: predavanja, vježbe, seminari, samostalni zadaci, istraživanje.
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja: **R. br.** / **Elementi praćenja** / **Broj bodova** / **Učešće u ocjeni (%)** 1. Esej 30 30% 2. Dolasci na nastavu i aktivno učešće 20 20% 3. Završni ispit 50 50% Ukupno: 100 bodova 100% Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način: • Esej • Dolasci na nastavu i aktivno učešće: postavljanje pitanja, diskusije i kritički osvrti na predavanja i vježbe, te korištenje pripremljene literature • Završni ispit: *pismena provjera znanja* Napomena: Da bi pristupili završnom ispitu studenti su dužni tokom nastave dostići minimalan broj bodova (55%) za svaki oblik element praćenja.
Skala ocjenjivanja	Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi: a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova; b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda; c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda; d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda; e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda; f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.

Literatura	*Obavezna* 1. Platonovi dijalozi srednjeg i kasnog perioda, a prije svega: *Fedon*, *Država* i *Parmenid* (bilo koje izdanje); 2. W. C. K. Guthrie, *A History of Greek Philosophy*, vol. 4: Plato, The *Man and his Dialogues: Earlier Period*, Cambridge University Press, Cambridge, 2000 (prvo izdanje 1975); ili prijevod W. C. K. Guthrie, *Povijest grčke filozofije* 4, Naklada Jurčić, Zagreb, 2007; 3. W. C. K. Guthrie, *A History of Greek Philosophy*, vol. 5: The Later Plato and the Academy, Cambridge University Press, Cambridge, 2001 (prvo izdanje 1978); ili prijevod W. C. K. Guthrie, *Povijest grčke filozofije* 5, Naklada Jurčić, Zagreb, 2007; 4. W. D. Ross, *Plato's Theory of Ideas*, Clarendon Press, Oxford, 1951, ili prijevod W. D. Ross, *Platonova teorija ideja*, KruZak, Zagreb, 1998; 5. H. Krämer, *Platonovo utemeljenje metafizike: studija o Platonovu nepisanom učenju i teorija počela*, Demetra, Zagreb, 1997: 6. B. Šijaković (ed.) *Agrafa dogmata: Aspekti Platonovog nepisanog učenja*, Luča XX/2 (2003), Nikšić, 2004;
	Dodatna i preporučena literatura 1. G. Fine (ed.), *Plato 1: Metaphysics and Epistemology*, Oxford University Press, Oxford, 1999, poglavlja 5, 6 i 7 (str.143 - 214); 2. R. Kraut (ed.), *The Cambridge Companion to Plato*, Cambridge University Press, Cambridge, 1999, poglavlje 9 i 12 (str. 277 – 310 i 365 – 396); 3. R. J. Fogelin, "Three Platonic Analogies", *The Philosophical Review* 80 (1970), 371 - 382; 4. K. M. Sayre, *Plato's Late Ontology: A Riddle Resolved*, Princeton University Press, Princeton, New Jersey, 1983; 5. C. Kahn, *Plato and the Socratic Dialogue: The Philosophical Use of a Literary Form*, Cambridge University Press, Cambridge, 1999, (prvo izdanje 1996), poglavlje 11 (str. 329 -370) 6. C. Gill & M. M. McCabe (eds.), *Form and Argument in Late Plato, Clarendon Press*, Oxford, 2000, poglavlja 1 i 2 (str. 5 – 78); 7. A. Nehamas, *Virtues of Authenticity: Essays on Plato and Socrates*, Princeton

	University Press, Princeton, New Jersey, 1999, poglavlja 9 i 10 (str. 176 – 223); 8. D. Barbarić, *Ideja dobra: Platonova Politeia VI i VII*, prijevod s filološkim i filozofskim komentarom, Demetra, Zagreb, 1995. 9. G. Fine, "Separation", *Oxford Studies in Ancient Philosophy* 2 (1984), 31 – 87; 10. G. Vlastos, "'Separation' in Plato", *Oxford Studies in Ancient Philosophy* 5 (1987), 187 –196; 11. G. Reale, *Toward a New Interpretation of Plato*, The Catholic University of America Press,Washington D. C., 2000.
Napomene	

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

Odsjek	Filozofija				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	Savremena politička filozofija, etika i feminizam				
Šifra/kod	FIL FIL 501	Status (obavezni ili izborni)	obavezni	ECTS	8
Ciklus studija	II	Semestar	III	Ak. godina	2022/23
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	nema				
Jezik izvođenja nastave	bosanski				
Nastavnik	Ime i prezime	Prof. dr. Damir Marić			
	Kontakt podaci	Kabinet: 63 E-mail: damir.maric@ff.unsa.ba Telefon: 033 25 31 23	Termin konsultacija	utorak, 11-13 srijeda, 14-15 petak, 9-11	
Saradnik	Ime i prezime	/			
	Kontakt podaci	Kabinet: E-mail: / Telefon:	Termin konsultacija	/	
Sedmični broj kontakt sati	predavanja 2; seminar 2				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Feministička etika postajanja isporučuje novu osnovu za demokratski *ethos* koji se ne zasnivana naučnom znanju šta je „priroda“ sopstva. Feministički *ethos* otvara prostor za intervenciju u postojeće relacije moći i artikulira nove osnove za političke borbe koje uključuju zajedničku odgovornost za Drugo/drugu(og). Najprije će se povući razlikovanje između feminističkih i nefeminističkih etika. Potom će se preispitivati ignoriranje roda i feminizma u *mainstream* bioetici (interdisciplinarnog polja koje se odnosi na zdravlje i moralne izazove nastale razvojem biologije i medicine), naročito s obzirom na feminističku kritiku liberalnog individualizma te pitanje kome bioetika služi. Novum feminističke bioetike posmatrati će se u njenom predmetu istraživanja, epistemologiji i metodu. Primjene nefeminističke i feminističke bioetike će se analizirati od abortusa preko visokih reproduktivnih tehnologija (*in vitro* fertilizacija i surogat majčinstvo) do genskih terapija i savjetovanja.				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta					

	Cilj nastavnog predmeta je da studenice i studenti ovladaju ključnim pojmovima, idejama i metodama feminističke etike, bioetike i politike, kritički ih uspoređuju i međusobno i u odnosu na *mainstream* etiku i bioetiku, te da vlastita stanovišta argumnetativno utemeljuju.
Ishodi učenja	Analiziranje,sintetiziranje i vrednovanje feminističkih i nefeminističkih etičkih i bioetičkih teorija. Kreativno korištenje postojećih teorija u rješavanju problema unutar područja bioetike. Primjena složene komunikacije u interakciji sa kolegama i kolegicama unutar vlastitog i drugih odsjeka (Odsjeka za biologiju napr.) u rješavanju bioetičkih problema.

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Vrijednosno-normativna etika i primijenjena etika
2.	Feministički pristupi etici, politici, ontologiji i epistemologiji
3.	Bioetika
4.	Konvencija o zaštiti ljudskih prava i dostojanstva ljudskog bića u pogledu primjene biologije i medicine
5.	Feministička bioetika
6.	Feministička teorija stajališta i bioetika
7.	Feminizam i zdravlje
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	Nefeministički i feministički pristupi kontracepciji i sterilizaciji
10.	Nefeministički i feministički pristupi abortusu
11.	Nefeministički i feministički pristupi vještačkoj oplodnji i *in-vitro* fertilizaciji

12.	Nefeministički i feministički prisupi surogat majčinstvu
13.	Nefeministički i feministički pristupi genetici
14.	Završna razmatranja
15.	Završna razmatranja
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Interaktivna predavanja, izlaganja i diskusija studenata i studentica
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	Izlaganje na časovima	20	20
2.	Esej	20	20
3.	Polusemestralna provjera znanja	10	10
4.	Završni usmeni ispit	50	50
5.			
		Ukupno: 100 bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

- Izlaganjem na neku od ponuđenih tema
- Pisanjem eseja na zadatu temu
- Pismenim odgovorom na tri esejska pitanja
- Usmenim odgovorom na tri pitanja na osnovu sadržaja ukupnog kursa

	Napomena:
Skala ocjenjivanja	Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi: a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova; b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda; c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda; d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda; e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda; f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.
Literatura	*Obavezna* R. Tong, *Feminist approaches to Bioethics*, Oxford 1997. S. Sherwin, *No Longer Patient,* Philadephia 1992.
	Dodatna T. Beauchamp, J. Childress, *Principles of Biomedical Ethics, New York 2009.*
Napomene	

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

<table>
<tr><td>Odsjek</td><td colspan="5">Filozofija</td></tr>
<tr><td>Naziv kolegija/ nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Sokratesova filozofija: suvremene interpretacije</td></tr>
<tr><td>Šifra/kod</td><td>FIL FIL 404</td><td>Status (obavezni ili izborni)</td><td>Obavezni</td><td>ECTS</td><td>3</td></tr>
<tr><td>Ciklus studija</td><td>II</td><td>Semestar</td><td>I</td><td>Ak. godina</td><td>2022/23; 2023/23; 2024/25.</td></tr>
<tr><td>Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Nema</td></tr>
<tr><td>Jezik izvođenja nastave</td><td colspan="5">Bosanski, hrvatski, srpski jezik</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Nastavnik</td><td>Ime i prezime</td><td colspan="4">Prof. dr. Damir Marić</td></tr>
<tr><td>Kontakt podaci</td><td>Kabinet: 63
E-mail: damir.marić@ff.unsa.ba
Telefon: 253 123</td><td>Termin konsultacija</td><td colspan="2">ponedjeljak, 9-10
srijeda, 9-11
petak, 9-11</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Saradnik</td><td>Ime i prezime</td><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td>Kontakt podaci</td><td>Kabinet:
E-mail:
Telefon:</td><td>Termin konsultacija</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>Sedmični broj kontakt sati</td><td colspan="5">predavanja 1; seminar_____; vježbe 1</td></tr>
<tr><td>Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Predavanja će krenuti generalnim razmatranjem interpretacija Sokratove filozofije u 20. stoljeću, a više će se pažnje posvetiti oživljavanju interesa za ovu filozofiju u posljednjih nekoliko decenija. Najveći dio vremena biće posvećen danas najutjecajnijoj interpretaciji Gregory Vlastosa, kao i odgovorima na ovu interpretaciju koje su dali naznačeni stručnjaci iz ove oblasti.
Studenti su dužni pročitati djela koja se budu obrađivala na seminarima, kao i navedenu literaturu koja se njima bavi.</td></tr>
<tr><td>Cilj kolegija/ nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Cilj predmeta je upoznavanje studenata sa interpretacijama Sokratove filozofije nastalim u nekoliko posljednnjih decenija.</td></tr>
<tr><td>Ishodi učenja</td><td colspan="5">Nakon položenog ispita studenti će moći:
➢ razumjeti filozofske probleme Sokratove filozofije proizašle iz istraživanja u nekoliko posljedenjih decenija, ali i generalno u 20. i 21. stoljeću
➢ moći će kritički promišljati filozofske postavke Sokratove filozofije proizašle iz novijih interpretacija</td></tr>
</table>

	➢ razumjeće filozofski utjecaj novijih interpretacija Sokratove filozofije ➢ moći će kritički promišljati eventualnu vezu novih interpretacija Sokratove filozofije na suvremeno mišljenje

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Burnet – Taylorova teorija
2.	Kritika Burnet – Taylorove teorije i ostale značajne pozicije u 20 stoljeću.
3.	Problem Sokrata: Različiti izvora o Sokratovoj filozofiji i životu.
4.	Problem Sokrata: Stajalište Gregory Vlastosa
5.	Problem Sokrata: Stajalište Gregory Vlastosa
6.	Problem Sokrata: Kritika Vlastosove pozicije i ostale značajne interpretacije.
7.	Sokratov metod: Pregled stajališta u 20. stoljeću
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	Sokratov metod: Stajalište Gregory Vlastosa
10.	Sokratov metod: Kritika Vlastosove pozicije i ostale značajne interpretacije
11.	Sokratova etika: Pregled stajališta u 20. stoljeću
12.	Sokratova etika: Stajalište Gregory Vlastosa
13.	Sokratova etika: Stajalište Gregory Vlastosa
14.	Sokratova etika: Kritika Vlastosove pozicije i ostale značajne interpretacije
15.	Najnovije interpretacije Sokratove filozofije
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)

17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Nastava će se izvoditi u obliku interaktivnih predavanja i vježbi. Oblici: predavanja, vježbe, seminari, samostalni zadaci, istraživanje.
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	Seminarski rad	30	30%
2.	Dolasci na nastavu i aktivno učešće	20	20%
3.	Završni ispit	50	50%
		Ukupno: 100 bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

- Seminarski rad: student je dužan u toku semestra uraditi kraći pismeni rad (7 – 10 stranica), usmena provjera znanja (obavezna, dodatna i preporučena literatura)
- Dolasci na nastavu i aktivno učešće: postavljanje pitanja, diskusije i kritički osvrti na predavanja i vježbe, te korištenje pripremljene literature
- Završni ispit: *pismena provjera znanja*

Napomena:

Da bi pristupili završnom ispitu studenti su dužni tokom nastave dostići minimalan broj bodova (55%) za svaki oblik element praćenja.

Skala ocjenjivanja	Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi: a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova; b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda; c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda; d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;

	e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda; f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.
Literatura	*Obavezna (izdanja po izboru)* 1. G. Vlastos, *Socrates: Ironist and Moral Philosopher;* G. Vlastos: *Socratic Studies;* ili D. Marić, *Kinici i metafizika* i *Sokrates i kinici* (dijelovi o Sokratu)
	Dodatna (izdanja po izboru) 1. W. C. K. Guthrie, *Povijest grčke filozofije*, tom 3. (dio o Sokratesu) 2. Platonovi rani dijalozi 3. Ksenofon, *Uspomene o Sokratu* 4. Aristofanes, *Oblakinje*
Napomene	

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

Odsjek	Odsjek za filozofiju				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	Filozofija uma				
Šifra/kod	FIL FIL 209	Status (obavezni ili izborni)	Obavezni	ECTS	2
Ciklus studija	Prvi (I)	Semestar	Četvrti (IV)	Ak. godina	2022/23. 2023/24. 2024/25.
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	Nema				
Jezik izvođenja nastave	Bosanski				
Nastavnik	Ime i prezime	Dr. Kenan Šljivo, vanredni profesor			
	Kontakt podaci	Kabinet: 57 / I E-mail:kenan.sljivo@ff.unsa.ba Telefon: 033 253 128	Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija	
Saradnik	Ime i prezime				
	Kontakt podaci	Kabinet: E-mail: Telefon:	Termin konsultacija		
Sedmični broj kontakt sati	Predavanja: 1 sat; Seminar: 0 sati; Vježbe: 1 sat				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Sadržaj predmeta se izlaže u tri sklopa. Kroz sklop 1 (pregled glavnih orijentacija u filozofiji uma) studenti se upoznaju sa značajnim brojem relevantnih teorijskih pozicija. Kroz sklop 2 studenti se uvode u savremenu teoriju uma i probleme empirijskih osnova spoznaje uma. Kroz sklop 3 studenti se upoznaju sa različitim metodološkim pristupima mentalnom.				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Ciljevi predmeta su upoznati student sa osnovnim poblemima i pojmovima filozofije uma (Šta je mentalno?; Šta je svijest?; Šta su mentalna stanja?; Problem um-tijelo itd.), izložiti njene glavne teorije (s posebni naglaskom na savremene teorije i njhove epistemološke posljedice), objasniti povezanost filozofije uma sa drugim njoj poveznim poljima istraživanja (kognitivna nauka, medicina/neuroznanost, biologija, psihologija, artificijelna inteligencija, računarska tehnologija), te pomoći student u razumijevanju njenih osnovnih tendencija i pretpostavki.				

Ishodi učenja	1. Zna obrazovne pozitivne činjenice iz područja filozofije uma. 2. Zna smisao temeljnih problema filozofije uma (od antičkog doba do danas) 3. Zna prepoznati i diferencirati problematiku filozofije uma u tradicionalnim i suvremenim filozofski učenjima 4. Zna jasno odrediti osnove teorije filozofije uma i njihove odrednice 5. Zna objasniti osnovne sličnosti i razlike teorija filozofije uma 6. Zna prepoznati vezu i utjecaj filozofije uma na druge znanosti i discipline, i obrnuto. 7. Zna uočiti i argumentirati epistemološke i ontološke implikacije teorija filozofije uma

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica (Predavanja i vježbe)
1.	Tema 1. Osnovne stajališta (dualizam, materijalizam, bihejviorizam, fizikalizam, funkcionalizam, elimitivizam, kognitvizam) odrednice i problematika unutar filozofije uma (odnos um-tijelo, karakterizacija mentalnog, mentalne aktivnosti i mentalnog sadržaja; računarski modeli uma, um kao rad mozga, epistemološke i ontološke posljedice pojednih učenja o umu)
2.	Tema 2. Karakterizacija duha unutar antičke filozofije (Platon i Aristotel)
3.	Tema 3. Kartezijanski dualizam (metafizičko tumačenje duha)
4.	Tema 4. Ontološke i epistemološke implikacije dualističkog učenja o umu
5.	Tema 5. Wittgensteinova kritika epistemološke implikacije dualističkog učenja u obliku argumenta protiv privatnog jezika
6.	Tema 6. Rorty-eva krtika mentalnog kao kriterija objektivnosti (antireprezentacionalizam)
7.	Tema 7. Materijalističko učenje o umu i njegova radikalizacija u obliku fizikalizma
8.	**Polusemestralna provjera znanja studenata** **TEST #1**
9.	Tema 9. Bihejviorizam kao stajalište u filozofiji uma i njegova kritika
10.	Tema 10. Utjecaj suvremenih (kognitivne nauke, bilogije, raučuanrske tehnologije, artificijelne inteligencije, neuroznanosti) nauka na filozofiju uma
11.	Tema 11. Računarski model uma (računarska metafora)

12.	Tema 12. Funkcionalna stanja kao mentalna stanja (funkcionalizam)
13.	Tema 13. Izjednačavanje mentalnih stanja sa nervnim sistemom (eliminativizam)
14.	Tema 14. Putnamova kritika funkcionalizma i kognitivne nauke
15.	Tema 15. Davidsonovo učenje o anomalijskom monizmu
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Predavanja po tematskim sklopovima Pitanja i odgovori (A&Q) između sklopova Vježbe (analiza izabranih topika)
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	Prisutnost	10	10%
2.	Aktivnost	10	10%
3.	Test 1	15	15%
4.	Test 2	15	15%
5.	Pismeni ispit	50	50%
		Ukupno: 100 bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

- Redovnim prisustvom nastavi i vježbama
- Interaktivnim sudjelovanjem u kontakt satima
- Pokazanim znanjem na testu 1
- Pokazanim znanjem na testu 2
- Pokazanim znanjem na ispitu

Napomena:

Studentima koji pokažu nadprosječne rezultate (prosjek ocjena 9 do 10) i interes za dodatnim radom i učenjem bit će omogućeno da sudjeluju u radu Znanstveno-

	istraživačkog inkubatora (ZINK) na Odsjeku za filozofiju i da objavljuju svoje radove u indeksiranom časopisu SOPHOS – časopis za mlade istraživače.
Skala ocjenjivanja	Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi: a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova; b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda; c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda; d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda; e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda; f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.
Literatura	Obavezna: 1. Platon (1937): Fedon ili O duši. Beograd: Zadruga profesorskog društva 2. Aristotel (1987): O duši. Zagreb: Naprijed 3. Decartes, Rene (1998): Meditacije o prvoj filozofiji. Begorad: Plato 4. Miščević, Nenad i Smokrović, Nenad (1989): Kompjutori, mozak i ljudski um. Rijeka: Izdavački centar Rijeka 5. Miščević, Nenad (1990): Uvod u filozofiju psihologije. Zagreb: Grafički zavod Hrvatske 6. Rorty, Richard (1990): Filozofija i ogledalo prirode (Philosophy and the Mirror of Nature). Sarajevo: Vesela mašina. 7. Sesardić, Neven (1984): Fizikalizam. Beograd: IICSS 8. Wittgenstein, L. (1980) Filosofska istraživanja. Beograd: Nolit 9. Lycan, G. William: Problem um-tijelo. SOPHOS (2008), No. 1, 107-125 10. Donald, Davidson: Mentalni događaji. SOPHOS (2008), No. 1, 85-106
	Dodatna: 1. Heil John (2004): Philosophy of Mind (A Guide and Anthology). Oxford: Oxford University Press. 2. Putnam, Hilary (1979): Philosophical Papers, Volumen 2: Mind, Language and Reality. Cambridge: Cambridge University Press. 3. Chalmers, D. J. (2002): Philosophy of Mind: Clasical and Contemporary Readings. Oxford: Oxford University Press.
Napomene	

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

Odsjek	Odsjek za filozofiju				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	Teorija spoznaje [KLASIČNE TEORIJE SPOZNAJE]				
Šifra/kod	FIL FIL 303	Status (obavezni ili izborni)	Obavezni	ECTS	9
Ciklus studija	Prvi (I)	Semestar	Peti (V)	Ak. godina	2022/23. 2023/24. 2024/25.
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	Status studenta na jednopredmetnom ili dvopredmetnom studiju filozofije				
Jezik izvođenja nastave	Bosanski				
Nastavnik	Ime i prezime	Dr. Kenan Šljivo, docent			
	Kontakt podaci	Kabinet: 57 / I E-mail: kenan.sljivo@ff.unsa.ba Telefon: 033 253 128	Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija	
Saradnik	Ime i prezime	-			
	Kontakt podaci	-	Termin konsultacija	-	
Sedmični broj kontakt sati	Predavanja: 3 sata; seminar: 0 sati; vježbe: 3 sata				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	U prvoj polovini kolegija studenti se kroz sklop 1 (Fenomen i problem spoznaje) uvode u fenomen spoznajnog odnosa kroz razjašnjavanje subjekt-objekt odnosa koji se uzima u tradicionalnoj spoznajnoj teoriji kao odnos predmeta i mišljenja. Pri tome se ulazi u probleme mogućnosti ograničenja i proširenja spoznaje, odnosno u pitanje realnih i transcendentalnih granica spoznaje. Kroz sklop 2 (Teorija spoznaje kao filozofska disciplina) studenti se upoznaju sa statusom teorije spoznaje kao filozofske discipline i onim pitanjima koja iz same filozofije dolaze u spoznajnoteorijsko razmatranje. Pri tome je relacija teorije spoznaje i logike od najveće važnosti za ekspliciranje i analizu spoznajnoteorisjkih kapaciteta čovjeka i drugih fizičkih sistema koji upotrebljavaju simboličku reprezentaciju u kognitivnom procesu. Kroz sklop 3 (Osnovni problemi teorije spoznaje) razmatra se odnos mišljenja i iskustva unutar temeljnih filozofskih / spoznajnoteorijskih dihotomija apriornog i aposteriornog, imanentnog i transcedentnog u porijeklu sadržaja i kategorijalnoj izvornosti spoznajnog aparata. Na osnovu ovih razmatranja studenti se uvode u različite koncepte ili teorije istine (korespondencijsku, koherencijsku, konzistencijsku). U drugoj polovini kolegija studentima se izlažu tri sklopa povezanih topika suvremene				

	teorije spoznaje. Kroz sklop 4 (Pregled glavnih orijentacija u teoriji spoznaje) student se upoznaju sa značajnim brojem relevantnih spoznajnoteorijskih pozicija: naivni realizam, naučni realizam, naturalizam, senzualizam, skepticizam, solipsizam, klasični i moderni racionalizam, transcendentalizam, liberarni empirizam, konstruktivizam, fizikalizam, fenomenalizam, pragmatizam, marksizam. Kroz sklop 5 (Savremena teorija naučnog spoznaje) pažnja se usmjerava na epistemologiju ili teoriju naučne spoznaje, na pitanja povezana sa strukturom naučne spoznaje te problem empirijskih osnova naučne spoznaje. Kroz sklop 6 (Teorijski i metodološki pluralizam) epistemološki fundacionalizam se kontrastira epistemološkim pluralizmom, stavovima filozofije holizma i pragmatizma. Time se otvaraju nove topike koncepta mogućeg iskustva za nova spoznajnoteorijska istraživanja.
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Osnovni cilj ovog kolegija jeste da studentima pruži uvid u bit spoznajnog odnosa koji nastaje u triangualciji između čovjeka, svijeta i jezika, uvid u funkcioniranje spoznajnih sposobnosti ljudskog bića u nižim kognitivnim aktivnostima (percepcija, memorija, pažnja) i višim kognitivnim aktivnostima (logičkoj i lingvističkoj), uvid u semantičku i strukturalnu dimenziju znanstvenog formuliranja spoznajnih uvida o sebi, o drugom i o svijetu. Stoga se teorija spoznaje istražuje kao najšira i najobuhvatnija osnova ljudskog znanju uopšte unutar koje se reflektiraju i fundiraju partikaularne teorije i metode različitih područja spoznavanja. Studenti se upoznaju s ulogom različitih filozofskih i znanstvenih disciplina sa stanovišta sadržaja spoznaje, procesa spoznavanja, intencionalnosti, rekonstrukcije spoznajnog sadržaja u teoriji i praktičkom djelovanju .U realciju se dovode i proučavaju različite, katkada i potpuno suprostavljene, koncepcije ontoloških i epistemoloških pretpostavki spoznajnog procesa kojem se u teoriji spoznaje pristupa sa stanovišta problematiziranja izvora i primjene spoznatog. Sadržaj predmeta izlaže se u 6 glavnih sklopova. Studentima koji studiraju kombinovani studij (filozofija i druga studijska grupa, filozofija i sociologija) nastava će biti realizovana sa manjim brojem sati (u skladu sa opterećenjem nastavnog plana), a ispiti će biti prilagođeni nastavnim planom i programom.
Ishodi učenja	1. Razumijevanje osnovnih principa antičkog i srednjevjekovnog pristupa problemu znanja 2. Razumijevanje pojma znanja i distinkcija spram drugih oblika racionalnosti 3. Razumijevanje relacije subjekt-objekt u spoznajnom procesu 4. Razumijevanje glavnih karakteristika novovjekovne teorije spoznaje 5. Razumijevanje odnosa racionalizma i empirizma kao temeljnih spoznajnih pravaca 6. Razumijevanje transcendentalne spoznajnoteorijske pozicije 7. Razumijevanje Kantovog pristupa prirodi i granicama znanja

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica (Predavanja)
1.	Fenomen i problem spoznaje. Širi i uži smisao problema spoznaje.
2.	Subjekt-objekt odnos kao temelj spoznajnog odnosa.
3.	Spoznajna relacija kao relacija transcendencije.
4.	Porijeklo spoznaje. Problem granica spoznaje.
5.	Teorija spoznaje kao filozofska disciplina. Saznanje kao predmet teorije spoznaje.
6.	Psihološko u spoznajnom problem.
7.	Logičko u spoznajnom problem.
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata **TEST #1**
9.	Ontološko u spoznajnom problem.
10.	Teorija spoznaje i kognitivna znanost.
11.	Osnovni problemi teorije spoznaje.
12.	Odnos mišljenja i iskustva.
13.	Percepcija i memorija.
14.	Istina i vjerovatnost.
15.	Odnos između uvjerenja, opravdanja i objašnjenja.
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica (Vježbe)
1.	**Tema 1.** Metodska sumnja i spoznaja Pročitati: Dekart, *Rasprava o metodu*
2.	**Tema 2.** Porijeklo i granice spoznaje Pročitati: Lok, *Ogled o ljudskom razumu*
3.	**Tema 3.** Kritika urođenih ideja Pročitati: Lok, *Ogled o ljudskom razumu*
4.	**Tema 4**. Ontologija perceptivnog kognitivizma Pročitati: Berkli, *Rasprava o principima ljudskog saznanja*
5.	**Tema 5.** Novi pristup porijeklu ideja Pročitati: Lajbnic, *Novi ogledi o ljudskom razumu*
6.	**Tema 6.** Odnos između iskustva i spoznaje Pročitati: Hjum, *Istraživanja o ljudskom razumu*
7.	**Tema 7.** Racionalnost i kauzalitet Pročitati: Hjum, *Istraživanja o ljudskom razumu*
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata **TEST #1**
9.	**Tema 8.** Odnos racionalizam-empirizam
10.	**Tema 9.** Zasnivanje transcendentalne epistemologije uma Pročitati: Kant, *Kritika čistog uma*
11.	**Tema 10.** Metafizika u granicama iskustva Pročitati: Kant, *Kritika čistog uma*
12.	**Tema 11.** Funkcije razuma i kategorije stvarnosti Pročitati: Kant, *Kritika čistog uma*
13.	**Tema 12.** Fenomenološki koncept saznanja Pročitati: Husserl, *Logička istraživanja*
14.	**Tema 13**. Jezičkoanalitički okret i njegovo značenje za razumijevanje spoznaje Pročitati: Vitgenštajn, *Filozofska istraživanja*
15.	**Tema 14.** Jezik kao prostorno-vremenski fenomen spoznaje Pročitati: Vitgenštajn, *Filozofska istraživanja*
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)

17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu

Način izvođenja nastave (oblici i metode)

Predavanja po tematskim sklopovima
Pitanja i odgovori (A&Q) između sklopova
Vježbe (analiza izabranih topika)

Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra

(struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)

Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	Prisutnost	10	10%
2.	Aktivnost	10	10%
3.	Test 1	15	15%
4.	Test 2	15	15%
5.	Pismeni ispit	30	50%
		Ukupno: 100 bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

- Redovnim prisustvom nastavi i vježbama
- Interaktivnim sudjelovanjem u kontakt satima
- Pokazanim znanjem na testu 1
- Pokazanim znanjem na testu 2
- Pokazanim znanjem na ispitu

Napomena:

Studentima koji pokažu nadprosječne rezultate (prosjek ocjena 9 do 10) i interes za dodatnim radom i učenjem bit će omogućeno da sudjeluju u radu Znanstveno-istraživačkog inkubatora (ZINK) na Odsjeku za filozofiju i da objavljuju svoje radove u indeksiranom časopisu SOPHOS – časopis za mlade istraživače.

Skala ocjenjivanja

Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi:

a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova;
b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;
c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;
d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;
e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;
f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.

Literatura	*Obavezna:* 1. Jelena Berberović. Racionalnost i jezik. Sarajevo, 2004. 2. Nijaz Ibrulj. Stoljeće Rearanžiranja. Eseji o identitetu, znanju i društvu. Theoria, Sarajevo, 2005. 3. R. Dekart: Rasprava o metodi, Matica Hrvatska, Zagreb, 1951. 4. Dž. Lok: Ogled o ljudskom razumu, Naklada Breza, Zagreb, 2007. 5. Dž. Berkli: Rasprava o principima ljudskog saznanja, Beogard, BIGZ, 1977. 6. D. Hjum: Istraživanja o ljudskom razumu,Kultura, Zagreb 1956. 7. G. Lajbnic: Novi ogledi o ljudskom razumu, Veselin Masleša, Sarajevo1986. 8. I. Kant: Kritika čistog uma, nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1984. 9. E.Husserl: Logička istraživanja, Naklada Breza, Zagreb, 2005. 10. B. Rasel: Ljudsko znanje, Nolit, Beograd, 1961. 11. L. Vitgenštajn: Filozofska istraživanja, Nolit, beograd, 1960. 12. Ejer: Problem saznanja, Nolit, beograd, 1963
	Dodatna: 1. Adam Morton. A guide through the theory of knowledge . Malden, MA : Blackwell Pub., 2003. 2. Nicholas Rescher. Epistemology : an introduction to the theory of knowledge.Albany : State University of New York Press, 2003. 3. Robert Audi. Epistemology : a contemporary introduction to the theory of knowledge . New York : Routledge, 2003. 4. Charlotte Hess and Elinor Ostrom (ed.).Understanding knowledge as a commons : from theory to practice. Cambridge, Mass. : MIT Press, 2007. 5. Barbara Herrnstein Smith. Scandalous knowledge : science, truth and the human. Durham, N.C. : Duke University Press, 2006. 6. Robert Hanna. Kant and the Foundation of Analytic Philosophy. Oxford, Clarendon Press, 2001. 7. P.F.Strawson. The Boundaries of Senses. Oxford University Press, 1972
Napomene	Prednost kod dobijanja mentorstva za dodiplomski rad imaju studenti koji tokom studija pokažu značajan interes za spoznajnoteorijska pitanja i probleme

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

Odsjek	Odsjek za filozofiju				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	Teorija spoznaje [EPISTEMOLOGIJA]				
Šifra/kod	FIL FIL 306	Status (obavezni ili izborni)	Obavezni	ECTS	8
Ciklus studija	Prvi (I)	Semestar	Šesti (VI)	Ak. godina	2022/23. 2023/24. 2024/25.
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	Položen ispit iz nastavnog predmeta *Teorija spoznaje* [KLASIČNE TEORIJE SPOZNAJE], FIL FIL 303				
Jezik izvođenja nastave	Bosanski				
Nastavnik	Ime i prezime	Dr. Kenan Šljivo, vanredni profesor			
	Kontakt podaci	Kabinet: 57 / I E-mail:kenan.sljivo@ff.unsa.ba Telefon: 033 253 128	Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija	
Saradnik	Ime i prezime				
	Kontakt podaci	Kabinet: E-mail: Telefon:	Termin konsultacija		
Sedmični broj kontakt sati	Predavanja: 3 sata; Seminar: 0 sati; Vježbe: 3 sata				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Sadržaj predmeta se izlaže u tri sklopa. Kroz sklop 1 (pregled glavnih orijentacija u suvremenoj epistemologiji) studenti se upoznaju sa značajnim brojem relevantnih epistemoloških pozicija. Kroz sklop 2 studenti se uvode u savremenu teoriju znanstvene spoznaje i problem empirijskih osnova naučne spoznaje. Kroz sklop 3 studenti se upoznati sa distinkcijom monističko-pluralističko metodološki pristup znanosti i znanstvenoj racionalnosti.				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Osnovni cilj ovog kolegija je da studentima pruži uvid u temeljne pristupe kojeg pružaju konceptualna i doktrinarna utemeljenja spoznaje na području moderne znanosti. Epistemologija se kao znanstvena i filozofska disciplina, povezana s logikom i matematikom razlikuje od teorije spoznaje kao područja utemeljenja i praktične verifikacije isključivo kognitivnih znanosti, kako prirodnih tako i društvenih.				
Ishodi učenja	1. Razumijevanje osnovnih epistemoloških pristupa problemu znanja kroz vezu sa suvremenim logičkim teorijama 2. Razumijevanje osnovnih epistemoloških pristupa problemu znanja kroz				

	vezu sa suvremenim matematičkim teorijama 3. Razumijevanje pojma znanstvenog znanja i distinkcija spram drugih oblika racionalnosti 4. Razumijevanje odnosa internalizam i eksternalizam kao suvremenog odnosa subjekt-objekt u spoznajnom procesu 5. Razumijevanje pluralističkih metodoloških strategija

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica (Predavanja i vježbe)
1.	Tema 1. Naivni realizam. Znanstveni realizam. Naturalizam. Pregled glavnih orijentacija u teoriji spoznaje.
2.	Tema 2. Senzualizam. Skepticizam. Solipsizam
3.	Tema 3. Klasični i moderni racionalizam. Transcendentalizam.
4.	Tema 4. Liberarni empirizam. Konstruktivizam
5.	Tema 5. Fizikalizam. Fenomenalizam. Pragmatizam. Marksizam
6.	Tema 6. Internalizam. Eksternalizam. Skepticizam
7.	Tema 7. Struktura znanstvene spoznaje. Savremena teorija znanstvene spoznaje
8.	**Polusemestralna provjera znanja studenata** **TEST #1**
9.	Tema 8. Nova slika znanosti.
10.	Tema 9. Pojam znanstvene paradigme.
11.	Tema 10. Epistemološki anarhizam. Teorijski i metodološki pluralizam.
12.	Tema 11. Problem regresa i opravdanja/utemeljenja iskustva.
13.	Tema 12. Priroda iskustva.
14.	Tema 13. Znanost i pitanje odgovornosti za budućnost svijeta.
15.	Tema 14. Znanost na nano-skali.
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)

17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)

Predavanja po tematskim sklopovima
Pitanja i odgovori (A&Q) između sklopova
Vježbe (analiza izabranih topika)

Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra

(struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)

Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	Prisutnost	10	10%
2.	Aktivnost	10	10%
3.	Test 1	15	15%
4.	Test 2	15	15%
5.	Pismeni ispit	50	50%
		Ukupno: 100 bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

- Redovnim prisustvom nastavi i vježbama
- Interaktivnim sudjelovanjem u kontakt satima
- Pokazanim znanjem na testu 1
- Pokazanim znanjem na testu 2
- Pokazanim znanjem na ispitu

Napomena:

Studentima koji pokažu nadprosječne rezultate (prosjek ocjena 9 do 10) i interes za dodatnim radom i učenjem bit će omogućeno da sudjeluju u radu Znanstveno-istraživačkog inkubatora (ZINK) na Odsjeku za filozofiju i da objavljuju svoje radove u indeksiranom časopisu SOPHOS – časopis za mlade istraživače.

Skala ocjenjivanja

Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi:

a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova;
b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;
c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;
d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;
e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;
f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.

Literatura

Obavezna:

1. J. Berberović (2004): *Racionalnost i jezik*. Sarajevo: Logos.
2. N.Ibrulj (2005): *Stoljeće rearanžiranja*. Sarajevo: Theoria.
3. H. Rajhenbah (1964): Rađanje naučne filozofije. Beograd: Nolit.

	4. Dž. Djui (1962): *Logika. Teorija istraživanja*. Beograd: Nolit. 5. K. Poper (1973): *Logika naučnog otkrića*. Beograd: Nolit. 6. T. Kun (1974): *Struktura naučnih revolucija*. Beograd: Nolit. 7. P. Fayerabend (1987): *Protiv metode*. Sarajevo: Veselin Masleša.
	Dodatna: 1. A. Morton (2003): *A guide through the theory of knowledge*. Malden, MA: Blackwell Pub. 2. N. Rescher (2003): *Epistemology: an introduction to the theory of knowledge*. New York Press.
Napomene	

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

Odsjek					
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	Estetika I				
Šifra/kod	FIL FIL 204	Status (obavezni ili izborni)	Obavezni	ECTS	Studij filozofije: 4
Ciklus studija	I ciklus studija	Semestar	3	Ak. godina	2022/2023
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	Nema				
Jezik izvođenja nastave	Bosanski, srpski, hrvatski jezik				
Nastavnik	Ime i prezime	dr Želimir Vukašinović, vanred. prof.			
	Kontakt podaci	Kabinet: E-mail: zelimirvukasinovic@yahoo.com Telefon: 00381645039195	Termin konsultacija	Četvrtak, 14-16h Petak, 16-18h	
Saradnik	Ime i prezime				
	Kontakt podaci	Kabinet: E-mail: Telefon:	Termin konsultacija		
Sedmični broj kontakt sati	predavanja ___2____ ; seminar_____; vježbe __2____				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Nastavni program obuhvata predavanja kojima će se, kroz istorijski pristup, studentima omogućiti orijentacija u području osnovnih problema estetike, te upoznavanje i upoređivanje različitih estetičkih stanovišta i pravaca. Osnovna orijentacija kursa se ne može svesti samo na izlaganje istorijske građe estetike, nego je pokušaj da se u istoričnom kontekstu, prevashodno zapadne civilizacije, otvore pitanja cjeline bića, čulnosti, ljepote, zasnivanja estetike kao filozofske discipline (Baumgarten), te odnosa umjetnosti i filozofije kroz izlaganje osnovnih ideja i pojmova Platonove teorije lijepog, Aristotelove poetike, Kantove kritike moći suđenja i Hartmanove estetike. Problem zasnivanja estetike kao filozofske discipline je centralna tema kolegija.				
Cilj kolegija/	Razumijevanje odnosa između filozofije i umjetnosti, te estetike i njene				

nastavnog predmeta	istorije, samog karaktera istorije estetike, odnosa (i razlike) između istorije estetike i istorije umjetnosti. Uvid u razvitak, metode i vrste umjetničkog doživljavanja i stvaranja. Osposobljavanje studenata za argumentovano izlaganje različitih estetičkih perspektiva. Razumijevanje značaja filozofije umjetnosti po mogućnost obnove odnosa između suštine umjetnosti i smisla ljudskog postojanja, te značaja estetike u odnosu na status umjetnosti u savremenoj zapadnoj kulturi.
Ishodi učenja	Razumijevanje osnovnih estetičkih stanovišta i istorijsko-hermeneutičkog konetskta njihovog nastanka kao i poznavanje osnovnih pojmova i ideja estetike kao filozofske discipline. Razumijevanje odnosa između filozofije i umjetnosti, samog karaktera istorije estetike, odnosa (i razlike) između istorije estetike i istorije umjetnosti. Upoznavanje sa značajem i značenjem filozofije umjetnosti po savremenu kulturu.

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Šta je estetika? Da li je estetika mogućna? Predmet i pojam estetike. Problem metode i diferencija estetskog i estetičkog. Aisthesis – noesis, techne – poiesis. Uvod: Istorijski pregled odnosa - lijepo, umjetnost i čulno opažanje.
2.	Problem zasnivanja estetike. Odnos između estetike i tradicionalne metafizike. Estetika i njena istorija. Određenje estetike u kontekstu njene istorijske građe. Istorija estetike i istorija umjetnosti.
3.	Zagonetka umjetnosti. Umjetnik, umjetnost i umjetničko djelo. Estetski predmet i umjetničko djelo. Prostor i vrijeme umjetničkog djela.
4.	Ljepota i umjetnost. Estetičke kategorije. Tri vrste ljepote. Lijepo i umjetnost prije Platona. Sofisti i retorika. Platonovo razumijevanje duše i svijeta ideja. Dijalektika i ljepota. Problem umjetnosti. Platonova teorija nadahnuća. Kritika podražavanja.
5.	Platonovo i Aristotelovo razumijevanje umjetnosti (komparativno). Mimesis i techne. Poezija i istoriografija.
6.	Aristotelovo razumjevanje umjetnosti. Svrhovitost ljudskog djelovanja i slobodne djelatnosti. Tragedija i katarza.
7.	Pitanje o umjetnosti poslije Aristotela. Porijeklo umjetničkog djela i svrha umjetnosti. Uzvišeno (Pseudo-Longin). Lijepo i Jedno (Plotin).
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	Baumgarten i zasnivanje estetike. Estetsko kao predmet estetike. Tri područja estetike.
10.	Teorija čulnog saznanja. Estetsko uživanje. Zadovoljstvo i prijatno. Estetsko iskustvo. Estetski fenomen.

11.	Kantovo razumijevanje problema estetike. Uzdizanje prirodno lijepog. Prirodno lijepo i umjetnički lijepo.
12.	Kant. Moć suđenja, uobrazilja i ukus. Lijepo i uzvišeno. Umjetnost, estetska ideja i igra uobrazilje.
13.	Kant. Teorija stvaranja. Pojam genija i talenta. Ukus, uobrazilja i genije. Bolest i stvaranje.
14.	Smisao bivstvovanja i umjetnost. Biće umjetnosti. Forma i sadržaj. Način bivstvovanja umjetničkog djela. Problem metode. (Hartman)
15.	Da li nas estetika mora razočarati? Zadaća estetike. Istina i umjetnost. (Hartman)
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Predavanja i vježbe
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	Prisutnost	10	10%
2.	Aktivnost	10	10%
3.	Esej	30	30%
4.	Usmeni ispit	50	50%
5.			
		Ukupno: 100 bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

1. Redovnim prisustvom predavanjima i vježbama.
2. Inicijativom koja, u okviru predavanja, vježbi i konsultacija,

	pokazuje razumijevanje pokrenutih pitanja, smisla tematskih odrednica kolegija i predviđene literature. Posebno će se, u odnosu na tematski okvir kolegija, vrednovati samosvijest studenta pri izučavanju literature, opredijeljenost na upitivanje, na temeljno razumijevanje, odnosno jezički razgovjetno i uvjerljivo izlaganje tretiranih pitanja. 3. Studenti su u obavezi napisati esej (do 10 str.) na temu po izboru, u okviru sadržaja kolegija i u skladu sa preciziranom literaturom. 4. Pokazanim znanjem na usmenom ispitu. Napomena:
Skala ocjenjivanja	Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi: a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova; b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda; c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda; d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda; e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda; f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.
Literatura	*Obavezna* Gilbert/Kun. (2004) *Istorija estetike*. Dereta, Beograd. Uvod: „Estetika i njena istorija“, str. II-XXVII, str. 25-95, 215-219, 238-253. Platon.(1993) *Država*. BIGZ, Beograd, knj. 3. i 10. Aristotel. (1990) *O pesničkoj umetnosti*. Zavod za udžb. i nast. sredstva, Beograd, str. 47-81. Kant. I. (2004) *Kritika moći suđenja*. Dereta, Beograd. str. 73-182. Hartman, N. (2004) *Estetika*. Dereta, Beograd. Predgovor: Damnjanović M. „Da li nas estetika mora razočarati?“, str. 27-40.
	Dodatna Focht, I. (1972) *Uvod u estetiku*. Zavod za izd. udžbenika, Sarajevo, str. 5-191. Platon. (2010) *Ijon*. Fedon, Beograd, 43-107. Platon. (1982) *Dijalozi*. Grafos, Beograd, str. 191-225. Adorno. T. (1979) *Estetička teorija*. Nolit, Beograd, str. 25-47, 95-207, 280-331. Petrović, S. (1996) *Estetika*. Čigoja štampa, Beograd, „Uvod“, „Estetika i filozofija. Predmet estetike“, str. 5-23. „Estetičke kategorije“, str. 59-77.
Napomene	

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

Odsjek					
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	Estetika II				
Šifra/kod	FIL FIL 207	Status (obavezni ili izborni)	Obavezni	ECTS	Studij filozofije: 4
Ciklus studija	I ciklus studija	Semestar	4	Ak. godina	2022/2023
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	Nema				
Jezik izvođenja nastave	Bosanski, srpski, hrvatski jezik				
Nastavnik	Ime i prezime	dr Želimir Vukašinović, vanred. prof.			
	Kontakt podaci	Kabinet: E-mail: zelimirvukasinovic@yahoo.com Telefon: 00381645039195	Termin konsultacija	Četvrtak, 14-16h Petak, 16-18h	
Saradnik	Ime i prezime				
	Kontakt podaci	Kabinet: E-mail: Telefon:	Termin konsultacija		
Sedmični broj kontakt sati	predavanja ___2____ ; seminar_____; vježbe __2____				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Kolegij tematizira osnovne probleme estetike kao filozofske discipline u teorijskom kontekstu koji je preciziran selektiranom literaturom (Hegel, Šopenhauer, Niče, Hartman, Hajdeger, Bodrijar), pokreće pitanja recepcije, stvaranja i strukture umjetničkih djela, smisla umjetnosti, (umjetničke) kritike, sistema umjetnosti, te estetičkih kategorija. Izdvaja se pitanje odnosa estetike i tradicionalne metafizike, a onda i problem zasnivanja estetike i njene (ne)mogućnosti. Uvođenjem estetike u pitanje, kako njenim zasnivanjem tako i njenom dekonstrukcijom, aktuelizuje se značaj čulnog opažanja (grč. aisthesis), jednako smisao odnosa između čulnosti, konačnosti, istine, umjetnosti i filozofije. U ovom se kontekstu nastoje stvoriti uslovi i za razumijevanje odnosa između umjetnosti, morala i saznanja, te značaja restauracije odnosa između suštine umjetnosti i sudbine čovječanstva.				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Razumijevanje odnosa između filozofije i umjetnosti, te estetike i njene istorije, samog karaktera istorije estetike, odnosa (i razlike) između istorije estetike i istorije umjetnosti. Razumijevanje svrhe umjetnosti u istoriji u odnosu na druge djelatnosti duha.				

	Uvid u razvitak, metode i vrste umjetničkog doživljavanja i stvaranja. Osposobljavanje studenata za argumentovano izlaganje različitih estetičkih perspektiva, uz uvid u limitirani karakter estetike, kao i istorijski problem kraja opšte estetike, pojavu nove kritike, te mogućnost dekonstrukcije tradicionalne estetike. Razumijevanje značaja filozofije umjetnosti po mogućnost obnove odnosa između suštine umjetnosti i smisla ljudskog postojanja, te značaja estetike u odnosu na status umjetnosti u savremenoj zapadnoj kulturi.
Ishodi učenja	Razumijevanje osnovnih estetičkih stanovišta i istorijsko-hermeneutičkog konteksta njihovog nastanka, kao i poznavanje osnovnih pojmova i ideja estetike kao filozofske discipline. Razumijevanje problema recepcije, procesa stvaranja i strukture umjetničkih djela. Razumijevanje sistema i položaja umjetnosti, problema ukusa, (umjetničke) kritike, kao i odnosa između filozofije i umjetnosti. Razumijevanje porijekla estetičkih kategorija, karaktera istorije estetike, te odnosa (i razlike) između istorije estetike i istorije umjetnosti. Razumijevanje problema umjetnosti u kontekstu odnosa između estetike i tradicionalne metafizike. Osvjetljavanje odnosa između umjetnosti, religije, morala i saznanja. Razumijevanje značaja filozofije umjetnosti po savremenu kulturu.

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Šta je estetika? Tradicionalna metafizika i problem zasnivanja estetike. (uvod) Istina i umjetnost.
2.	Estetika kao filozofija umjetnosti. Apsolutni idealizam, sloboda i umjetnost. Fihte, Šeling, Hegel.
3.	Šiler i Šeling. Estetički idealizam. Umjetnost i moralni preporod. Umjetnost kao organon filozofije. Sistem umjetnosti. Umjetnost i objektivni idealizam.
4.	Hegelova estetika. Položaj estetike u filozofskom sistemu. Apsolutni idealizam i prevladavanje umjetnosti u teorijskom idealu. Priroda, umjetnost, religija i filozofija.
5.	Uzdizanje umjetnički lijepog. Forme i sistem umjetnosti.
6.	Umjetničko i naučno saznanje. Istina u umjetnosti i umjetnička istina. Kriteriji za vrednovanje umjetničkog djela. Estetička aksiologija.
7.	Estetički pravci u XIX i XX vijeku (uvodni pregled). Šopenhauer, Niče i Hajdegerova re-interpretacija volje za moć kao umjetnosti. Platonizam i problem tradicionalne estetike.
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	Šopenhauer, Niče. Hedonistički pesimizam i vitalistički optimizam. Tragedija, muzika i volja. Volja i stvaranje. Istina, moral i umjetnost. Umjetnost, filozofija i život. Umjetnost i igra.

10.	Hartman. Estetski stav i estetika kao saznanje. Lijepo kao univerzalni predmet estetike. Način bivstvovanja i struktura estetičkog predmeta.
11.	Hartman. Podražavanje i stvaralaštvo. Prednji plan i pozadina u prikazivačkim umjetnostima. Slojevitost pjesničkog djela. Istina i pjesništvo.
12.	Tradicionalna estetika i njena dekonstrukcija.
13.	Hajdeger: izvor umjetničkog djela. Fundamentalna ontologija, estetika i umjetnost. Istina i djelo umjetnosti.
14.	Hajdeger: poezija, umjetnost i tubivstvovanje. O suštini poezije. Istina, poezija i jezik. De(kon)strukcija tradicionalne metafizike i poetički način mišljenja.
15.	Bodrijar: transestetsko.
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Predavanja i vježbe
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	Prisutnost	10	10%
2.	Aktivnost	10	10%
3.	Esej	30	30%
4.	Usmeni ispit	50	50%
5.			
		Ukupno: 100 bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

1. Redovnim prisustvom predavanjima i vježbama.
2. Inicijativom koja, u okviru predavanja, vježbi i konsultacija, pokazuje razumijevanje pokrenutih pitanja, smisla tematskih odrednica kolegija i

	predviđene literature. Posebno će se, u odnosu na tematski okvir kolegija, vrednovati samosvijest studenta pri izučavanju literature, opredijeljenost na upitivanje, na temeljno razumijevanje, odnosno jezički razgovjetno i uvjerljivo izlaganje tretiranih pitanja. 3. Studenti su u obavezi napisati esej (do 10 str.) na temu po izboru, u okviru sadržaja kolegija i u skladu sa preciziranom literaturom. 4. Pokazanim znanjem na usmenom ispitu. Napomena:
Skala ocjenjivanja	Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi: a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova; b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda; c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda; d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda; e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda; f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.
Literatura	*Obavezna* Gilbert/Kun. (2004) *Istorija estetike*. Dereta, Beograd, str. 311-421. Hegel, G. V. F. (1952) *Estetika I*. Kultura, Beograd, str. 1-113, 117-185, 270-285. Niče, F. (1991) *Volja za moć*. Dereta, Beograd. „Volja za moć kao umetnost“, str. 461-499. Hartman, N. (2004) *Estetika*. Dereta, Beograd, str. 31-121, 154-179, 264-292. Hajdeger, M. (2000) *Šumski putevi*, „Izvor umetničkog dela“, Plato, Beograd, str. 7-59. Hajdeger, M. (1982) *Mišljenje i pevanje*. Nolit, Beograd, str. 129-148. Bodrijar, Ž. (1994) *Prozirnost zla*. Svetovi, Novi Sad, str. 17-21.
	Dodatna Focht, I. (1972) *Uvod u estetiku*. Zavod za izd. udžbenika, Sarajevo, str. 193-249. Niče, F. (1983) *Rođenje tragedije*. BIGZ, Beograd, str. 41-103. Hajdeger, M. (2009) *Niče I*. „Volja za moć kao umetnost“, Fedon, Beograd, str. 11-242. Hajdeger, M. (2012) *Objašnjenja uz Helderlinovo pjesništvo*. Demetra, Zagreb, str. 31-223. Kroče, B. (2006) *Estetika*. Zograf, Niš, str. 235-576. Gadamer, H. G. (2011) *Istina i metod*. Fedon, Beograd, str. 31-231. Derida, Ž. (1988) *Istina u slikarstvu*. Svjetlost, Sarajevo, str. 171-287.
Napomene	

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

<table>
<tr><td>Odsjek</td><td colspan="5"></td></tr>
<tr><td>Naziv kolegija/ nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Uvod u filozofiju</td></tr>
<tr><td>Šifra/kod</td><td>FIL FIL 101</td><td>Status (obavezni ili izborni)</td><td>Obavezni</td><td>ECTS</td><td>Studij filozofije: 3
_____
Filozofija i druga studijska grupa: 2</td></tr>
<tr><td>Ciklus studija</td><td>I ciklus studija</td><td>Semestar</td><td>1</td><td>Ak. godina</td><td>2022/2023</td></tr>
<tr><td>Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Nema</td></tr>
<tr><td>Jezik izvođenja nastave</td><td colspan="5">Bosanski, srpski, hrvatski jezik</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Nastavnik</td><td>Ime i prezime</td><td colspan="4">dr Želimir Vukašinović, vanred. prof.</td></tr>
<tr><td>Kontakt podaci</td><td>Kabinet:
E-mail: zelimirvukasinovic@yahoo.com
Telefon: 00381645039195</td><td>Termin konsultacija</td><td colspan="2">Četvrtak, 14-16h
Petak, 16-18h</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Saradnik</td><td>Ime i prezime</td><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td>Kontakt podaci</td><td>Kabinet:
E-mail:
Telefon:</td><td>Termin konsultacija</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>Sedmični broj kontakt sati</td><td colspan="5">predavanja ___2____ ; seminar_____; vježbe __2 (1)</td></tr>
<tr><td>Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta</td><td colspan="5">Namjera je da se u okviru osnovnih filozofskih problema, disciplina i područja filozofskih istraživanja hermeneutički osvijetli egzistencijalno iskustvo kojim se aktuelizira odnos između čovjeka, svijeta, smisla i bivstvovanja. Otkrivanje moći filozofije se, polazeći od ispitivanja svrhe kolegija, razumjeva kao osnov ljudskog istrajavanja u bivstvovanju, kao osnov čovjekovog opstanka koji je, ontološki izvorno, čeznuti mir: dobar život. Time se, u kontekstu istoričnosti ljudskog bivstvovanja, evidentira vrijednost života koji jeste filozofija. Pitanje</td></tr>
</table>

	o mogućnosti i neophodnosti *uvoda u filozofiju* postavljeno je kao pitanje o nužnom prevladavanju svakodnevnog mišljenja (grč. *doxa*), istoricizma i krize savremene nauke ka početku mišljenja i njegova jedinstva sa svijetom života, utoliko i kao pitanje o metodi (grč. *methodos*) i smislu jezika. Cilj kolegija je, utoliko, imanentan metodi kojom se studenti uvode u filozofiju.
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Upoznavanje sa pojmom i iskustvom filozofije, karakterom istorije filozofije, osnovnim filozofskim stanovištima i istorijskim periodima. Uvođenje u problematiku odnosa između vremena i egzistencije, filozofije i istorije, kao i razumijevanje značaja filozofije po utemeljenje savremene nauke, kulture i civilizacije. Razumijevanje značaja filozofije po ljudsko bivstvovanje, sagledavanje moći njena početka i nužnosti njena održanja.
Ishodi učenja	Studenti su, kroz samosvjesno i aktivno učešće, pozvani na djelatnost istraživanja i razumijevanje odlučujuće vrijednosti dijaloga i znanja po čovjekov život, a time su, na putu učenja, orijentisani početkom mišljenja i snagama duhovno-istorijske egzistencije zapadne kulture. Razumijevanje osnovnih filozofskih stanovišta, istorijskih perioda i uslova formiranja različitih filozofskih perspektiva. Sposobnost kritičkog mišljenja uz razumijevanje značaja filozofijom uspostavljene ideje znanja i cjelovitosti naučnih istraživanja, utoliko i odnosa između metafizike i istorije čovječanstva, te istorije filozofije i istorije nauke.

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Šta je filozofija? Čemu filozofija? Problem uvođenja u filozofiju. Izvori i pobude filozofskih istraživanja. Filozofija kao „obrnuti svijet“. Smisao uvoda u filozofiju.
2.	Izlazak iz naivnosti i neposrednosti. Filozofija i zdravorazumlje. Upitnost, začuđenost i sumnja. Bit začuđivanja. Dubinsko razlikovanje čuđenja. Strast i čuđenje. Mudrost i ljubav. Šta je mišljenje? Priroda svakodnevnog mišljenja. Odlike filozofskog mišljenja. Šta je metafizika? Dijalektika i metafizika. Osnovni filozofski problemi i discipline. Osnovni filozofski pojmovi.
3.	Filozofija i druge oblasti duha: mit, religija, nauka, umjetnost. Filozofija i njena istorija. Istorija filozofije, istoričnost, istorija i nauka. Oblici recepcije filozofije. Filozofija i ideologija. Da li je filozofija nauka? Filozofija i vaspitanje. Filozofija i ideja Univerziteta.
4.	Počeci filozofiranja u Grčkoj. Filozofija, polis i politika. Polis i agora. Osnovne karakteristike helenske duhovnosti. Pitanje o smislu bivstvovanja i periodizacija grčke filozofije. Filozofija i istorijski problem Početka. Predsokratovci i arche.
5.	Sokrat: filozofija i smrt. Okret mišljenja ka samospoznaji. Razboritost i introspekcija. Ličnost i istinska zajednica. Etika i filozofska metoda. Sokrat i sofisti (problem relativizma). Filozofija, dijalog i logos. Filozofija i ironija. Razumijevanje prirode negativiteta u istoriji filozofije.
6.	Onto-teo-loško ustrojstvo metafizike. Ontološko pitanje. Platon i Aristotel. Idealizam i realizam. Duša, priroda i zajednica.

7.	Platonovo razumevanje ljubavi, te karaktera i značaja filozofije kao dijalektike. Philia, eros i agape. Aristotelova sistematizacija filozofije.
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	Metafizika i doba slike svijeta. Tradicionalna metafizika i problem dualizma. Objektivizam, pomućenost bivstvujućim i obuhvaćenost svijetom.
10.	Pitanje istine kao transcendentalno pitanje. Filozofija i kritika. Šta znači kritika kod Kanta? (Hajdeger) Metafizčke osnove za konstituisanje njemačkog idealizma.
11.	Idealizam i pesimizam. Kriza evropske nauke. Problemski pristup: Ničeov vitalizam i Huserlova fenomenologija (polazište i ishod). Struktura Finkovog *Uvoda u filozofiju* (Kant, Hegel, Huserl, Hajdeger).
12.	Problem naivnosti. Izlaganje prirodnog stava. Deskriptivna analitika intencionalnosti i fenomenološka redukcija. Struktura predmetnosti i horizont svijeta.
13.	Problem istine kao temeljno pitanje. Radikalizovanje pitanja o bivstvovanju. Ontološka diferencija i prevladavanje tradicionalne metafizike. Struktura i ontološki kontekst Hajdegerovog *Uvoda u metafiziku*.
14.	Čovjek i svijet. Prostor, vrijeme i zbiljnost svijeta. Znanstveno-tehničko određenje biti prirode i metafizika kao pogled na svijet. Granice metafizike i problem subjektivnosti. Filozofija i duhovno utemeljenje Zapada.
15.	Hermeneutika i kretanje ka početku. Filozofija, poezija, tehnika. Poetičko mišljenje, smisao (ljudskog) bivstvovanja i savremena nauka.
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Predavanja i vježbe

Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra

(struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)

Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	Prisutnost	10	10%
2.	Aktivnost	20	20%
3.	Usmeni ispit	70	70%
4.			
5.			
		Ukupno: 100 bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

1. Redovnim prisustvom predavanjima i vježbama.
2. Inicijativom koja, u okviru predavanja, vježbi i konsultacija, pokazuje razumijevanje pokrenutih pitanja, smisla tematskih odrednica kolegija i predviđene literature. Posebno će se, u odnosu na tematski okvir kolegija, vrednovati samosvijest studenata pri izučavanju literature, opredjeljenost na upitivanje, na temeljno razumijevanje, odnosno jezički razgovjetno i uvjerljivo izlaganje tretiranih pitanja.
3. Pokazanim znanjem na usmenom ispitu.

Napomena:

Skala ocjenjivanja

Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi:

a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova;
b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;
c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;
d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;
e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;
f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.

Literatura

Obavezna

Fink, E. (1989) *Uvod u filozofiju*. Nolit, Beograd.
Hajdeger, M. (1997) *Uvod u metafiziku*. Eidos, Vrnjačka Banja, str. 9-52.
Hajdeger, M. (2009) *Pitanje o stvari - Kantova teza o bitku*. Plato, Beograd, str. 113-123.
Filipović, V. (1965) *Filozofijski riječnik*. Matica Hrvatska, Zagreb.

	Dodatna Šluk, K.H.F. (2001) *Uvod u filozofsko mišljenje*. Plato, Beograd, str. 29-111, 150-155. Jaspers, K. (1967) *Uvod u filozofiju*. Prosveta, Beograd, str. 125-141, 175-193. Jaspers, K. (2008) *Svetska istorija filozofije*. Fedon, Beograd, str. 25-30, 67-88. Gadamer, H.G. (2007) *Početak filozofije*. Fedon, Beograd, str. 9-58. Adorno. T. V. (1986) *Filozofska terminologija. Uvod u filozofiju*. Svjetlost, Sarajevo, str. 108-135.
Napomene	

UNIVERZITET U SARAJEVU

FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

Odsjek	Filozofija				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	***Filozofija tehnike***				
Šifra/kod	FIL FIL 417	Status (obavezni ili izborni)	Izborni	ECTS	6
Ciklus studija	II	Semestar	I	Ak. godina	2022/23. 2023/24. 2024/25.
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta					
Jezik izvođenja nastave	Bosanski, hrvatski, srpski jezik				
Nastavnik	Ime i prezime	Doc.dr. Džana Rahimić			
	Kontakt podaci	Kabinet: 67/I E-mail: dzana.rahimic.buzo@ff.unsa.ba dzana.buzo@hotmail.com Telefon: 033 253 117	Termin konsultacija		
Saradnik	Ime i prezime				
	Kontakt podaci	Kabinet: E-mail: Telefon:	Termin konsultacija		
Sedmični broj kontakt sati	predavanja 1; seminar_____; vježbe 1				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Elaboracija temeljnih problema i tema iz oblasti filozofije tehnike i njihova artikulacija u filozofskoj misli.				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Omogućiti studentima usvajanje znanja usko vezanih za oblast filozofije tehnike. Cilj predmeta je da studenti nakon ploženog ispita mogu razumijevati, tumačiti i rasuđivati o problemima filozofije tehnike.				
Ishodi učenja	<u>Znanja</u>: 1. Zna povijesne činjenice o filozofiji tehnike 2. Zna smisao razumijevanja tehnike u povijesti filozofije 3. Zna razlikovati pojam tehnike i pojam techne-a 4. Zna prepoznati mjesto filozofije tehnike u odnosu na druge filozofske discipline 5. Zna vrednovati značaj razumijevanja pojma techne za mišljenje tehnike <u>Vještine</u>: 1. Vješto koristi jasne, jezgrovite i precizno formulisane iskaze u diskusijama, raspravama, pisanim tekstovima i dokumentima 2. Vješto primjenjuje kritičko mišljenje pri razmatranju problema i tema iz oblasti filozofije tehnike <u>Kompetencije</u>:				

	1. *Obrazovne kompetencije:* stručno vrši edukaciju učenika ili studenata o oblasti filozofije tehnike *2. Naučne kompetencije:* sudjeluje u naučnim skupovima i naučno-istražćivačkim projektima iz oblasti humanistike i filozofije 3. *Istraživačke kompetencije:* piše i objavljuje naučno-istraživačke radove u indeksiranim časopisima iz oblasti filozofije 4. *Analitičke kompetencije:* samostalno analizira i razumijeva tekstove, te predlaže jasne i precizne odgovore i informacije u pogledu problema iz različitih oblasti društvenog, kulturnog i duhovnog života 5. *Komunikacijske kompetencije:* sudjeluje u razgovorima od značaja za duhovni i kulturni život zajednice, te formulira preciznu, logičnu i jasnu argumentaciju

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Uvodno predavanje: upoznavanje s načinom rada, pregled nastavnih jedinica
2.	Određenje izvornog značenja pojma techne u filozofiji sofista , Sokrata i Platona. Određenje izvornog značenja pojma techne u Aristotelovoj filozofiji.
3.	Shvatanje grčkog pojma techne kroz temeljne odrednice značenja retorike i kroz značenja učenja i znanja.
4.	Razumijevanje technea kroz razumijevanje značenja umijeća stvaranja i i značenja physis-a.
5.	Značenje pojma techne kod Heideggera.
6.	Značenje pojma tehnika kod Heideggera.
7.	Fundamentalna razlika u određenju techne-a i tehnike.
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	Značenje tehničkog i razumijevanje mogućnosti istraživanja osnovnih crta ljudske stvarnosti.
10.	Horizont razumijevanja fenomena tehnike. Proizvođenje i mjesto prepoznavanja čovjekove biti.
11.	Razumijevanje technea kao proizvođenja.
12.	Razumijevanje Heideggerovog stajališta o pitanju tehnike kao pitanju pravljenja i korištenja.
13.	Tumačenje značenja ključnih pojmova poiesis, episteme i phronesis.

14.	Određenje značenja opasnosti, moderne nauke i moderne tehnike u suvremenom svijetu.
15.	Pregled realizacije nastavnog sadržaja
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Nastava će se izvoditi u obliku interaktivnih predavanja i vježbi. Oblici: predavanja, vježbe, seminari, samostalni zadaci, istraživanje.
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	Testovi i permanentno praćenje	20	20%
2.	Seminarski rad	15	15%
3.	Dolasci na nastavu i aktivno učešće	15	15%
4.	Završni ispit	50	50%
		Ukupno: 100 bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

- Testovi i permanentno praćenje: pismena i usmena provjera znanja
- Seminarski rad: student je dužan u toku semestra uraditi kraći pismeni rad (10-15 stranica), usmena provjera znanja (obavezna, dodatna i preporučena literatura)
- Dolasci na nastavu i aktivno učešće: postavljanje pitanja, diskusije i kritički osvrti na predavanja i vježbe, te korištenje pripremljene literature
- Završni ispit: pismena i usmena provjera znanja

	Napomena: Da bi pristupili završnom ispitu studenti su dužni tokom nastave dostići minimalan broj bodova (55%) za svaki oblik element praćenja.
Skala ocjenjivanja	Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi: a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova; b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda; c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda; d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda; e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda; f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.
Literatura	*Obavezna:* 1. Platon. (1970): *Fedar*. Beograd: Kultura (1975): *Protagora.* Zagreb: Naprijed., (1975): *Sofist.* Zagreb: Naprijed., (1983): *Gozba.* Beograd: BIGZ., (2010): *Fedon.* Zagreb: Naklada Jurčić. Odabrani dijelovi iz navedenih Platonovih djela. 2. Aristotel. (1958): *Nikomahova etika*. Beograd: Kultura., (1997): *Retorika.* Novi Sad: Svetovi., (1982): *O pesničkoj umetnosti*. Beograd: Rad. Odabrani dijelovi iz navedenih Aristotelovih djela. 3. M. Heidegger. (1972): *Pitanje o tehnici (Uvod u Heideggera)*. Zagreb: Edicija 4. M. Heidegger. (1997): *Uvod u metafiziku.* Vrnjačka Banja: Eidos. 5. M Heidegger. (2000): *Šumski putevi.* Beograd: Plato 6. M. Heidegger. (2003): *Putni znakovi.* Beograd: Plato. 7. H. Burger. (1979): *Filozofija tehnike.* Zagreb: Naprijed 8. S. Arnautović. (2009): *Transcendentalna filozofija i odrednice moderne.* Sarajevo-Zadar: FDT

	Dopunska: 1. V. Tatarkijevič. (1976): *Istorija šest pojmova.* Beograd: Nolit 2. J. Dunne. (1993): *Back to the Rough Ground: 'Phronesis' and 'Techne' in modern Philosophy and in Aristotle.* London: Notre Dame. 3. T. Glazebrook. (2000): *Heidegger's Philosophy of Science.* New York: Fordham Univesity Press. 4. D. Marić. (2002): *Sokrates i kinici*. Zenica: Hijatus. 5. O. Pöggeler. (2005): *Heidegger u svom vremenu.* Sarajevo: Šahinpašić. 6. W. K. C. Guthrie. (2007): *Povijest grčke filozofije vol. 3, 4 i 6.* Zagreb: Naklada Juričić.
Napomene	

023. godine

VIJEĆU FAKULTETA
OVDJE

Na osnovu člana 123. stav (1) Statuta Univerziteta u Sarajevu, broj: 01-1093-3-1/18 od 28. 11. 2018. godine, sekretar Univerziteta u Sarajevu - Filozofskog fakulteta daje sljedeće

MIŠLJENJE
za 13. elektronsku sjednicu Vijeća Fakulteta zakazanu za 6. 2. 2023. godine

TAČKA: SILABUSI ZA STUDIJSKU 2022/2023., 2023/2024. I 2024/2025. GODINU

- **ODSJEK ZA FILOZOFIJU - nastavni predmet** *IP Filozofija za djecu* **(ljetni semestar)**
- **ODSJEK ZA FILOZOFIJU - nastavni predmet** *Metafizika II* **(ljetni semestar)**
- **ODSJEK ZA HISTORIJU - IZMJENE I DOPUNE za nastavni predmet** *Intelektualna historija Evrope 1500-1918* **(ljetni semestar)**

Obrazloženje

Silabusi i izmjene i dopune silabusa sačinjene su u skladu sa Planom realizacije nastave za studijsku 2022/2023. godinu, korekcijama istog, važećim nastavnim planovima i programima i izmjenama i dopunama nastavnih planova i programa. Dostavljeni silabusi važit će za naredne tri studijske godine (2022/2023., 2023/2024. i 2024/2025. godina). Ukoliko u predviđenom periodu dođe do izmjena u sadržaju silabusa, odnosno kada novi predmeti dođu u primjenu, predmetni nastavnici imaju obavezu prije početka svake studijske godine dostaviti izmijenjeni, odnosno novi silabus.

Sastavni dio mišljenja je Prijedlog odluke.

AKT SAČINILI
SLUŽBA ZA NASTAVU

Taida Suljkić, viši stručni saradnik

Selma Žerić, viši stručni saradnik

Alma Ahmetspahić, šef Službe za nastavu

SEKRETAR FAKULTETA

Maida Bešić

ODOBRILI
PRODEKAN ZA FINANSIJSKO-ORGANIZACIJSKE POSLOVE FAKULTETA

Prof. dr. Adnan Busuladžić

PRODEKAN ZA NASTAVU I STUDENTSKA PITANJA FAKULTETA

Prof. dr. Jadranka Kolehović-Đapo

PRODEKAN ZA NAUČNOISTRAŽIVAČKI RAD, MEĐUNARODNU AKADEMSKU SARADNJU I IZDAVAŠTVO FAKULTETA

Doc. dr. Minka Džanko

DOSTAVITI
1. Vijeću Fakulteta
2. Arhiva

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET
Broj: 02-04/22
Datum: 2. 2. 2023 god.

Vijeće Fakulteta
2. 2. 2023

UNIVERZITET U SARAJEVU- FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA FILOZOFIJU

Sarajevo, 2. 2. 2023. godine

VIJEĆU FAKULTETA

Predmet: Silabus iz predmeta Metafizika II

U prilogu dopisa dostavljamo silabus iz predmeta Metafizika II u skladu sa usvojenim izmjenama i dopunama plana realizacije nastave Odsjeka za filozofiju koje su usvojene na Vijeću Fakulteta 9. 1. 2023. godine.

PREDSJEDNIK VIJEĆA ODSJEKA

Prof. dr. Samir Arnautović

UNIVERZITET U SARAJEVU

FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

Odsjek	Odsjek za filozofiju				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	***Metafizika II***				
Šifra/kod	FIL FIL 310	Status (obavezni ili izborni)	Obavezan	ECTS	4
Ciklus studija	I	Semestar	VI	Ak. godina	2022/23 2023/24 2024/25
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta					
Jezik izvođenja nastave	Bosanski, hrvatski, srpski jezik				
Nastavnik	Ime i prezime	Prof. dr. Samir Arnautović			
	Kontakt podaci	Kabinet: 68/I E-mail: arnautovicunsa@gmail.com Telefon: 253 118	Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija.	
Suradnik	Ime i prezime	Doc.dr. Džana Rahimić			
	Kontakt podaci	Kabinet: 67/I E-mail: dzana.rahimic.buzo@ff.unsa.ba dzana.buzo@hotmail.com Telefon: 033 253 117	Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija.	
Sedmični broj kontakt sati	predavanja 2; seminar_____; vježbe 2				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Elaboracija temeljnih metafizičkih problema i njihova artikulacija u filozofskoj misli.				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Omogućiti studentima usvajanje znanja usko vezanih za oblast metafizike. Cilj predmeta je da studenti nakon položenog ispita kompetentno mogu rasuđivati o problemima metafizike.				
Ishodi učenja	<u>Znanja:</u> 1. Zna povijesne činjenice o modernim metafizičkim učenjima 2. Zna smisao razumijevanja metafizike u modernoj filozofiji 3. Zna razlikovati ideje transcendentalne filozofije, transcendentalnog idealizma i apsolutnog idealizma 4. Zna prepoznati mjesto metafizike u odnosu na druge oblike znanja (logika, matematika, fizika...), tj. mjesto metafizike u sistemu znanja ili filozofije				

	5. Zna vrednovati značaj modernog razumijevanja metafizike i mogućnosti metafizičkog znanja za razvoj savremene filozofije Vještine: 1. Vješto koristi jasne, jezgrovite i precizno formulisane iskaze u diskusijama, raspravama, pisanim tekstovima i dokumentima 2. Vješto primjenjuje kritičko mišljenje pri razmatranju problema i tema metafizike Kompetencije: 1. *Obrazovne kompetencije*: stručno vrši edukaciju učenika ili studenata u oblasti filozofije 2. *Naučne kompetencije*: sudjeluje u naučnim skupovima i naučno-istraživačkim projektima iz oblasti humanistike i filozofije 3. *Istraživačke kompetencije*: piše i objavljuje naučno-istraživačke radove u indeksiranim časopisima iz oblasti filozofije 4. *Analitičke kompetencije*: samostalno analizira i razumijeva tekstove, te predlaže jasne i precizne odgovore i informacije u pogledu problema iz različitih oblasti društvenog, kulturnog i duhovnog života 5. *Komunikacijske kompetencije*: sudjeluje u razgovorima od značaja za duhovni i kulturni život zajednice, te formulira preciznu, logičnu i jasnu argumentaciju

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Uvodno predavanje: upoznavanje s načinom rada, pregled nastavnih jedinica
2.	Kantova transcendentalna filozofija. Kantova kritika metafizike.
3.	Metafizika spoznaje i princip jedinstva u Kantovoj filozofiji. Kantova metafizika subjektiviteta.
4.	Fichteov neokantizam. Fichteova filozofija djelovanja.
5.	Određenje prirode u Schellingovoj filozofiji. Schellingova koncepcija metafizike.
6.	Hegelovo zasnivanje fenomenologije u diskursu kritike metafizike. Hegelova kritika Kanta i ontološko ishodište metafizike.
7.	Problem sistema i metafizičkog znanja u Hegelovoj filozofiji.

8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	Schopenhauerova metafizička koncepcija svijeta.
10.	Kierkegaardov pojam egzistencije.
11.	Nietzscheova kritika metafizike. Prevladavanje metafizičkih vrijednosti u Nietzscheovoj filozofiji.
12.	Heideggerovo određenje filozofije i prevladavanje metafizike. Problem metafizičkog u Heideggerovoj kritici moderne.
13.	Ontologija kao ishodište metafizike. Problem egzistencije u filozofiji 20. stoljeća i kritika metafizike.
14.	Fenomenološka kritika metafizike. Metafizika i znanost.
15.	Hermeneutika i metafizika. Fenomenološko određenje životnog svijeta i kraj metafizičke slike svijeta.
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Nastava će se izvoditi u obliku interaktivnih predavanja i vježbi. Oblici: predavanja, vježbe, seminari, samostalni zadaci, istraživanje.

Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra

(struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)

Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	Test i permanentno praćenje	20	20%
2.	Seminarski rad/kolokvij	15	15%
3.	Dolasci na nastavu i aktivno učešće	15	15%
4.	Završni ispit	50	50%
		Ukupno: 100 bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

- Test i permanentno praćenje: pismena i usmena provjera znanja.
- Seminarski rad/kolokvij: student je dužan u toku semestra uraditi kraći pismeni rad (10-15 stranica), usmena provjera znanja (obavezna, dodatna i preporučena literatura).
- Dolasci na nastavu i aktivno učešće: postavljanje pitanja, diskusije i kritički osvrti na predavanja i vježbe, te korištenje pripremljene literature.
- Završni ispit: pismena (esej) i usmena provjera znanja.

Napomena:

Da bi pristupili završnom ispitu studenti su dužni tokom nastave dostići minimalan broj bodova (55%) za svaki oblik element praćenja.

Skala ocjenjivanja

Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi:

a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova;
b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda;
c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda;
d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda;
e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda;
f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.

Literatura

Obavezna

1. Immanuel Kant. (1991): *Kritika moći suđenja*. Beograd: BIGZ.
2. F. W. J. Schelling. (1986): *Sistem transcendentalnog idealizma*. Zagreb: Naprijed.
3. G.W.F.Hegel. (2003): *Znanost logike. I-III*. Zagreb: Demetra.
4. G. W. F. Hegel (1987): *Enciklopedija filozofijskih znanosti*. Sarajevo: Veselin Masleša
5. G. W. F. Hegel. (1987): *Fenomenologija duha*. Zagreb: Naprijed.

	6. F. Nietzsche. (2003):*Radosna znanost*. Zagreb: Demetra. 7. F. Nietzsche. (1975) *Tako je govorio Zarathustra*. Zagreb: Mladost. 8. Martin Heidegger. (2001): *Šumski putevi*.Beograd: Plato. 9. Martin Heidegger (1979): *Kant i problem metafizike*. Beograd: Mladost.
	Dodatna i preporučena literatura: 1. F. W. J. Schelling. (1985):*O bitstvu slobode*. Zagreb: Cekade. 2. A. Schopenhauer. (1981):*Svijet kao volja i predstava*. Beograd: Matica srpska. 3. S. Kierkegaard. (1979): *Ili-ili*. Sarajevo: Veselin Masleša. 4. J. P. Sartre. (1983):*Biće i ništavilo*, Beograd: Nolit. 5. K. Jaspers (1967): *Filozofija egzistencije*. Beograd: Prosveta 6. N. Hartmann (1998):*Novi putevi ontologije*. Beograd: Plato 7. M. Frank (1994):*Kazivo i nekazivo: studije o njemačko-francuskoj hermeneutici i teoriji teksta*. Zagreb: Naklada MD: Croatialiber, 1994.
Napomene	

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

SYLLABUS

Odsjek	ODSJEK ZA FILOZOFIJU				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	***Metafizika I***				
Šifra/kod	FIL FIL 309	Status (obavezni ili izborni)	obavezni	ECTS	**6ECTS** (studijska grupa: Filozofija) **4ECTS** (studijska grupa: Filozofija i sociologija) **3ECTS** (studijska grupa: Filozofija i Druga studijska grupa)
Ciklus studija	I. ciklus	Semestar	V	Ak. godina	2022/23. 2023/24. 2024/25.
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	Nema				
Jezik izvođenja nastave	Bosanski, hrvatski, srpski jezik				
Nastavnik	Ime i prezime	Doc.dr. Džana Rahimić			
	Kontakt podaci	Kabinet: 67/I E-mail: dzana.rahimic.buzo@ff.unsa.ba dzana.buzo@hotmail.com Telefon: 033 253 117	Termin konsultacija		
Saradnik	Ime i prezime				
	Kontakt podaci	Kabinet: E-mail: Telefon:	Termin konsultacija		
Sedmični broj kontakt sati	**Studijska grupa: Filozofija**: predavanja 2 **;** vježbe **2** **Studijska grupa: Filozofija i sociologija**: predavanja **;** vježbe **Studijska grupa: Filozofija i Druga studijska grupa**: predavanja **;** vježbe				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Elaboracija temeljnih metafizičkih problema i njihova artikulacija u filozofijskoj misli.				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Omogućiti studentima usvajanje znanja usko vezanih za oblast metafizike. Cilj predmeta je da studenti nakon položenog ispita kompetentno mogu rasuđivati o problemima metafizike.				
Ishodi učenja	➢ Zna povijesne činjenice o metafizičkim učenjima od antike do Kanta ➢ Zna smisao razumijevanja metafizike u antičkoj filozofiji ➢ Zna razlikovati empirističke i racionalističke pozicije na temelju statusa i značaja koji pripadaju metafizičkom znanju ➢ Zna prepoznati mjesto metafizike u odnosu na druge oblike znanja (logika, matematika, fizika...) ➢ Zna vrednovati značaj antičkog matafizičkog učenja za razvoj novovjekovne metafizike Vještine: 1. Vješto koristi jasne, jezgrovite i precizno formulisane iskaze u				

	diskusijama, raspravama, pisanim tekstovima i dokumentima 2. Vješto primjenjuje kritičko mišljenje pri razmatranju problema i tema metafizike Kompetencije: 1. *Obrazovne kompetencije:* stručno vrši edukaciju učenika ili studenata u oblasti filozofije *2. Naučne kompetencije:* sudjeluje u naučnim skupovima i naučno-istraživačkim projektima iz oblasti humanistike i filozofije 3. *Istraživačke kompetencije:* piše i objavljuje naučno-istraživačke radove u indeksiranim časopisima iz oblasti filozofije 4. *Analitičke kompetencije:* samostalno analizira i razumijeva tekstove, te predlaže jasne i precizne odgovore i informacije u pogledu problema iz različitih oblasti društvenog, kulturnog i duhovnog života 5. *Komunikacijske kompetencije:* sudjeluje u razgovorima od značaja za duhovni i kulturni život zajednice, te formulira preciznu, logičnu i jasnu argumentaciju

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta	
Sedmica Datum	Nastavna jedinica
1.	Uvodno predavanje: upoznavanje s načinom rada, pregled nastavnih jedinica
2.	*Mythos* kozmologije i filozofije. Predsokratovske odrednice filozofijskog mišljenja i zasnivanje metafizike kod Platona.
3.	Temeljne odrednice Platonovog idealizma. Platonova metafizika i problem znanja.
4.	Metafizika i društvena zbilja – odrednice Platonove filozofije i politike.
5.	Aristotelovo određenje metafizike. Fizika i metafizika u Aristotelovoj filozofiji.
6.	Aristotelov problem spoznaje i podjela znanja. *Poiesis* i metafizika.
7.	Logika i metafizika u Aristotelovoj koncepciji filozofije.
8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	Neoplatonizam i recepcija naslijeđa Platonove i Aristotelove metafizike.
10.	Skolastički koncept metafizike i kritika skolastike.
11.	Spinozina metafizike.
12.	Leibnizova koncepcija monadologije.

13.	Giordano Bruno i zasnivanje novovjekovne matafizike.
14.	Descartesovo određenje prve filozofije.
15.	Empiristička kritika racionalizma. Racionalistička koncepcija metafizike.
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Nastava će se izvoditi u obliku interaktivnih predavanja i vježbi. Oblici: predavanja, vježbe, seminari, samostalni zadaci, istraživanje.
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:

R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)
1.	Test i permanentno praćenje	20	20%
2.	Seminarski rad/kolokvij	15	15%
3.	Dolasci na nastavu i aktivno učešće	15	15%
4.	Završni ispit	50	50%
		Ukupno: __100____bodova	100%

Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:

1. Testovi i permanentno praćenje: pismena i usmena provjera znanja
2. Seminarski rad/kolokvij: student je dužan u toku semestra uraditi kraći pismeni rad (10-15 stranica), usmena provjera znanja (obavezna, dodatna i preporučena literatura)
3. Dolasci na nastavu i aktivno učešće: postavljanje pitanja, diskusije i kritički osvrti na predavanja i vježbe, te korištenje pripremljene literature
4. Završni ispit: pismena (esej) i usmena provjera znanja

	Napomena: Da bi pristupili završnom ispitu studenti su dužni tokom nastave dostići minimalan broj bodova (55%) za svaki oblik element praćenja.
Skala ocjenjivanja	Konačan uspjeh studenata nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi: a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova; b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda; c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda; d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda; e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda; f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.
Literatura	*Obavezna* 1. H. Diels. (1983): *Predsokratovci: fragmenti*. Zagreb: Naprijed. 2. Platon. (1981): *Timej*. Beograd: Mladost. 3. Aristotel. (1987): *Fizika*. Zagreb: Globus. 4. Aristotel. (1992): *Metafizika*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada. 5. Platon. (1976): *Država.* Beograd: BIGZ 6. Plotin. (1984): *Eneade*. Beograd: Književne novine. 7. Augustin. (1987): *Ispovijesti*. Zagreb: Krćanska sadašnjost. 8. G. Bruno. (1959): *O uzroku, principu i jednom.* Beograd: Kultura. 9. R. Descartes. (1993): *Meditacije o prvoj filozofiji*. Zagreb: Demetra. 10. J. Locke. (2007): *Ogled o ljudskom razumu.* Zagreb: Naklada Breza. *Dopunska* 1. Platon. (1937): *Fedon ili O duši.* Beograd: Zadruga profesorskog društva. J. Zovko. (2008): *Klasici metafizike*. Zagreb: Grafok.

Napomene	